

**Atmiņas par savu tēvu, tipogrāfiju, laikabiedriem,
ģimeni un izsūtījumu.**

Senās, bet tik tuvās vietas.

Rīgas iela 21

Rīgas iela 26

Kazarmju iela 4

Ēveles „Eizentāli” un „Salānieši” - mājas un cilvēki.

Veltījums Pēterim un Nellijai

„Das war nur einmal und kommt nicht mehr, es war zu schön um wahr zu sein!”

„Tas bija reiz un nenāks vairs, tas bija par skaistu, lai paties būtu”.

(Vācu šlāgeris)

“Tik nabaga jau nav neviena,

Kam nevaids saldu atmiņu!”

Frīdenbergs – Mieriņš

„Nevar sacīt, ka katrs stāsts sākas ar pirmo nodaļu, jo visi stāsti sākušies ar pasaules radīšanu. Bet šis stāsts, var sacīt, sākās ar to brīdi, kad ... sākām novērot dažu ieinteresēto personu dzīvi”.

Ed. Volless („Cilvēks, kas zina visu”, lpp.19).

Saturs

I daļa

- Iesāku ar rindām par sevi.
- Parādās man brālis Jānis.
- Vecāmamma vai Mīļā.
- Mans otrs krusttēvs Jānis Bekmanis.
- Mana krustmāte Kristīne Svile un viņas māsa.
- Šanas virsaitis grāfs Miķelis Amālijas dēls Vanags – Kārlis Konrāds.
- Kalpones.
- Berta Ore jeb skroderdienas mūsmājās.
- Veļas mazgātāja Karlīne.
- Sētnieks Kārlis Kalniņš (saukts Ringolds).

II daļa

- Mūsu dzīvoklis (Rīgas 21)
- Kāpjām pa „parādes trepēm”.
- Priekšnams.
- Zāle.
- Tēva kabinets jeb rakstāmistaba.
- Programma „Grāmatas par sviestu”.
- Vecāku guļamistaba.
- Dzīvojamā istaba.
- Koridors.
- Ēdamistaba.
- Radošie vakari ēdamistabā.
- Vecāsmātes un Jāņa istaba.
- Vannas istaba.
- Virtuve.
- Ikdienu norise ziemas dzīvoklī.
- Teātra apmeklējumi.
- Melnās kāpnes.
- Atvadas no šī dzīvokļa.

III daļa

- J. Dūņa grāmatu un rakstāmlietu veikals
- Veikala ārējais izskats.
- Veikala iekārtojums.
- Pagrabs.
- Vēl par veikalu.
- Veikala 2. stāvs.
- Citi veikali šajā namā.
- Rīgas ielas – 21. Vienstāvu nams un jaunais nams.

- Sēta vai pagalms.
- Spiestuve un sietuve.
- Spiestuve un saliktuve.
- Saliktuve.
- Vēl šis tas par uzņēmumu un spiestuvi.
- Sietuve.
- Rīgas iela – 26.
- Ēveles pagasta „Eizentāli”.

IV daļa

- Mans vectēvs Jānis Eizentāls.
- Kristīne Missiņa jeb Kriķītis.
- Vēl dažas rindas, pieminot vectēva māju.
- Kazarmju iela 4.
- Augusts Eizentāls jeb Augustonkulis.
- Viktors.
- Voldis.
- Istabas vasarnīcas 2.stāvā pirms kara.
- Pirmais stāvs.
- Saimniecības ēka.
- Pagrabs.
- Žogi.
- Dēļu šķūnis.
- Rotaļu laukums.
- Mājas priekša.
- „Saliņa”.
- Fontāns.
- Lauvas.
- Mazā upīte.
- Viesi.
- Dārza raža.
- Izbraukumi.
- Atvadas no vasarnīcas.
- „Salānieši”.

Nobeigums.

Sākts 2003. gada 20. maijā.

I daļa.

Iesāku ar rindām par sevi.

Katrs darbs ar kaut ko jāsāk, tāpēc šīs atmiņas sākšu ar 1925. gada 20. maiju. Šajā dienā mani „saķēra” bērnu ķērāja vai modernāki sakot – vecmāte. Pēc nostāstiem zinu, ka tā ir bijusi Valmieras krāsotāja Majora sieva.

Es piedzimu mana tēva, Valmieras grāmatizdevēja, grāmatu tirgotāja un spiestuves – sietuves īpašnieka Jāņa Dūņa namā Valmierā, Rīgas ielā 21, 3. stāvā. Visu 3. stāvu aizņēma manu vecāku dzīvoklis un šis svarīgais notikums esot noticis 22:00 vakarā. Tēvs, savam pirmdzimtajam, jau bijis nopircis dzelzs gultiņu ar spīdīgām, niķelētām bumbām.

Nākošā dienā jauno māti un jauno Valmieras pilsoni ieradās apsveikt tēva veikala vecākā pārdevēja Emīlija Rožkalne, kuru visi sauca par Mīci un mātes uzticīgā draudzene, Valmieras pilsētas valdes sekretāre – mašīnrakstītāja Emma Grīnberga. Viņas sveicienam atnesušas dzeltenas rozes.

No Ēveles atbrauca mana vecāmāte Emma Eizentāle un tā es nonācu viņas drošā kopšanā un uzraudzībā. Zināmas problēmas vecākiem radās ar vārda izvēli. Tie, kalendāru pētot, apstājās pie Ulda un Romāna. Galējā izvēle tomēr iznāca par labu pēdējam un tā jau laikam labi vien vārds ir izvēlēts, jo mana dzīve ir bijusi tik raiba, ka noteikti par to varētu sarakstīt saistošu romānu (pie tam tas iznāktu ļoti apjomīgs).

Manas kristības notikušas 23. augustā. Bijusi skaista svētdiena un ap 17:00 sākuši ierasties viesi – to bijis vairāk kā 60.

[Vecāku laulāšana notikusi 1924. gada 14. jūnijā Rīgā, dzimtsarakstu nodaļā. Tad tos salaulājis virsmācītājs Edgars Bergs (Pētera Krauklīša – no Deglava „Rīgas” dēls) savā dzīvoklī. Sekojušas vakariņas Virsnieku klubā. Valmierā viesības nav rīkotas, izsūtīti tika tēva paša salikti un nodrukāti paziņojumi. Tāpēc kristības rīkotas lielas.]

Mani kristījis prāvests Ed. Pavasars (seniors). Es esot dusējis uz krustmātes Kristīnes Svīles (mātes māsīca) rokām. Krusttēvi bijuši – mātes brālis Jānis Eizentāls un tirgotājs Jānis Bekmanis, kura veikals atradās Rīgas ielā 21, tikai vienstāva koka mājā, kuru nojauca, lai uzceltu jauno 3 stāvu māju 1939. - 1940. gadā.

Šinī dienā Valmierā bija nonākusi ziņa par Latvijas ārlietu ministra Zigfrīda Annas Meirovica traģisko nāvi. Tad nu kristību viesi daudz runājuši un sprieduši par šo gadījumu. Latvija bija zaudējusi spēcīgu valstsvīru, un varbūt šis gadījums arī vēlāk negatīvi atsaucās uz Latvijas likteni un līdz ar to uz mūsu ģimenes likteni.

Pēc kāda laika man uzradies kāds ādas iekaisums, un ar to cīnījušies dažādi ārsti. Par šo cīņu liecināja daudzās zāļu pudelītes un smēru kārbīņas, kuras vēlāk pats redzēju pieliekamajā zem plauktiem. Ārsti tomēr šo kaiti pieveikuši, un tā vai līdzīga kaite man piemetās ap 80 gadiem. No tās tiku vaļā ar Anapas sauli un siltajām jūras peldēm. To iespaidā pat nemanīju, kā pazuda izsitumi.

Parādās man brālis Jānis.

Viņš piedzima 1927. gada 14. aprīlī, Zaļā ceturtdienā. Kad viņš parādījās, to neatceros. Droši vien vecāmamma pieveda mani pie gultiņas, kurā dusēja jaunais pilsonis un teica: „Tas ir tavs brālītis.”

Jāņa piedzimšana saistīta ar drūmu noziegumu, vai nu 1926. gada beigās, vai 1927. gada sākumā. Mūsu mājas 1.stāvā, apmēram, tur, kur vēlāk atradās centra aptiekas telpu daļa, bija tirgotāja Pētersona (draudzīga iesauka „Buržuks”) veikals. Aizsargs Broža (Brože) bija iegriezies šai veikalā skatīt kādu parocīgu šaujamo (pistoli vai revolveri). To nenopircis, aizgājis iestiprināties Latviešu biedrības bufetē. Sācis tur spēlēt kārtis, zaudējis visu naudu un bija aizgājis no biedrības.

Kaut veikals bijis jau slēgts, logā spīdējusi gaisma, jo Pētersons veikalā kaut ko kārtojis. Broža ienācis pa sētas durvīm, teicis, ka grib vēl aplūkot šaujamo. Pētersonam radušās aizdomas un tas uz letes atrodošā papīra uzrakstījis ieroču pētnieka vārdu un uzvārdu. Broža nošāvis Pētersonu, sagrābis visu naudu no kases un devies atpakaļ spēlēt kārtis. Ātri visu nospēlējis, devies uz Āžkalnu slēpties.

Pētersona sieva, nevarēdama vīru sagaidīt, atnākusi uz veikalu. Ieraudzījusi nošauto vīru, sākusī skaļi raudāt. Garām sētas durvīm, gājis mūsu tēva grāmatvedis Kārlis Konrāds – Šanas virsaitis. Iegājis veikalā – pārbijies (viņš paniski baidījies no šaujamiem un šaušanas), skrējis pa sētas kāpnēm uz mūsu dzīvokli 3. stāvā, lai telefonētu policijai. Pats pārbijies saucis: slepkavas, slepkavas! To dzirdot, pārbijusies māte. Viņa bija stāvoklī, un šis pārbīlis (jo arī māte bija bailīga) bija atstājis sekas uz gaidāmo Jāni.

Policija izsaukta, Broža tai pašā naktī notverts, vēlāk notiesāts un 1939. gadā vai 1940. gada sākumā runāja, ka viņš sodu izcietis un Centrālcietumā izmācījies par audēju.

Jānis piedzima ar runas defektu, viņam veidojās sava valoda, piemēram, nauda – pupajā, puķe – lallalā, utt. Viņu veda pie Rīgas medicīnas spīdekļiem, bet tie neko nevarēja palīdzēt un teica: „Gaidiet, laikam vajaga viņu dziedēt.” Tas viss radīja lielas raizes vecākiem.

Pie Jāņa nāca skolotāja un viņu mācīja. Valoda uzlabojās lēnām. Viņam lasīja priekšā pasakas, un viņam sevišķi patika pasaka par kalēju. Tas tikmēr kalis dažādas lietas, kamēr vairāk nekas cits no dzelzs nav iznācis, kā „čīks”. Jānim šī pasaka un sevišķi

vārds „čīks” ļoti patika, un tā viņu iesauca par „Čīku”. Pēdējais Jāņa mājskolotājs bija tēva draugs, kurlmēmo skolas direktors Pauls Kunstmanis, kas nodarbojās ar lasīt un rakstīt mācīšanu.

Ar grūtībām Jānis beidza pamatskolas 1., 2. un 3.klasi, un tad jau bija jābrauc tur, uz kurieni sūtīja „lielais tēvs un skolotājs” un, kur mācīties nevajadzēja. Tā Jānis vairāk nedabūja mācīties, jo bija jāstrādā, un to viņš spēja un prata labi. Viņš arī lasīja grāmatas, kas viņam patika, rakstīja ar kļūdām, jauca „p” ar „b”, „d” ar „t”.

Vecāmamma vai Mīlā.

Man dzīvē nācies satapties tikai ar vienu vecomammu, manas mātes māti Emmu Eizentāli (dzimusi Misiņa). Ar mana tēva vecākiem nav iznācis tikties pat manai mātei, jo tie miruši agri un atdusas Valmieras kapos. Tā nu būtu jāpiemin, ko atceros, kā bērns būdams, vecākiem gāju līdzī apkopt tēva vecāku kapos. Toreiz šajā laukumīnā, bez Jura un Kristīnes Dūņu kapu kopiņām, vēl bija trešā. To trešo kopiņu rotāja plāksne ar uzrakstu Grieta Dūne. Iespējams, ka tā ir bijusi Jura Dūņa māte. Vēlāk no šīm trīs kopiņām izveidoja divas, lai būtu ērtāka apkopšana. Iespējams, ka Grietas kapa plāksne ir tur ierakta.

Pie manis un Jāņa nebija kāda guvernante vai vācu freilene, kā tas ir bijis pie režisora Pētera Pēterona. Mūs uzraudzīja un par mums rūpējās, un veica arī kādus saimnieciskos darbus ģimenē, mana vecāmāte. Piemēram, ja kādreiz mums bija gadījiesies kalpone (tās mainījās un dažreiz atkal atgriezās) adventiste, kas svinēja sestdienas, tad šajās dienās par ēdiena reizēm gādāja vecāmamma. Mēs bērni bijām viņu iesaukuši par „Mīlo” un vēlāk tā viņu sauca arī mūsu ģimenes pieaugušie. Tā kā māte lielāko tiesu darbojās veikalā kā kasiere, mūs modināja, ģērba, ēdināja un veda pastaigās vecāmamma. Jānim, kā vārgākam un mazākam tika pievērsta lielāka uzmanība. Vecāmāte un Jānis gulēja savā guļamistabā. Mana dzelzs gultiņa ar niķelētām bumbām atradās vecāku guļamistabā, blakus mātes gultai. Kad vēl nemācēju lasīt, vakaros pirms aizmigšanas līdu tēva gultā un viņš man lasīja priekšā pasakas, „Jaunības tekas” un vēlāk Žila Verna „Jūras dibenā” un „Noslēpumu sala”. Kad māte lasīšanu pārtrauca un lika mani gulēt, vienmēr lūdzu, lai atļauj vēl paklausīties un tēvs teica: „Mācies pats lasīt!” Ar nepacietību gaidīju nākošo vakaru, kad varēju klausīties tālāk kapteiņa Nemo vai „Noslēpumu salas” kolonistu piedzīvojumus. Tagad man liekas savādi, ka Pēteris man apgalvoja, ka „Noslēpumu sala” nav interesanta.

Vecā fotogrāfijā varu skatīt, ka man (un vēlāk Jānim) bija lepni, balti lakoti koka bērnu ratiņi ar prāviem riteņiem un pats tiku tērpts baltā kažociņā. Vēlāk laikam šie ratiņi aizceļoja uz Rencēniem pie mātes māsīcas Zeltas.

Vasarnīcā abi ar Jāni gulējām vienā istabā ar vecomammu. Pie manas gultiņas sienu greznoja kāda vācu mākslinieka lakota, krāsaina gleznas reprodukcija. Tur varēja skatīt, kā skaists eņģelis sargā zēnu un meiteni bīstamā kalnu takā. Toreiz domāju, ka

Latvijā šādi kalni un bīstamas takas nav. Tomēr dzīvē man bijušas daudz bīstamākas takas un labi vien, ka mans eņģelis ir mani sargājis.

Toreiz Jāņu parkā vasarā, nedēļas nogalē notika balles un tad nu iemigu deju mūzikas pūtēju orķestra ieaijāts. Ziemās, bērnībā, varēja dzirdēt kā kareivji, soļojot no Kaugurmuižas uz Valmieras pirti, ierindā dzied.

Toreiz pieaugušiem atmiņās bija vēl nesensais 1.pasaules karš, dažādu varu maiņas, atbrīvošanās cīņas un Latvijas republikas nostiprināšanās. To daudzkārt pieaugušie pieminēja sarunās.

Vakaros, tēvs uznācis no veikala lasīja „Jaunākās ziņas” un „Atpūtu”. To redaktors Jānis Kārklīšs bija tēva skolas biedrs Valmieras tirdzniecības skolā. Es pētīju avīzes attēlus, jautāju, kas tur attēlots. Tēvs skaidroja un piemetināja: „Mācies lasīt!”

Toreiz avīzes un lielāko daļu grāmatu iespieda gotu burtiem un tā nu iznāca, ka vecāmāte ar ābece un skolas grāmatas vecākām klasēm „Avots” vai „Strauts” (uz vāka bija ūdens plūsmas attēls) ar daudziem attēliem, palīdzību iemācīja mani lasīt „vecā drukā”. Vēlāk apguvu arī „jauno druku” un kā pirmo „jaunā drukā” laikam lasīju „Jaunības tekas” stāstu par kapteini Bobu Bārtletu.

Nepatīkams bērnu pienākums bija dzert zivju eļļu un tā nu reizi vai divas dienā vajadzēja dzert pa ēdamkarotei šīs eļļas. Pēc tam dabūju kaut ko šīs eļļas garšas noskalošanai.

Kādreiz, kad nepaklausījām, vecāmāte ķērās pēc žagara palīdzības. Šim audzinošam nolūkam tualetes priekšelpā bija nolikta slota no kuras vajadzīgā brīdī izrāva pa žagaram. Tagad Natašai žagaru aizvieto plastmasas mušu sitamais ar kuru uzplaukšķina Pēterim savā reizē. Reiz abi ar Jāni bijām cietuši tā stingrāk no „soda ekspedīcijas” un iemetām šo slotu atējā (toreiz ūdens klozets mūsu mājā nebija). Viss jau būtu bijis labi, bet bija ziema un zobārste Rebeka Buša-Šķlara bija ziņojusi, ka atēja aizsalusi. Nojautām iemeslus un domājām, ka labi nu nebūs.

Ieradās sētnieks Kārlis Kalniņš, kuru bija iesaukuši par Ringoldu (pēc finanšu ministra Ringolda Kļaviņa), ar savu svaru bumbu, stiepules rituli un brezenta cimdiem. Vecāmāte jau bija sagatavojusi šņabja glāzi, uz kodu un Ringolds spēcīnājās. Tad, man un Jānim par prieku, Ringolds paziņoja, ka vainīga var būt tikai zobārste „Šļarene”, kas met atējā savus zobārstes lignīnus un vates kušķus. Ringolds pāris reizes ļāva ar švunku krist atējas caurulē stiepulē piesietai svaru bumbai, lai šķērslis likvidējas. Pievācis amata rīkus un tos ietinis lupatā, Ringolds vēl nolamāja „Šļareni”, izmeta vēl vienu šņabi un devās projām. Tā mēs tikām sveikā cauri.

Pieminot šo labierīcību, nāk prātā kāds atgadījums no pamatskolas laikiem. Nolēmu iztaisīt kādu šāvienu, gāju uz Gaumīga veikalu kaimiņos un iegādājos dažas nepieciešamās vielas. Gaumīgs man tās laipni iesvēra un saņēma naudu. Tikko kā biju ieradies mājās, māte uzskrēja no veikala un satraukta prasīja: „Kur ir tās sprāgstvielas?” Žēl, bet tās bija jāatdod un tās tika iesviestas atējā, bet tad māte

uztraucās: „Vai šīs vielas tur nesavienosies un nesprāgs?” Šis gadījums beidzās ar vārdisku brīdinājumu par sprāgstvielu bīstamību.

Pie šī paša gadījuma jāpiezīmē, ka pilsētā „zeltu” pa naktīm izveda cietumnieku komanda ar pajūgos ievietotām mucām. Vēlāk pilsētas valde iegādājās firmas „Federal” „autovampīru”, kas šo zeltu izsūca un aizveda ātrā tempā.

Mani jau ātri sāka gatavot skolai. Vienu ziemu, reizi nedēļā, stundu ar mani darbojās pirmsskolas vadītāja Cīruļa jaunkundze. Tad vienu ziemu, reizi nedēļā, apmeklēju skolotāju Zumbura jaunkundzi. Tālāk sekoja mācības Pirmskolas (sarkana 2.stāvu ķieģeļu māja Dzirnau ielā) 2.klasē un tad jau bija ceļš uz Valmieras 2.pamatskolu vecās slimnīcas tuvumā (ēka nav saglabājusies).

Mans krusttēvs Jānis Eizentāls – Jāņonkulis.

Viņš bija manas mātes brālis. Laikam Ēveles mācītājs bija viņa tēvam ieteicis pie kristībām dot dēlam arī otru – kāda bībeles darboņa Jeremiāsa (Jeremijas) vārdu. Manai mātei otrs vārds bija Otīlija, bet viņas jaunākam brālim Viktoram otrs vārds bija ļoti skanīgs – Bonifācijs.

Jānis pēc skolas beigšanas bija darbojies Ēveles veikalā, tad, droši vien ar mana tēva palīdzību, pārcēlies uz Valmieru un sācis darboties Jāņa Bekmaņa plaukstošā veikalā. Tas darbojās Rīgas ielā-21 – vienkārtmāja. Cik zinu, viņš darbojies veikalā, beidzis šoferu kursus, vadīja Bekmaņa kravas auto un kā stāstīja vecmāte, turpat namīpašuma sētā atrodošā saimniecības ēkas brūzī (veļas mazgātuvē), gaidot Ziemassvētku iepirkšanās „bumu”, lielajā veļas katlā vārīja ne vienu vien porciju „īsto oundaga sīrupu” no cukura un piedevām. To tirgoja Bekmaņa veikalā un namamātes to pirkušas, cepušas piparkūkas un slavējušas oundaga sīrupa ražotājus.

Ir saglabājušies daži foto, kuros Jānis redzams pie Bekmaņa auto stūres un brīvdienās ar to veikti izbraukumi, gan ar Bekmaņa, gan manu vecāku piedalīšanos. Vienu šādu attēlu var aplūkot Vecpuišu parka restorānā pie sienas. Laikam brauciens noticis uz Ēveli, jo manai vecmammai rokās grābeklītis (laikam apmeklēti arī Ēveles kapi).

Bekmaņa veikalam, pārdzīvojot ziedu laikus un iedzīvojoties parādos, Jānim radās doma par sava veikala atvēršanu. Viņu atbalstīja mans tēvs, kurš bija kļuvis par Velēna nama, Rīgas ielā-26, īpašnieku. Šinī namā neveicās tirgošanās veikalniekam Jeskam. Telpas atbrīvojās un tur Jānis (droši vien ar mana tēva palīdzību) atvēra savu pārtikas, saldumu un trauku veikalu. Jānis prata veikalu vadīt, piesaistīt pircējus. Veikals plauka un konkurēja ar citiem šādiem veikaliem (piem. P.Pūka, Ed. Trēziņš).

Šis veikala plaukums turpinājās līdz pat tā nacionalizācijai 1940. gadā. Preces un iekārtas aizveda un Jāņa karjera bija beigusies.

Kad mans tēvs iegādājās savu braucamo, „Renault” firmas vieglo un vaļējo auto, Jānis vienmēr to stūrēja, lai gan manam tēvam arī bija vadītāja tiesības, viņš tās izmantoja tikai dažas reizes.

Jānis ļoti bieži vakariņās sēdēja pie mūsu galda, svētdienās arī pusdienās. Kad sāku atcerēties, viņš dzīvoja Rīgas ielā-21, sētas piebūvē pie tipogrāfijas, 2.stāvā. Tur viņam bija trīs istabas. Kāpņu telpā pie sienas bija tēva laiva ar airiem, skaisti krāsota, bet maz lietota. Vēlāk tēvs to uzdāvināja 2 tipogrāfijas darbiniekiem – jauniešiem. No kāpņu telpas varēja ieiet nelielā istabiņā, kurā uz grīdas nokrauts, bija bijušās tēva fotodarbnīcas, stikla negatīvu arhīvs.

Kad vienkārtīgu koka ēku noplēsa, lai celtu jauno 3.stāvu namu, Jānis pārcēlās uz bijušā sētnieka Kalniņa (Ringolda) 2 istabu + virtuve dzīvokli saimniecības ēkā virs brūža.

Vācu laikā viņš pārcēlās Rīgas ielas-21 otrā stāva zobārstes Rebekas Bušas – Šķļaras dzīvoklī, jo pašai Rebekai, pēc vācu rasu tīrības idejām, bija jāpārceļas uz Valmieras cietumu un jādalās rūgtajā liktenī ar citiem Valmieras židiem.

Vācu laikā viņš strādājis Valmieras pilsētas valdē.

Jāņa „simpātija” bija Milda Bergmane, mūsu veikala kasiere. Kad Jānis atvēra savu veikalu, viņa aizgāja par kasieri pie viņa. Kaut kas viņu attiecībās izjuka. Vecmāte stāstīja, ka Milda, droši vien nepārdomāti, bija kaut kā nepareizi izteikusies par Jāņa tēvu un tas bijis iemesls, ka viņu attiecības vairs neattīstījās. Milda strādāja pie Jāņa par kasieri līdz veikala nacionalizācijai.

Vācu laikā Jāņa simpātija bija bijusi Anna Ūdre, bet viņa bija atteikusies bēgt Jānim līdz uz ārzemēm. Jānis ar māti un soļotāja Jāņa Daliņa ģimeni kopā devās bēgļu gaitās uz Vāciju. Māte bija palikusi Kurzemē pie Viktora un Jānis aizbraucis tālāk. Pēc kara, viņš no Neapoles, kopā ar citiem emigrantiem braucis ar kuģi uz tālo Austrāliju. Uz kuģa iepazinies ar latvieti, vārdā Milda. Ar to uzsācis kopēju ģimenes dzīvi, strādājis Pertas stacijā, Milda kādā ēdnīcā vai restorānā. Abi iegādājušies glītu namu un lolojuši divus papagaiļus. Jānis stacijā cietis negadījumā, tad bijis vieglākā darbā līdz pensijai. Ar sirds kaiti ievietots slimnīcā, jau solīta viņa izlaidšana no slimnīcas, bet... Tagad viņš kopā ar Mildu kremēti atdusas Pertas kapos.

Ne viņa vecāki, ne arī viņš pats droši vien pat nesapņoja, ka viņš mūžu beigs Austrālijā, ka viņa māsa ar bērniem dzīvos aiz Polārā loka un māsas vīrs mirs Obas krastos.

Mans otrs krusttēvs Jānis Bekmanis.

Laikam viņš bija karojis, jo tā augšlūpa bija ievainota, sašūta un bija pašķība. Šo defektu sedza ūsas.

Kad viņa veikals izbeidza darbību Rīgas ielā-21, viņš atvēra citā namā, uz brāļa vārda, nelielu veikaliņu (liekas namā pretim vecai pienotavai). Valmieras stacijas tuvumā viņam bija koka tupeļu darbnīca. Lielā Pārgaujas ugunsgrēka laikā tā izkūpēja dūmos.

Kad pirmo reizi atgriezās 1947. gadā Valmierā, ejot kopā ar vecmāti, sastapām viņu uz ielas. Viņš teica, ka, lai kādu vakaru aizejam pie viņa, viņš man palīdzēsot. Sastapt viņu vairs neizdevās, jo mums stāstīja, ka viņš aizbraucis uz Rīgu un ilgi nebraucis atpakaļ.

Tad izplatījās ziņa, ka Bekmanis Rīgā nogalināts un aplaupīts (viņš esot paslēpis sava veikala labākās mantas, pa klusam tās pārdevis). Pēc viņa nāves esot atrasta zelta nauda, iešūta viņa mētelī un laupītāji par to nav zinājuši. Droši vien viņš aprakts kādos Rīgas kapos.

Mana krustmāte Kristīne Svile un viņas māsa.

Viņa bija manas mātes māsīca, skolotāja. Darbā nosūtīta uz Daugavpili (Latgales valsts ierēdņiem pie algas bija piemaksas). Tur strādājusi baltkrievu skolā, apprecējusies ar skolas pārzini Bortkēviču (vai Butkēviču), ļoti solīdu kungu. Viņai bija 2 bērni. Valmierā viņu satiku tikai reizi, kad jau biju lielāks. Pēdējo reizi viņu sastapu 1941. gadā Daugavpils stacijā, kad viņa bija sameklējusi mūsu vagonu ešelonā. Pasniedza mātei drusku ēdamo, pārmija dažus teikumus, tad sargs lika viņai iet. Pēc atgriešanās ar viņu neiznāca tikties, ar viņas vīru tikāmies Rencēnos, viņas māsas Zelmas Pastores bērēs.

Viņas māte, Sviļmāte, bija manas vecmamma māsa un bija precējusies ar Rencēnu mežsargu Svili. Kristīnei, vai kā mana vecmamma teica – Sviļu Krista, bija māsa Emma. Viņa bija mācījiesies Kaučmindē, tad vingrošanas skolotāju kursus un precējusies ar Juri Salmu. Arī viņa dzīvoja Daugavpilī, kur viņas vīrs dienēja Jātņieku pulkā kapteiņa pakāpē un bija pulka komandiera adjutants – stalts, slaidis vīrs ar šķindošiem piešiem pie zābakiem.

Viņiem bija meita Guna, tagad pensionēta farmaceite Guna Skujiņa (no vīra šķirusies) Rīgā. Vasarās viņi brauca ciemos uz Skrundu pie vīra radiem un uz Rencēniem pie Emmas vecākiem. Tad arī viņi kopā vai, kādreiz, tikai Emma ar meitu viesojās pie mums.

Atceros reizi, kad Juris bija Valmierā dienesta uzdevumā – piedalījies zirgu pieņemšanā armijas komisijā. Vasarnīcā, vakariņu laikā, viesis tika cienāts ar ko stiprāku, interesanti stāstīja par komunistu kaitniecību, nodedzinātiem Jātņieku pulka staļļiem. Ērti staipot savas garās kājas zem galda, tas, pašam nemanot, ar piešiem pamatīgi sašvīkoja grīdu.

Šanas virsaitis grāfs Miķelis Amālijas dēls Vanags – Kārlis Konrāds.

Viņu varēja uzskatīt gandrīz par mūsu ģimenes locekli. Viņš bija vecpuišis, dzīvoja namā Rīgas ielā-21, bēniņos – lielā, garenā istabā. Tur pie loga stāvēja rakstāmgalds, aiz tā kapu (vai dārzu) sols ar atzveltni un čuguna kājām. Vēl istabas inventārā ietilpa gulta, metāla statīvs ar mutes mazgājamo bļodu. Pie sienas karājās Šanas amata rīki – lielais Šanas pulkstenis (ciparnīca uz abām pusēm, pats pulkstenis diametrā ap 25 cm). Tas dāvana no šaniešiem. Vēl uz naglas karājās studenta cepure ar zaļu dibenu (vēlāk tā pazuda), lielais Šanas ordenis, baltmetāla, šķautnains, uz tā āža galvas siluets un pudeles siluets, ar uzrakstu 40 grādi. Vēl istabu rotāja 2 iestiklotas Dailes teātra reklāmas – vitrīnas ar aktieru attēliem.

Ziemās Šana ēda kopā ar mums 3 reizes dienā, vasarā, kad dzīvojām vasarnīcā, viņš ieradās vakariņās. Pusdienas uz veikalu vecākiem, Šanam (palielinātas tirdzniecības reizēs arī pārdevējām), tika nestas speciālā 3 emaljētu trauku komplektā (menāžā). Tie bija montējami uz nesamās stīpas. Šīs 3 menāžas bļodas mums labi noderēja visu Sibīrijas laiku.

Šanu apkopa viņa māsa, kura dzīvoja Pārgaujā, Šanas tēva mājā. Esmu bijis liecinieks mātes sarunai ar Šanas māsu, kura bēdīgā balsī stāstīja: „Kundze, Kārlim vairs nav neviena palaga – laikam meitas aiznesušas”. Māte atbildēja: „Tad jau lai meitas gādā jaunus”. Vakarā māte sarunu pārstāstīja tēvam, tas smējās un teica: „Iedod nu viņam jaunu palagu”.

Reiz biju klāt, kad tēvs veikalā Šanam teica: „Tev vajag jaunu uzvalku”. Šana noņurdēja, ka esošais vēl labs. Tēvs jautāja: „Uz kuru veikalu iesim?” Gāju viņiem līdz uz Ustupa veikalu. Bodes zeļļi, ar zīmuļiem aiz auss, šķērītēm krūšu kabatā, ar sajūsmu apkalpoja virsaiti, likdami uz letes vienu auduma baķi pēc otra un lielīdami „štofa” (auduma) kvalitāti. Izvēlējās (parasti viņš staigāja tikai tumšos uzvalkos), tēvs samaksāja un tad visi devāmies pie drēbnieka Goldberga tai pašā namā.

Šana bija interesants sarunu biedrs pie galda, tika vienmēr ielūgts arī mūsu viesībās. Tā viņš darbojās tēva uzņēmumā līdz 1944. gada rudenim.

Kalpones.

Vecāki bija aizņēmti veikalā, vecāmāte uzraudzīja mani un brāli un veica arī citus sīkus darbus. Virtuvē vienmēr rosījās kalpone, viņa uzkopa arī istabas, vasarā palīdzēja dārzā ravēt vai lasīt ogas. Kā pilsētas dzīvoklī, tā vasarnīcā bija atsevišķas istabas ar inventāru kalponei.

Dažas dzīvoja ilgi, citas mainījās ātrāk. Bija arī tādas, kuras pēc laika atkal atgriezās. Viņu vidū bija arī sektantes, kas nestrādāja sestdienā. Tad ēdienu gatavoja vecāmāte vai māte. Cik atceros, alga viņām bija 30 Ls mēnesī pie visa brīva. Svētkos viņām dāvināja audumu kleitām.

Berta Ore jeb skroderdienas mūsmājās.

Pēc vajadzības pie mums, parasti ziemā, ieradās šuvēja Berta. Ēdamistabā pie loga tika nolikts galds ar šujmašīnu. Berta parasti šuva drēbes mums ar brāli, dažreiz arī kādu kleitu vecāimātei.

Ziemas uzvalciņi tika šūti, izārdot tēva lietotās žaketes, drēbi griežot uz otru pusi. Bikses, protams, īsās, svārciņi pēc angļu vai vācu modes ar vertikālām 2 platām vīlēm vai iešuvēm, cauri tām gāja josta. Vasaras drēbēm tika pirkti jauni audumi.

Man pieaugot, nācās cīnīties par garām biksēm, biksēm ar siksnu, nevis ar „klapi”. Skolas formas šuva drēbnieks, tāpat mēteļus.

Veļas mazgātāja Karlīne.

Tā bija dūšīga sieva, nāca reizi mēnesī un darbojās veļas mazgātavas (brūžos) ar veļas mazgājamiem koka trijkājiem, slapjās veļas izgriezēju ar gumijas valčiem (Wringor) un plītē iemūrētiem ūdens katliem. Ziemā veļu žāva bēniņos, vasarā auklas izvilka starp ābelēm.

Pilsētā brūzis bija saimniecības ēkā, vasarnīcā tāpat. Veļu gludināja gan kalpone, gan vecāmāte un māte. Gludeklis bija elektriskais. Kādreiz, kad tas bija sabojājies, vecāmāte ķērās pie ogļu pletīzera. Māte Sibīrijā nožēloja, ka šī manta nav paņemta līdzī. Palagi un dvieļi gan papriekšu tika nesti uz veļas rulli. Laikam 1939. gada beigās vai 1940. gada sākumā tika šāds rullis iegādāts un novietots bijušajā Šanas istabā (viņš bija pārgājis dzīvot jaunās mājas bēniņos).

Ši ruļļa darbības princips bija šāds: palagi vai dvieļi tika satīti uz gludas koka ass un tad šai asij pāri braukāja ar akmeņiem piekrautu gludu kasti.

Virtuves dvieļus vecāmāte „bungāja” ar koka vāli (bungu). Tad šie linu dvieļi kļuva gludi un mīksti.

Sētnieks Kārlis Kalniņš (saukts Ringolds).

Tas bija vecāks vīrs, iesauku „Ringolds” dabūjis no finanšu ministra Ringolda Kalniņa. Viņam bija sieva Minna, dēls kara laikos aizklīdis uz Krieviju un tur palicis. Viņš apdzīvoja Rīgas-21 saimniecības ēkas 2.stāvā 2 vai 3 istabu dzīvokli ar virtuvi.

Ringolda aprūpē bija balts ērzelis Miška, ar ko tas brauca uz staciju un veda kravas veikalam un spiestuvei. Bieži viņš runāja par pavadzīmēm, kravas dublikātiem. Viņš ar

Minnu pārmaiņus slaucīja ielu un sētu. Saimniecības ēkas vienā nodalījumā bija elektriskais malkas zāģis. Uz malkas zāģēšanu un skaldīšanu ieradās 4 – 5 vīru – cietumnieku komanda ar uzraugu. Tēvs deva rīkojumu vārīt priekš viņiem pusdienās bagātīgu kāpostu zupu. Tā līdz ar maizi un sviestu un traukiem tika nogādāta darba vietā un ar cietumniekiem kopā pusdienoja arī sargs. Tēvs vēl viņiem atnesa papirosu „Sports” pakas (pa 10 paciņām pakā).

Ringolds vasarnīcā ara un ecēja zemi, plāva sienu. Viņš arī piegādāja malku virtuvēm ziemā un vasarā.

Ap 1938.-1939. gadu viņš tēvam ziņoja, ka ar Mišku esot cauri. Mišku aizveda uz vasarnīcu pie Ringolda izraktās bedres. Mātes brālis (kā mednieks) izdarīja žēlastības šāvienu un Miška iekrita bedrē, tika aprakts. Vēlāk viņam blakus iegulās mūsu melnais vilku suns „Kabe” - vārdu guvis no burtnīcu romāna – betsellera „Old Vaverlī”, kurā darbojās zāļu vīrs Kabe.

Jaunu zirgu negādāja, transporta darbus izpildīja smagais ormanis Šics.

Kļuvis vecāks, Ringolds darbu atstāja un viņa vietā nāca kāds cits. Ringoldu satiku vēl pēc kara, kad atgriezos pirmo reizi. Viņš bija kļuvis ļoti dievbijīgs un runā ietvēra bībeles vārdus.

II daļa.

Mūsu dzīvoklis (Rīgas-21)

Kāpjām pa „parādes trepēm”.

No Rīgas ielas puses es pieeju pie nama ieejas durvīm. Tās stabilas, beicētas, tumši sarkanā krāsā. Durvis nav gludas, bet ir izrotātas ar koka izciļņiem. Durvīs lodziņš ar dekoratīvām restītēm. Cementa kāpieni ved uz augšu. Blakus kāpņu laidiena sākumam neliela brīva vieta un pa to var nokļūt zem kāpņu laidiena. Te nu jāatceras kāda ne visai patīkama epizode. Nācām visa ģimene no teātra izrādes vai kino. Tēvs atver durvis, ieejam tumšajā kāpņu telpā un pēkšņi viņam priekšā no patrepes izlec sieviete, plāta rokas un sauc: „Asinis, asinis!” Pārsteigums nepatīkams. Valmieras Pīļu Anniņa – sieviete ar sajukumu galvā ir atradusi sev nakstsmītni zem kāpnēm un ir iztraucēta no dusas. Viņa arī dienas laikā, ejot pa Rīgas ielu, mēdza skaitīt savu firmas pantu par asinīm.

Nākošajā dienā tēvs pasūtīja savam koka meistaram Andrejam Kalējam glītu aizžogojumu un pieeja patrepei bija slēgta. Tomēr nākot vēl mājās, kad sētas vārti bija slēgti, vajadzēja vien ar bažām vērt parādes durvis.

Otrā stāvā bija durvis zobārstes Rebekas Bušas-Šķļaras dzīvoklī un durvis uz 2.stāva balkonu. 3.stāva durvis rotāja misiņa plāksnīte ar melniem burtiem: J.Dūnis. Blakus bija 3.stāva balkona durvis. Šo balkonu izmantojām, lai vērotu svētku gājienus, bēres ar ugunsdzēsēju piedalīšanos. Tās bija iespaidīgas – virs ugunsdzēsēju auto bija saliekamās kāpnes, uz tām novietots zārks, katrā pusē auto ugunsdzēsēji ar petrolejas lāpām. Orķestris spēlēja sēru mūziku. Pirms auto, ormanī veda mācītāju, aiz auto piederīgie (sievietēm sejas klāj melni, caurspīdīgi „šleijeri”), pārējie pavadītāji, ugunsdzēsēji. No kapiem ugunsdzēsēji atgriezās ar jautru maršu, jo dzīve turpinājās.

Varēja vērot, kā kareivji ar dziesmu no Kaugurmuižas gāja uz pilsētas pirti. Kādreiz šo balkonu izmantoja arī fotogrāfs Zemvalds vai kāds cits viņa kolēģis.

Tomēr visinteresantākie bija svētku gājieni 18. novembrī un 15. maijā no vecā tirgus laukuma pie baznīcas uz „noru” - laukumu pie kara pārvaldes. Piedalījās armija, aizsargi, skolas biedrības. Plīvoja karogi, spēlēja orķestri. Ļoti svinīgs bija gājiens uz kapiem pie kritušo karavīru pieminētiem. Vienu gadu gāja uz Centra, otru uz Dīvala kapiem. Šie gājieni bija efektīgi, vakara tumsā liesmoja lāpas.

Priekšnams.

Šī telpa ir šaura, bet garena. Pie loga, ielas pusē, neliels galdiņš, pie sienas ozolkoka drēbju karamais ar paaugstiem „irbuļiem vai tapām” cepuru novietošanai. Aiz šiem cepuru turētājiem bija nolikts rullis, kurā bija satītas reprezentatīvās dziesmu svētku, tūrisma un latviešu kinofilmu krāsainie reklāmplakāti. Pie otras sienas atradās salocīts kāršu jeb smalki sakot lombera galdiņš. Viņš bija aplūkts ar sarkanu samta galdautu (domāju no tēva kādreizējās foto studijas).

Šis kāršu galdiņš tika iznests zālē pāris reizes gadā, kad pie tēva ieradās daži kungi uz preferansa vai zolītes spēlēm. Šī smalkā galdiņa vidējo daļu klāja zaļš tūka audums. Atvilknē atradās krīts (rakstīšanai uz tūka), apaļa birstīte rakstītā nodzēšanai, kārbīņa ar plastmasas žetoniem un domino spēles komplekts. Pie sienas bija ierāmēts prāvs foto – Valmieras dziesmu svētku dziedātāji.

Zāle.

Atverot priekšnama durvis, ienākam šinī telpā ar 2 logiem. Pretīm priekšnama durvīm, zāles pretējā sienā stiklotas (atsevišķas, nelielas rūtis ar slīpētām malām, vidū ar matējuma stīgām, varbūt tā saucās ledus imitācija) durvis uz tēva kabinetu. Pa kreisi no šīm durvīm, stūrī liels, stāvs spogulis melna koka rāmī. Uz tā neliels vidusgaldiņš. Logu tuvumā izvietoti 2 marmora, slīpēti, apaļi puķu galdiņi. Tie laikam kādreiz rotājuši kādu muižu, pirkti Rīgā, antikvariātā. Pie zāles griestiem lustra, ar laikam, 5 spuldzēm. Sienu uz kabineta pusi izgaismo 2 „brā”. Pie sienas uz priekšnamu melns

Kļaviņa pianīno. Uz tā porcelāna svečturis, nošu kaudzīte. Pie pianīno melns, skrūvējams sēdeklis.

Zālē bija mēbeļu komplekts (domāju no tēva foto studijas). To bija domāts nomainīt jaunajā dzīvoklī. Krēsli, 2 krēsli ar roku atzveltnēm un dīvāns bija no melna, ar kokgriezumiem, koka. Polsterējums bija no dzeltenī zaļa, zīdaina plīša. Dīvāna priekšā melns galdiņš un uz tā bronzas pelnutrauks - kamielis pa 2 kārtām (tās domātas sērkokociņu kastīšu uzmaukšanai). Sienas rotāja gleznas un akvareļi skaistos rāmjos. Ievērojamākā bija Eduarda Brencēna glezna „Mātes lāsts”. Tās attēlu var aplūkot grāmatā „Latvijas tēlotāju māksla – 1981”, 119.lpp. Tā bija ļoti iespaidīga – sevišķi uz mani bērna gadus. Otrā lielā Brencēna glezna „Krīvu krīvs”, ar latviešu senču dzīves attēlu, daudzfigūru, krāsaina. Senči vēroja šo krīvu krīvu. Bija redzams arī atgūlies liels suns. Esmu lasījis, ka Brencēns taupījis redzi un gleznojis zaļganos toņos. Tāpēc uzsvēru gleznas krāsainību. Trešā glezna „Zeina māja” pie veciem kapiem. Tajā varēja redzēt bez mājas, arī kazu, kas ganās.

Ūdera grafika „Atvadas”, kuru tagad var skatīt vācu laikā izdotā Ūdera darbu grāmatiņā – 33.lpp. Pāris Valmieras gleznotāja Aleksandra Petrova jūras ainavas, cēsnieka Ernesta Ābeles „Gaujas senleja”, Viļa Krūmiņa guaša „Lāčplēsis” (to var skatīt tēva izdotā Līgotņu Jēkaba „Latviešu literatūras vēsturē). Vairāki skaisti akvareļi, J.Spriņģa grafika „Ak, lakstīgala, nedziedi...” (savā laikā attēls publicēts žurnālā „Atpūta”). Vēl pie klavierēm bija neliela mācītāja K.Beldava portreja – reljefs kokgriezumus uz brūni beicēta finiera pamata.

Grīdu pie dīvāna sedza paklājs. Stūrī pie klavierēm bija durvis uz koridoru. Parasti šī telpa bija tukša. Ziemā, viesību laikā, tā atdzīvojās. Pāris reizes atceros pat muzicēšanu. Tad kurlmēmo skolas direktors Paulis Kunstmanis spēlēja vijoli, zobārste Blumberga viņu pavadīja uz klavierēm. Uz Ziemassvētkiem sētnieks atveda prāvu eglīti, tā tika koši izrotāta. 24. decembrī eglīti dedzināja ģimenei. Kad abi ar brāli bijām mazi, pie parādes durvīm zvanīja, mūs sūtīja atvērt un ieradās rūķis ar garu bārdu, sarkanu cepuri un dāvanu maisu, rokā žagari. Kad jau kļuvām lielāki, atradām rūķa bārdu vecāsmātes kumodē, uzminējām, ka rūķi tēlo mātes draudzene Emma Grīnberga un rūķis vairs nenāca. Pēc eglītes sekoja vakariņas ēdamistabā. 25. decembrī ar pusdienas vilcienu ieradās tēva brāļa ģimene no Cēsīm. Dažreiz tos sagaidījām stacijā un ar viegliem ormaņiem, jeb kā tos parasti sauca „fūrmaņi”, braucām kamanās, zvaniņiem skanot, uz mūsu māju. Pusdienās vēlreiz dedzināja eglīti. Pēc vakariņām viesi brauca uz staciju. Eglīte savā rotājumā stāvēja līdz Zvaigznes dienai un tad zaudējusi rotājumu, devās pa ceļu, pa kuru aiziet visas Ziemassvētku eglītes

Kad gāju otrā klasē, Iemetāja freilene, kura no 1.klases man mācīja vācu valodu, sāka man mācīt arī klavieru spēli. Tā nu mani sevišķi neaizrāva, katru dienu zālē vajadzēja stundu spēlēt. Laiku uzņēma vecāmāte. Kad jau kļuvu gudrāks, starp nošu lapām turēju kādu plānāku grāmatu, lasīju un pirksti automātiski spēlēja kādus Hanova pirkstu vingrinājumus.

Tā kā biju sīks zēns un daudz lasīju, dāmas, kas viesojās pie mātes, teica: „Romītis tik vājš un bāls, viņš par daudz lasa”. Tad nu bez zivju eļļas karotes vajadzēja dzert saldo

krējumu. Lasīšana tika ierobežota, tēva kabinets noslēgts un uz grāmatu plauktiem varēju ar skumjām noraudzīties pa stikloto durvju slīpēto rūšu malām. Durvis jau bija aizslēgtas.

Kā katrs cietumnieks domā kā izbēgt, tā es domāju kā piekļūt pie grāmatām. Viens veids bija mīkstināt vecāsmātes sirdi un tā kādreiz mani ielaida kabinetā. Citreiz uz savu roku meklēju noslēpto atslēgu un atradu. Tad nu grāmatas ņēmu vairāk un slēpu dažādās vietās. Visvairāk mani tomēr pievilka stiklotās durvis. Pa tām varēja redzēt, ka šo durvju atslēga, kabineta pusē, atslēgas caurumā.

Stikla rūtis bija iestiprinātas ar līstītēm un skrūvēm no zāles puses. Tad nu izdevīgā brīdī atskrūvēju skrūvētes, izņēmu līstes, vienā rūtī izņēmu stiklu. Atlika iebāzt roku, atslēgt durvis, paņemt grāmatas, atlikt stiklu, aizskrūvēt. Durvis neaizslēdzu un varēju tikt kabinetā, kamēr neatklāja, ka durvis nav aizslēgtas. To no sākuma māte izskaidroja ar aizmāršību, bet vēlāk jau radās aizdomas, bet atklāts netiku. Ne jau par velti biju studējis Vollesu un citus kriminālromānu klasiķus...

Tēva kabinets jeb rakstāmistaba.

Šo telpu varētu uzskatīt par greznāko mūsu dzīvoklī. Ieejot pa stiklotām durvīm, skatam pavērās pretējā siena, visa no grīdas līdz griestiem, grāmatu plauktos. Ap sienas vidū plauktos, neliels iebūvēts skapītis suvenīriem. Durvju vidus daļu rotā reljefi kokā griezta pūce. Tā kā gudrības simbols sēž uz pāris grāmatām. Gar malām slīpēti stikli. Skapītī dažas porcelāna figūriņas, māsas dāvinātais grezns šaha komplekts pulēta koka kastīnā. Bez dažiem citiem suvenīriem no tēva ārzemju ceļojumiem, šāviņa misiņa uzgaļa daļa un neliels, sarūsējis dzeloņstieples fragments – tie atrasti Nāves salā. Uz skapīša atslēgas pakārta varens spieķis, gatavots no nomizota, jauna ozoliņa, beicēts, brūngani pulēts. To rotā 3 sudraba monogrammas: E.R., J.L. un E.Grīnbergas paraksts. Spieķis dāvāna tēvam kādā jubilejā.

Pie loga melns rakstāmgalds ar zaļa tūka klātu vidu. Uz galda telefons (viņš savienots ar aparātiem veikalā un veikala 2.stāva kantori). Vakaros veikalā sadalītājā iestāda uz dzīvokļa aparātu un tad var zvanīt, kur vēlas). Uz galda vēl slīpēta, pelēka marmora tintnīca, ādas piezīmju bloks ar sudrabā rotātu vāku. Vēl pāris porcelāna figūriņas no Austrijas.

1938. gada Ziemassvētkos māte dāvāja tēvam rakstāmgalda lampu. Kokā griezta pūce sēž uz 3 dažāda lieluma grāmatām. Virs pūces skaists kupols. Pūcei acis dzeltenas, mazas spuldzītes. Māte šo lampu pasūtīja sava tēva brālīm Augustam Eizentālam. To Rīgā izgatavojis mākslinieks. Kaste ar lampu nosūtīta uz mātes brāļa veikalu. Slepni atvesta, izsaiņota un paslēpta zem kāršu galda. Īstā brīdī to novietoja uz rakstāmgalda, pievienoja strāvai, tumsā istabā kvēloja dzeltenās pūces acis un man tēvs bija jāpasauc pie telefona. Tā viņš ieraudzīja šo dāvanu.

Abpus rakstāmgaldam atradās melni krēsli ar muguras un roku balstiem. Sēdekļi ar brūnu ādu, piesistu ar dekoratīvām nagliņām. Rakstāmgalda atvilknēs glabājās 2 lieli objektīvi no tēva kādreizējās fotostudijas lielajām kamerām, daudzi mākslinieku oriģinālzīmējumi – vāki vai ilustrācijas tēva izdotām grāmatām un daudz kas interesants. Piemēram, 9 x 12 plašu fotoaparāts, no zaļām stikla pērlītēm gatavots lampas abažūrs, laikam arī no fotostudijas, vairāki vācu tipogrāfiju piederumu firmu mākslinieciskie kalendāri (piesūtīti tēvam). Vienā rakstāmgalda skapītī glabājās, sudrabā kaltām malām un rokturi, liels kristāla saldumu trauks ar šokolādes konfektēm, riekstiem un riekstu spiežamām standziņām. Šis trauks bija tirgotāja Bekmaņa dāvana vecākiem kāzās. Arī otra skapīša atvilknes glabāja daudz ko interesantu.

Kabinetā atradās 2 tumši brūnas ādas, skaisti klubkrēsli, tāds pats dīvāns. Starp klubkrēsliem melns apaļš galds, uz tā skaista kristāla vāze. Virs dīvāna tēva vecāku palielināts foto melnā rāmī. Virs durvīm uz vecāku guļamistabu mākslinieka Turanska eļļas glezna – tēva vecāku kapa vieta Valmieras kapos (šādu pat gleznu mākslinieks bija pārdevis tēva brālim un tā rotāja viņa dzīvokli Cēsīs).

Ja tēvs sēdēja pie rakstāmgalda, viņš raudzījās mākslinieka Pētera Kundziņa gleznā „Ilgas” - apakšā priekšplānā ērkšķu žogs, 2 uz augšu paceltas rokas pretim krustveida zvaigznei. Varbūt tēvs kādreiz tā raudzījās debesīs, atrazdamies ieslodzīts nometnē... (Šīs gleznas attēlu var apskatīt grāmatā „Latviešu tēlotāju māksla”, 1981.gads, 102 lpp.). Mākslinieks Kundziņš 1918.-1919. gadā strādādams Valmierā, bija dzīvojis tēva dzīvokļa vienā istabā – laikam tajā, kur vēlāk gulēja Jānis un vecmamma. Arī Krišjāņa Barona dēls Kārlis reiz ir dzīvojis kādā no tēva dzīvokļa istabām.

Kabineta griestus rotāja mākslinieka L.Reguta kokā griezta melna pūce ar stikla acīm, zem tās 5 vai 6 lampu plafoni ar lampām. Visu šo konstrukciju turēja pie griestiem virpotu, melna koka, garenu pērļu vai zīļu virtenes. Kreisā pusē pie guļamistabas durvīm atradās kamīns ar jūgendstila rotājumiem.

Grāmatu plauktos atradās grāmatas latviešu, krievu un vācu valodā. Vairāksējumu kapitālie izdevumi, kopētie raksti, romāni, žurnāla „Atpūta” gada sējumi (viens gads 2 sējumos). Šos sējumus mīlēju lasīt un pētīt, kad slimoju. Dažreiz, lai pabeigtu kādu interesantu romānu, vajadzēja pat paberzēt termometru, lai nebūtu jāiet skolā. Bija interesantie žurnāli „Svari”, „Nedēļa”, „Jaunības tekas”. Vismaz pāris plauktu bija ar bērnu un jaunatnes literatūru – arī vācu valodā.

Vienā plauktā bija sena „Salāniešu” mājas bībele ādas apviktos koka vākos ar misiņa sprādzēm.

Cik atceros, kamīnu kurināja reti. Laikam redzēju to iekurtu pāris reizes.

Programma „Grāmatas par sviestu”.

Dāmu patstāvīgie teicieni: „Cik gan Romītis ir vājš (vai bāls)”, iespaidoja māti. Ja mūsu dienās pret Irāku pielieto programmu „Pārtika pret naftu”, tad toreiz māte, droši vien apspriežoties ar tēvu, piedāvāja man iespēju iegūt grāmatu – tikai man par to jāapēd 1 kg sviesta. Man iedeva naudu, gāju uz Valmieras pienotavas veikalu un nopirku kilogramu eksportsviesta.

Tad nu šis sviests atsevišķi glabājās pieliekamā un pirms ēdienreizēm nesu to uz ēdamistabu un biežā kārtā ziedu uz maizes brokastīs. Labs sviesta klucītis vienmēr papildināja otros ēdienus pusdienās vai silto ēdienu vakariņās.

Par nožēlu sviesta kilograms kritās lēni, es lietoju to arvien vairāk un beidzot varēju ziņot mātei, ka laiks izvēlēties veikalā grāmatu. Protams, izvēlējos glīti iesietas, pēc iespējas biezas, ilustrētas. Tā sviesta kampaņas laikā, vismaz pāris gadus, ieguvu skaistas grāmatas. Atceros Gulbja izdoto „Robinsonu Krūzo”, Lāča „Vecā jūrnieka ligzda”, 3 zili iesietos sējumos, kurus rotāja sudrabotas kaijas. Skaitījās kā 3 atsevišķas grāmatas = 3 kg sviesta. Ieguvu arī lidotāja Herberta Cukura fantastisko romānu „Starp zemi un sauli” un vēl vairākas citas grāmatas.

Varu apskaust Pēteri: dodu viņam interesantākās grāmatas, bet viņš dod priekšroku TV un ir par nožēlu slinks lasītājs.

Lai viņam mans vēlējums: „Cik spēdams lasi grāmatas, tās prātu pacilā”.

Kaut gan noliku iestājeksāmenus institūtā un tikām apsveikti kā nākošie studenti – lai tikai gaidot izsaukumu...

Nepalīdzēja manas sūdzības uz Maskavu, bet vai tāpēc es noskumu. Cītīgi cilāju savu prātu ar grāmatām un laikam jau ne par velti, strādājot PMK, mani sauca par staigājošo enciklopēdiju.

Vecāku guļamistaba.

Guļamistabas iekārta bija no gaiša ozola koka, skapis ar ovālu spoguļi, 2 gultas, starp tām naktsгалdiņš, kumode un zāļu skapītis. Kad biju mazs, gulēju dzelzs gultiņā uz salmu matrača kabineta sienas pusē, blakus mātes gultai. Tēva gulta bija loga pusē. Pa šo logu varēja vērot sētu. Pie šīs sienas kādreiz bija Augusta Eizentāla gleznota sienas sega uz sarkana, bieza auduma. Tur bija attēlots amors ar bultām (varbūt tā bija Augusta dāvana vecāku kāzās?). Vēlāk šī sienas sega rotāja sienu vecāsmātes istabā. Tad pie šīs sienas atradās mākslinieka Drauļa skaists akvarelis „Bērzu birzs”. Tās attēls ievietots vienā no Līgotņa „Latvijas literatūras vēsture” daļā.

Vēl bija puķu galdiņš ar palmu. Pie griestiem bronzas vienspuldzes lustra, rotāta ar stikla caurulīšu karekļiem. Uz naktskapīša vispirms stāvēja 2 lampiņu „Rigafons”, to

nomainīja 4 lampiņu uztvērējs un beidzot lielais VEF 7 lampiņu uztvērējs. Pie radio bija arī naktslampiņa, pulkstenis, un Voldemāra Dūņa dāvētā Rozentāla gleznas „Laidiet tos bērniņus pie manis” iespiesta reprodukcija, ierāmēta gaiša ozola rāmī.

Stūrī pie skapja bija mazgājamais galds (gaiša ozola) ar biezu fajansa bļodu un fajansa ūdens krūze. Blakus karājās tēva rītasvārki, tumši zila, bieza auduma ar mēnešiem un zvaigznēm. Vēlāk mazgājamais galds tika novākts un mazgāšanās notika vannas istabā.

Uz grīdas, starp gultām ģērēta āpša āda, malas apšūtas ar robotu, zaļu tūku. Āpsis nobraukts, braucot ar „Reno”. Vēlāk padilušo āpsi nomainīja ģērēta stirnas buka āda. To bija nošāvis mātes brālis.

Kad slimoju, mani lika gulēt tēva gultā pie loga, lai varētu pētīt „Atpūtas” sējumus. Tēvs vakarā gultā lasīja ilgi. Māte teica: „Atpūties, guli”. Tēvs atbildēja: „Man grāmata labākā atpūta”. Viņš arī bija izlasījis visas savas bibliotekas grāmatas. Tās, ko es izlasīju no šīs bibliotekas (un tas nebija maz) no šī grāmatu krājuma, kas sadedzis, saglabājies tikai manā atmiņā.

Dzīvojamā istaba.

Šī istaba tā saucās tāpēc, ka vakaros vai brīvdienās te visvairāk uzturējās ģimenes locekļi. Viņā var nokļūt pa durvīm no guļamistabas. Otrās durvis pretējās sienas stūrī ved uz garo koridoru.

Istabā zaļgans dīvāns. Vēlāk viņš tika pārvietots uz vasarnīcu un vēl vēlāk tas atradās „Salāniešu” lielajā istabā. To dīvānu nomainīja moderna, galdniekmeistara Ķirpja gatavota liela tahta. Tā naktīs bija mana guļasvieta, tad, kad no dzelzs gultiņas blakus mātes gultai pārcēlos uz zaļo dīvānu un tad uz tahtu.

Kad mēs ar brāli bijām mazi, tika pasūtīts zems, apaļš galds ar 2 atvilknēm, balti krāsots. Pie galda bija atbilstoša augstuma 2 krēsliņi. Kad paaugāmies, galda un krēslu kājas tika pagarinātas. Pie galda rotaļājāmies, spēlējām cirku, riču-raču. Kādreiz šīs spēles spēlēja ar mums vecāmāte vai vecāki. Spēlējām arī lielo domino (kauliņu acu skaits sākās ar 9 un zemāk). Likām saliekamos bilžu klucīšus, spēlējām lotto, melno Pēteri.

Uz grīdas salikām mākslinieka Reguta konstruētās saliekamās figūras. Tajās bija katrā 2 dažādas konfigurācijas savienojamie elementi. Nekur citur šādas savienojamas figūras neesmu vairs redzējis.

Mums bija arī 2 dzeltenī, mazi, uzvelkami sacīkšu auto, pelēks koka lielgabals, finiera detaļu cietoksnis ar alvas zaldātiņu komplektu, koka lokomotīve ar pāris vagoniem un vēl citas mantiņas. Vēlāk nāca klāt izzāģēšana ar finiera zāģīti pēc paraugu grāmatām.

Kad sāku skolas gaitas, man ar galu pie loga bija rakstāmgaldiņš un etažere grāmatām. Vīrs galdiņa stundu plāns. Istabā bija arī pāris zili-balti krāsoti, vienkārši krēsli. Blakus koridora durvīm izšūta soma vecām avīzēm, noplēšamais kalendārs. Starp krāsni un guļamistabu bija stūris ar aizvelkamu aizkaru. Tur glabājās guļampiederumi. Tos vakarā klāja uz tahtas, no rīta nolika aiz aizkara.

Decembra sākumā, kādā vakarā, virtuvē, piedaloties mātei, vecamātei, kalponei un protams ar mani kā novērotāju, lielā, dziļā, balti emaljētā bļodā tika iejaukta piparkūku mīkla. Tur vajadzēja gan sīrupu, gan potašu, briežraga sāli, garšvielas, medu un, protams, miltus. Viss tika samīcīts, bļoda apsegta un novietota dzīvojamās istabas stūrī aiz aizkara. Vismaz reizi nedēļā vecāmāte to pārmīcīja.

Tā kā ēdamistaba tika uzskatīta par vēsu, kad bijām mazi, abi ēdām pie mūsu apaļā galdiņa. Kad vakarā tēvs atnāca no veikala, uz dīvāna viņš lasīja „Jaunākās ziņas”. Līdz 1934. gadam tās iespieda „vecajā drukā”. To biju iemācījies pa priekšu un kad jau biju skolnieks, bieži tēvam pār plecu tvēru avīzes jaunumus. Vēlāk jau avīzi man iedeva un dažus rakstus par smagiem noziegumiem teica man nelasīt. Mani jau vairāk interesēja avīzes saistošie romāni turpinājumos. Trīsdesmito gadu beigās es jau cītīgi lasīju par karu Abesīnijā, Cukura lidojumiem uz Gambiju un Japānu un tad bija jālasa par Austrijas, Čehijas ieņemšanu, karu Polijā, un tad jau briesmas bija arī pie Latvijas robežas.

Vakaros kādreiz tēvs ar mātes brāli un mātes tēva brāli Augustu (viņi ziemās viesojās pie mums ilgāku laiku un dienās veica kādu daiļkrāsošanas darbu) spēlēja kārtis. Kādreiz tie dzēra karstvīnu un Augusts stāstīja par dzīvi un darbu Rīgā.

Vecā gada vakarā vecāmāte uz apaļā galdiņa nolika bļodu ar vārītiem, sausiem zirņiem.

Spuldzi pie griestiem sedza zaļš abažūrs.

Koridors.

Izejot no dzīvojamās istabas koridorī, nonācām tā paplašinājumā. Vienas durvis no stūra veda zālē. Durvis uz sētas pusi veda šaurā telpā, kuras galā pa durvīm varēja nonākt tualetē. Vēl koridorī bija durvis ar „zelta” (protams misiņa) atslēgu uz sētas kāpnēm. Atstarpē starp tualetes un sētas kāpņu durvīm, pie sienas karājās „Minimax” konusveida ugunsdzēsamais aparāts.

Stāvot dzīvojamās istabas durvīs, skatot pa labi, varēja redzēt izvirzījumu sienā – apmēram veikala letes augstumā, klātu ar krāsotu dēļu segumu. Uz tā parasti gludināja veļu, kādreiz, ja ātri vajadzēja uzvārit ūdeni, lietoja elektrisko katliņu. Tajā kāreiz karsēja karstvīnu. Šis paaugstinājums stiepās līdz ēdamistabas durvīm, pretējā sienā bija durvis uz virtuvi. Koridors sašaurinājās un tā galā bija durvis uz vecāsmammas istabu. Kreisā pusē bija durvis uz vannas istabu. Koridorī pie sienas labā pusē bija

drēbju karamais, tālāk kumode. Koridora plašāko daļu apgaismoja griestu spuldze ar stikla plafonu, šaurā telpas daļa bija patumša.

Ēdamistaba.

To varēja uzskatīt par greznu telpu. Vidū skaists, vairākkārt izvelkams ēdamgalds. Virs ēdamgalda pie griestiem koka aplis (apmēram ratu riteņa lielumā), to rotāja mākslinieka L.Reguta grieztie augļu motīvi. No šī apļa uz leju nāca balsts, kura galā liels, rozā auduma abažūrs. Viesību laikā abažūrā varēja ieskrūvēt kokā grieztu sadalītāju, kurā varēja ieskrūvēt 3 spuldzes. Ēdamistabas durvis bija stiklotas, tūlīt pie durvīm, pie šaurā koridora sienas liela, melna bufete, rotāta kokgriezumiem. Augšā ovāls spogulis, 2 skapīši ar liekta stikla ierāmētām durvīm, zem bufetes vidusplates 3 atvilknes ar galda piederumiem, u.t.t. Apakšā 2 šaurāki skapīši un viens plats ar plauktiem. Tos pildīja lielā, Meisenes pusdienas servīze ar zilganiem rotājumiem (tēvs šo smalko servīzi bija Rīgā pircis izsoļu firmā „Vako”). Šī servīze viesībās rotāja linu galdauta klāto galdu. Bufetē glabājās prāvā, ar sudrabu rotātā kristāla vīna pudele (apm. 1.5 l tilpums), kristāla liķieru karafes, cukurtrauki ar sudraba apkalumu. Tur glabājās arī koka saliekama pashas forma. Māte to gatavoja uz Lieldienām. Vēl tur bija dažādas kristāla „šāles” un citas labas lietas, piemēram, sudraba olu biķerīši, tējas glāžu ieliktni, slīpēta stikla nažu + dakšiņu paliktņi, grezns vācu alus kauss ar paceļamu alvas vāku, sudraba kafijas kannu, cukura trauks, krējuma kanniņa.

Sudraba galda piederumi uz galda tika likti viesību laikā. Pārējā laikā tie glabājās oriģinālās komplektu kastēs, guļamistabas skapja atvilknēs.

Vēl šai istabā bija 12 melni, skaisti krēsli, ādas sēdekļiem un muguras daļām. Katru krēslu rotāja 2 nelielas aplveida intarsijas. Daļa krēslu bija izvietoti ap galdu, citi pie sienas (pa labi no durvīm). Šo sienu greznoja prāva Ed.Brencēna glezna „Zem ābeles” - 2 meičas ņem ābolus no augļu pilnas ābeles. Pretim gleznai, pie otras sienas skaists stāvpulkstenis melnā skapītī ar slīpēta stikla durvju ielaidumu. Prāvo, apaļo ciparnīcu darbināja ar misiņa ķēdīšu palīdzību, 2 misiņa garenas „bumbas”. Pulksteņa uzvilksanu un pareiza laika iestādīšanu veica „Šana”. Arī es vēlāk apguvu šo māku - ar paslēptu sviru regulēt pulksteņa svinīgo stundu un pusstundu nozvanīšanas iestādīšanu.

Pie logiem bija koka statīvi ar zaļiem augiem. Logus sedza skaisti aizkari, kas turējās pie misiņa cauruļu „stangām”. Reizi ziemā notika lielās viesības, tad nu galds tika izvilktis visā garumā, pielikti vēl no citām istabām un no veikala uznestie krēsli.

Māte parasti nervozēja, lai viss labi izdotos un izdevās varenī. Viesi mielojās ar karstiem un aukstiem ēdieniem. Saldā parasti pasniedza ķīseli ar plūmēm un žāvētiem augļiem, kurus bagātīgi klāja putukrējums. Bija dažādi „garšīgie” dzērieni, tēva „brūvētais” garšīgais mājas vīns, sekoja kafija ar torti un dzelteno kliņģeri.

Tēvs pirms viesībām „brūvēja” boli. Šis trauks bija varenas vīna glāzes formā. Viņš jauca vīnu, jāņogu sulu, cukuru, ūdeni un kad bija iegūta vēlamā garša, traukā tika

bagātīgi iegrieztas citrona šķēlītes. No Rīgas tēvs bija atvedis 2, firmas „Nāriņš”, sarkano ikru bundžas (kopsvarā apmēram kilograms).

Mazāka „formāta” viesības bija Ziemassvētkos, Lieldienās un citos ievērojamos gadījumos.

Vienu laiku, blakus pulkstenim, novietoja mātes brāļa jauno bufeti, bet tā atkal pēc kāda laika atgriezās īpašnieka dzīvoklī.

Kādu vakariņu laikā nepamanīts zem galda bija palīdis suns Kabe. Naktī viņš bija gribējis tikt ārā un bija nedaudz apgrauzis durvju stenderi.

Sevišķi bagāts galds tika klāts firmas 20 gadu jubilejā – pirmo vakaru oficiāliem viesiem, otru vakaru visi firmas darbiniekiem. Šis otrs vakars bija daudz jautrāks, ar dziesmām.

Radošie vakari ēdamistabā.

Atceros 2 vai 3 reizes, kad ziemas vakaros sanāca pāris veikala pārdevējas, teātra šuvēja Kristīne Gobiņa, vēl kāda dāma un tika ēstas vakariņas, pēc tām atbrīvoja galdu. Uz tā parādījās kreppapīra ruļļi, kartons, adatas, diegi, līme.

Laikam notika gatavošanās kādam pasākumam, varbūt karnevālam. Tādi notika Latviešu biedrībā reizi ziemā. Kristīnes Gobiņas vadībā tapa karnevāla cepures – turku feskas, studentu cepures, indiešu galvassegas u.t.t.

No plānas papes izgriezta pamatdetaļas, savienoja, apvilka ar krāsainu kreppapīru, pielīmēja izgrieznojumu no zelta vai sudraba papīra. Protams, arī man vajadzēja būt tur klāt un mēģināt ko palīdzēt. Norisinājās jautras sarunas, tika dzerta kafija, pa glāzei vīna.

Citreiz uz adāmadatām tika tītas numurētas lozes, kuras karnevāla vakarā vilks no laimes rata.

Iegūto pieredzi izmantoju, kādreiz, pēc atgriešanās Vintēna-Baumaņa ielas dzīvoklī, gaidot Jaungadu. Tad arī tapa dažādas košas cepures – tās gatavojām abi ar Nelliju.

Iznāca gan turku feska, austriešu virsnieka cepure, grezna indiešu galvasrota un vēl daža cita.

Vecāsmātes un Jāņa istaba.

Pretī durvīm bija balta podiņu krāsns. Istabas vidus daļu aizņēma 2 gultas – pa kreisi (skatot uz logu) vecāsmātes, pa labi Jāņa. Pie vecāsmātes gultas galvgaļa un pie sienas bija vecāsmātes skapis. To skapi pēc atgriešanās no Sibīrijas atguva (viņš bija pārdots no vasarnīcas), vēlāk viņš bija Jāņa dzīvoklī. Aina, meklējama dzeramo, bija ar cirvi atlauzusi durvis, tās bojājot. Vēlāk viņš nonāca atpakaļ vasarnīcā, Jāņa dzīvoklī. Pēc Jāņa nāves, dēli to pārdeva par dažām pudelēm dziras. (Šis skapis bija līdzīgs tam, kas tagad atrodas manā dzīvoklī – tikai lielais spogulis četrstūrainis un durvju lodziņi četrstūrains).

Jāņa gultai aiz galvgaļa atradās zems skapītis. Vēl šai istabā atradās kalnu saules aparāts „Original Havai” (reflektors un transformators). Vēl tur bija Jāņa rotaļlietas. Pie griestiem lustra no 3 zilganām bumbām. Šī zilganā krāsa gan no spuldzes siltuma sprēgāja.

Mūsu kaķe mīlēja uzlīst uz vecmamma skapja un tur gulēt. Reiz naktī viņa bija lēkusi no skapjaugšas vecmammai uz vēdera un to sabaidījusi.

Vannas istaba.

Tā ir bijusi prāva dzīvojamā istaba, sadalīta ar dēļu šķērssienu 2 daļās: kalpones istabā (ar logu uz sētu) un vannas istabā, kurā durvis veda no koridora.

Labā pusē pie sienas atradās balta vanna, vannas krāsniņa (apakšā čuguna kurtuve), virs tās kapara krāsas ūdens rezervuārs ar krānu. Uz krāna vienas puses griežamais „kalt”, uz otras puses „warm” un paceļama svira ar uzrakstu „Brause”. Mazgāšanās jaukāmais brīdis bija pēc mazgāšanās iedarbināt sviru „Brause” un noskaloties dušā.

Puse no vannas istabas grīdas (zem vannas) bija izbetonēta ar sarkanu, ūdens necaurīdīgu masu. Uz šī pacēluma, pret koka šķērssienu atradās kaste, nolikta uz sāniem, klāta ar vaska drānu. Uz tās mazgājamā bļoda un mazgāšanās piederumi.

No durvīm pa kreisi atradās vīna baloni, pītos grozos, vīna mucīņa. Balonu kaklos, rūgšanas laikā atradās liekta stikla caurulīte. Tās ūdenskārtā neļāva gaisam iekļūt balonā, bet rūgšanas gāzes, burbuļodamas plūda ārā caur ūdens kārtu caurulītē. Kad rūgšana beidzās, vīns vēl nostājās un tad ar gumijas šļūtenīti to no baloniem pildīja pudelēs. Kā neatvietojams speciālists šai jomā, pēc vakariņām, tika uzaicināts Šana. Viņš pildīja pudeles, tēvs tās aizkorķēja ar novārtiem korķiem, lietojot speciālu ierīci – korķētāju. Māte novāca aizkorķētās pudeles uz virtuvi, mīlēja aizrādīt Šanam, ka bieži vīna strūkliņa pārtrūkst un Šanam tā jāatjauno, ievielkot no balona. Tēvs smaidīja un teica: „Nemāci meistarū”. Kad darbs bija veikts, Šana atradās patīkamā reibulī. Nākošā dienā vīna pudeles tika nonestas pagrabā, kur tās glabājās vairākus gadus, līdz tās sāka lietot.

Starp vīna baloniem reiz ieraudzīju dažas Askova firmas liķieru pudeles. Tās palikušas no manām kristībām un tukšošot manā iesvētīšanas dienā. Kādreiz mēs ar brāli pa kluso ievilkām ar šļūtenīti pa malkam garšīgā vīna.

Vēl pie baloniem atradās pīts četrstūru grozs netīrai veļai.

Vannas istaba tika apgaismota ar griestu spuldzi ar emaljētu atstarotāju. Vannas istabā Vecgada vakarā tika lietas laimes.

Virtuve.

No koridora durvis bija uz virtuvi. Stūrī pie durvīm bija aukstā ūdens krāns, zem tā emaljēta izlietne. Tai blakus durvis uz kāpņu telpu. Pie sienas, blakus durvīm, balts koka skapis, kurā glabājās dažādas pārtikas vielas, kā milti, cukurs u.t.t. Aiz skapja durvis pieliekamā – garenā, šaurā telpā ar lodziņu uz sētas pusi un plauktiem gar sienām. Tā kā šī telpa bija auksta, tā aizvietoja ledusskapi. Blakus šīm durvīm zems skapītis, virs tā plaukti ar traukiem. Blakus virtuves logs uz sētu, pie loga virtuves galds, durvis uz kalpones istabu. Tām blakus liela, baltu podiņu plīts ar cepeškrāsni, siltā ūdens tvertne un siltuma skapi. Virs visas plīts tvaiku uztvērējs. Apkārt plītij spīdīgs metāla stienis, lai nepiespiestos par tuvu plītij. Plīts priekšā malkas kaste.

Starp galdu un plīti bija durvis uz kalpones istabu, mēbelētu ar galdu, krēslu, skapīti, gultu un varbūt vēl ko citu.

Parasti māte jautāja tēvam, ko pusdienā ēdīsim. Tēvs vienmēr atbildēja: „Kas būs, to ēdīsim”. Kādreiz tēvs ievīstīja slapjā avīzē siļķu filejas un uz oglēm cepa plīts krāsnī, pēc tam pelnus nolobīja un siļķes ēda ar krējumu.

Māte iepirkās tirgū, sava brāļa veikalā (agrāk, kad viņš šo veikalu nebija atvēris, iepirkāmie pie Ed.Trēziņa). Gaļas izstrādājumi tika pirkti Tедера skārnī vai „Bekona eksportā”. Kādreiz es tiku sūtīts, ko nopirkt. Valsts degvīnu vai „šņabi” pirka pie J.Valmiera. Kādreiz arī mani aizsūtīja ar portfeli pie viņa. Ja veikalā bija pircēji, man nepiegriezta vērību. Kad visi pircēji bija izgājuši man jautāja: „Fiksi, kas vajadzīgs?” viena vai divas pudeles pārceļoja manā portfeli, samaksāju un steigā atstāju veikalu, jo alkohola tirdzniecībā bija liela stingrība.

Virtuvē saimniekoja kalpone. Kad tika rīkotas ziemas „lielās” viesības, tika aicināta mācīta saimniece vecā Zaķene, vai vēlāk Kīseļa kundze (viņas dēls bija Rīgā policijas inspektors). Viņa ar vīru, ceļu rajona noliktavas pārzini, dzīvoja nelielā mājiņā ceļu rajona teritorijā.

Interesantākā bija piparkūku cepšana. Tad arī mēs ar Jāni spiedām ar formītēm figūriņas, gatavām pielipināja pusi izmērcētu un nolobītu mandeli, vecāmāte nosmērēja ar sakultu olu. Sarindoti uz plātes, piparkūku pusfabrikāti ceļoja uz cepeškrāsni. Pēdējos gados centos arī pats no mīklas izgriezt kādu figūru.

Liendienās abi ar Jāni krāsojām olas ar V.Hjordta fabrikas olu laku mazās pudelītēs, protams cieta arī pirksti. Vecāmāte krāsoja olas ar sīpolu mizām. Tā nu rezultāts bija raibu raibais.

Ikdienu norise ziemas dzīvoklī.

Pirms atstājam aprakstīto dzīvokli, jāpārstāsta par to kā norisinājās dienas gaitas. Pēc rīta „mutes mazgāšanas”, ēdamistabā pirmie devās tēvs un Šana. Kad sāku iet skolā, pievienojos viņiem. Dažreiz brokastis agri ēda arī māte.

Ēdienreizēs visi izvietojās savās parastās vietās. Māte galda galā ar muguru pret pulksteni, otrā galda galā sēdēja Šana. Tēvs aizņēma vēso galda pusi ar muguru pret logiem. Tēvam pretim sēdēja vecmamma, starp viņu un māti – Jānis. Mana vieta bija blakus Šanam. No rīta visi dzēra kafiju „Maiga”. Tā bija firmas „Mezītis” maisījums no dabīgās kafijas ar piedevām. Uz galda bija balta porcelāna burka ar vāku. Tajā bija silķu rolmopši sīpolu un etiķa mērcē. Parasti šos rolmopšus sagatavoja vecāmāte. Protams, bija maize, sviests, uzgriežamais siers un desa, kā arī kaut kas silts.

Vēlāk brokastoja Jānis ar vecomammu. Pusdienās no veikala ieradās, viens otru nomainot, māte, Šana, tēvs un es atnācis no skolas. Pusdienās parasti bija zupa, gaļas ēdiens, saldaiss, gatavots no dārza augļiem un ogām. Vakariņās visi saradās vienā laikā pēc veikala slēgšanas. Dzēra dažādas zāļu tējas (melno tēju, kad bija viesi). Bija arī kāds silts ēdiens vai pankūkas un, ja kāds vēlējās, gatavoja sev sviestmaizi.

Pirms svētkiem, kad veikals bija pircēju pilns, pusdienās rindas kārtībā nāca ēst arī pārdevējas.

Svētdienās, pēc brokastīm, tēvs, māte un es ar Jāni devāmies diezgan ilgās pastaigās.

Ziemā tika apmeklēts teātris „biedrībā”, tas ir Latviešu biedrības namā, tāpat arī kaimiņos atrodošais kino „Splendid”. Man, par sirdssāpēm, kino apmeklējumi bija reti – tajās reizēs, kad uz afišas bija iespiests: bērniem un jaunatnei līdz 16 gadiem ieeja atļauta. Kādreiz šādu filmu apmeklēja visa skola. Dažreiz jau izdevās likumu apiet – vasarā tas bija vieglāk. Pamatskolā bija jāprasa klases audzinātājam atļauja apmeklēt teātri. Tā nu man ir aizgājušas garām daudzas filmas, kuras tagad dēvē par klasiku. Ļoti jau patika komēdijas ar Patu un Patašonu, kā arī Diks un Dīvs (Laurels un Hārdijs).

Nedēļā bija divas kino programmas un ar skumjām aplūkoju kino reklāmas vitrīnas ar aizraujošākām fotogrāfijām no filmām.

Kad kāds bija slims, piezvanīja ārstam, parasti „vecam” Ziediņam. Slimnieka telpā uz krēsla novietoja bļodu ar ūdeni, ziepju trauku un dvieli. Bieži Ziediņš paraudzījās no durvīm un jau noteica diagnozi: cūciņas, masalas. Pēc izmeklēšanas diagnoze

apstiprinājās. Ārsts nomazgāja rokas. Viņam pasniedza Ls 5 (Ziediņš mīlēja honorāru saņemt vienā 5 latu sudraba monētā).

Ziemā viesoties uz Cēsīm braucām ar vilcienu. Citreiz uz staciju gājām kājām, citreiz ormaņa ratos vai kamanās ar zvaniņiem.

Tēvs reizi vai divas mēnesī brauca uz Rīgu pasūtīt veikalam preces. Tad jau mēs ar Jāni gaidījām tēva atgriešanos. Kad atskanēja durvju zvans, steidzāmies pretim un mums izsniedza Rīgas dāvanas. Kādreiz arī māte brauca tēvam līdzī un apmeklēja kādu izrādi. Vēlākos gados vislabākā Rīgas dāvana man bija vācu žurnāli vai kāda vācu grāmata.

Bieži vien vakaros, nākot no veikala, tēvs man atnesa kādu jauniznākušo grāmatu. Vai nu kādu Jeseva izdevumu vai arī kādu Ata Freikāta izdotu jaunumu ar košu, krāsainu vāku un ilustrētu. Varbūt reizi gadā viņš uznesa arī kādu paša izdoto grāmatu no veikala vai „Imantas” kalendāru. Bieži viņš nesa grāmatas, kuras lasīja pats un arī es centos tās vēlāk izlasīt.

Pa reizei māte no Trēziņa konditorejas atnesa baltu papes kastiņu ar kūkām (tortes gabaliņiem). Katru dienu uz galda bija trauks ar pašu dārza āboliem. Citreiz priekš mums ar Jāni dzērvenes ar cukuru, sarīvēti burkāni. Protams, ziemā parādījās apelsīni un mandarīni. Pēc tam, kad Augusts Eizentāls bija man stāstījis, ka Amerikā brokastīs ēd pusi greipfrūta (pampelmūža), arī es sāku tos cienīt. Kad biju mazāks, reizi ziemā, tirgotāja Trēziņa kundze piezvanīja mātei, ka tiks atsūtīts zirgs ar kamanām. Tad nu uz to laiku mani saģērba un mani ar māti, zvaniņiem šķindot, izvizināja vairākus līkumus pa ielām.

Ziemā tēvs mani aizveda uz ezeriņu un palīdzēja apgūt slidošanas māku. Citus gadus slidotava bija zem Lucas muižas pie Rātsupītes. Arī vizināšanās ar kamaniņām bija cieņa. Kad mātes brālis Viktors man uzdāvināja paštaisītas slēpes – arī tad nodarbojos ar slēpošanu. Kādreiz jau priekš slidotavas iedoto naudu izlietoju kādas filmas noskatīšanai.

Kaut gan katru rudeni tika gatavots mājas vīns, to lietoja tikai tad ja ieradās kāds viesis. Arī stiprāki dzērieni ikdienā netika lietoti – tie tika nelielā apmērā gādāti uz svētkiem. Tā kā Jāņos viesu bija vairāk, sētnieks atveda kasti alus, puscasti limonādi. Vecāmāte brūvēja maizes vai rabarberu kvasu. Māte degvīnu vispār nelietoja. Vecā gada pēdējās darba dienas vakarā tēvs un Šana veikalā uzkaņējās ilgāk. Šana no veikala grāmatām izrakstīja tos, kam firma parādā un tos, kas parādā firmai. Tad abi nāca vakariņās. Uz galda tika uzlikta konjaka pudelīte, citrona šķēlītes ar cukuru.

Tēvs teica: „Šinī gadā firma nav palikusi nabagāka, gājis labi. Cerēsim, ka tā ies arī nākošgad”. Tad abi ar tēvu tukšoja pāris glāzes konjaka, Šana vēl kādu vairāk un gads skaitījās noslēgts.

Bieži tēvs un māte Vecgada vakarā apmeklēja baznīcu. Vecāmāte un māte noteikti to darīja Lielajā piektdienā, vecāmāte vēl kādreiz svētdienās.

Teātra apmeklējumi.

Valmieras latviešu biedrībā (parasti to sauca vienkārši par biedrību – aiziesim uz biedrību u.t.t.) darbojās Ziemeļlatvijas pašvaldību dibinātais un atbalstītais „Ziemeļlatvijas teātris”.

Katru ziemu tika parādītas kādas izrādes bērniem. Esmu skatījis „Ansītis un Grietiņa”, „Sniegbaltīte”, „Sarkangalvīte un vilks”, „Runcis zābakos”, „Aladina burvju lampa” un laikiem vēl kādas. Liela piekrišana bija „Sprīdītim”. Vēlāk tika skatītas arī lugas pieaugušajiem. Tad jau bija jāprasa atļauja klases audzinātājam. Atceros: Janševska „Dzimtene”, „Savs kaktiņš, savs stūrītis zemes”, „Raudupiete”, „Skroderdienas Silmačos”, „Rudens rozēs” un citas. Tādi aizraujoši gabali kā Ridleja „Spoku vilciens” jau nebija lemts skatīt arī man un ar nožēlu klausījos veikala pārdevējas Mīces atstāstījumu par vilciena parādīšanos uz skatuves un gaismas efektiem.

Vienreiz Valmierā viesojās Liepājas opera un tad redzēju Dargomižska operu „Nāra”. Jelgavas teātra operešu izrādes ar Prinduli galvenajā lomā jau arī nebija domātas sīkajiem.

Vēlākos gados kādreiz man iedeva biļetes uz koncertiem, ja vecāki bija aizņemti. Tā klausījos franču vijolnieku Robertu Karadēzī. Ar tēvu klausījāties Herberta Cukura stāstu par lidojumu uz Japānu, Jāņa Grestes stāstījumu par Blaumani. K.Skalbe savā rakstnieku vakarā, pēc tēva lūguma, ierakstīja īsu veltījumu man savu rakstu 1.sējumā (tēvs bija iegādājis Skalbes grāmatas).

Melnās kāpnēs.

Šīs kāpnēs bija koka, no kāpņu laukumiņa starp 3. un 2. stāvu varēja ieiet 2. stāva dzīvokļa tualetē. 1. stāva kāpņu telpā bija veikala tualete. Ieejas durvis veikalā no šīm kāpnēm bija apsistas ar melni krāsotu skārdu. Vēl blakus kāpnēm bija durvis. Tur bija elektrosūknis. Apmēram, reizi mēnesī sūknim pievienoja cauruli, tās gals tad atradās pagalmā. Iedarbinātais sūknis izsūknēja ūdeni, kas bija sakrājies veikala pagrabtelpās zem grīdas un ūdens šļācās sētā un notecēja rīdziņā.

Pa šīm kāpnēm parasti staigājām, pa tām nesa malku dzīvokļos.

Atvadas no šī dzīvokļa.

1940. gada pavasarī sākās jaunās mājas iekšējā apdare. Tēvs bija domājis, kā parasti, pārcelties pavasarī uz vasarnīcu, ziemas dzīvokli atbrīvot, izīrēt. Rudenī, tad mēs atgrieztos jaunās mājas 2.stāvā, baudītu centrālapkures siltumu, parketa grīdas, WC.

Šana jau bija pārcēlies uz savu istabu jaunās mājas bēniņos un viņa vecā, patukšā istabā pārceļoja vairums mūsu dzīvokļa mēbeļu, grāmatas u.t.t. Mūsu bijušajā dzīvoklī ievācās jaunā Valsts Elektrozņēmuma „Ķegums” Ziemeļlatvijas filiāles kantoris. Viņš aizņēma arī mūsu veikala telpas, jo arī veikals bija pārcēlies uz jauno māju. Arī vecmamma istaba tika pārvērsta par mēbeļu noliktavu.

Bet tā nu iznāca, ka „lielais tēvs un skolotājs” bija ieplānojis citus pasākumus: sagraba Latviju, tika nacionalizēti tēva nami un mums 1940.-1941. gada ziemu pirmo reizi vajadzēja pavadīt vasarnīcā, lai tad 1941. gada 14. jūnijā dotos uz „Varen plašo”.

III daļa

J. Dūņa grāmatu un rakstāmlietu veikals

Veikala ārējais izskats.

Veikalam bija 2 skatlogi, starp tiem durvis un, lai ieietu, bija jākāpj pa 2 pakāpieniem. Veikala pārdevējas, ik pa laikam, dekorēja skatlogus. Trīsdesmito gadu sākumā parādījās jauns skatlogu izgaismošanas veids. Katrā skatlogā izvietoja 2 Ceisa spoguļgaismotājus. To iekšpuse nebija gluda, bet viļņota, lai daudzkārt atstarotu spēcīgo spuldžu gaismu un gaiši izgaismotu izstādītās preces. Veikala logiem bija arī nolaižami aizsargi. Tie sastāvēja no ovālām koka līstītēm, kas piestiprinātas sevišķi stipram audumam (varbūt brezentam). Tos, ar brezenta siksnu palīdzību, nolaida vai pacēla. Tā kā manā laikā pilsētā valdīja drošība un kārtība, tos vakarā nolaida ļoti reti. Šie sargaizkari droši vien bija labi sargājuši stiklus un izstādītās preces kara un pirmajos pēckara gados.

Rītos atvēra un vakaros aizvēra veikala, ar melni krāsotu skārdu apsistās drošības, durvis. Dienā pircēji izmantoja parastās, stiklotās veikala durvis.

Vēlākos gados atstarpē starp logiem un durvīm izvietoja plakanas stiklotas vitrīnas ar spiestuves iespaiddarbu paraugiem. Droši vien veikalam divdesmitajos gados izkārtne bija ar skārdu apsists koka rāmis ar veikala nosaukumu. To es īsti neatceros.

Es biju vēl sīks, bet atceros, ka vienu ziemu vectēva brālis Augusts Eizentāls (smalks Rīgas daiļkrāsotājs, kura dažas gleznas atceros no Ēveles vai J.Eizentāla dzīvokļa „Peldētājas pie jūras”), ķērās pie jaunas izkārtnes izgatavošanas. No metāla leņķīšiem sametinātā rāmī vajadzēja izvietoties Augusta zemstikla tehnikā veidotai zeltītai izkārtnei.

Skatot šo interesanto darbu, nedaudz apguvu izgatavošanas tehniku. Vispirms izkārtnes teksts tika uzzīmēts uz pauspapīra (daļēji caurspīdīgs un matēts). Tad burtu kontūras tika punktiervēdā, ar resnāku adatu caurumotas un tad šo sagatavi uzstiepa uz stikla otras puses. Ar ogļu pulveri marles maisīnā, burti tika pūderēti un atstāja uz stikla

punktveida kontūras. Pēc tam sekoja burtu zeltīšana. Šim nolūkam izmantoja īsta zelta lapiņas plānā, rozā zīd papīra grāmatiņā. Zelts bija tik plāns, ka uzpūšot stiprāk elpu, tas sakrokojās. Šīs lapiņas tika ņemtas ar speciālu zeltījamo ierīci. Starp 2 plāniem kartona turekļiem bija ielīmētas vāveres astes spalvas plānā kārtiņā. Tika ņemti piemēroti zelta lielumi un klāti ar kādu caurspīdīgu saistvielu katram burtam.

Izkārtnes teksts bija: labā pusē grāmatas, rakstāmlietas, mācību līdzekļi, vidū J. DŪNIS, kreisā pusē: spiestuve, sietuve, zīmogu darbnīca.

Malu teksti bija gludi zeltīti, bet J.Dūnis bija gan ar gludu, gan krokotu zeltu. Katram malējam tekstam, brīvā vietā, bija pievienots zils ornaments. Kad teksti bija gatavi, tad stikla aizmuguri ar tekstu pārklāja ar melnu laku. Kad tā izžuva, stiklus iestiprināja koka rāmī un skats bija iespaidīgs: zelta burti uz melna, spīdīga fona. Tad rāmi piestiprināja virs veikala logiem un durvīm. Otrās tik greznas izkārtnes Valmierā nebija. Tā šī izkārtne greznoja veikalu līdz pat 1940. gadam. Veikals bija nacionalizēts, bet izkārtne vēl stāvēja. Tad kādā avīzes „Liesma” rakstā tika minēts, ka neder, ja valsts veikalu rotā izkārtne ar vecā īpašnieka uzvārdu. Bija šī skaistā izkārtne jānoņem un jānovieto nost no jauno varas vīru skaudīgajām acīm.

Vēl atceros, kā Augusts izgatavoja J.Eizentāla veikala izkārtni. Uz koka rāmja izliekti bija piestiprināts skārds. Tad nu Augusts uz uzkrāsotā fona, līdzīgi kā tēva veikala izkārtnei, uznesa kontūras un, skaistiem burtiem ar ēnojumu, uzkrāsoja vārdu J.Eizentāls.

Trīsdesmito gadu beigu posmā, kādā ziemā Augusts vēl izgatavoja gaismas izkārtnes tēvam un J.Eizentālam. Tās bija, uz ielas pusi izvīzītas, metāla kastes ar spuldzēm. Uz abām pusēm, zemstikla gleznojumā bija veikala īpašnieku vārdi un teksti. Tēvam, J.Dūnis, bija ierāmēts ar sarkanu fonu, J.Eizentālam ar zaļganu. Pārējais teksts uz baltiem foniem.

Veikala iekārtojums.

Ieejot veikalā pa sarkanīgi krāsotām, stiklotām durvīm, pa kreisi bija stiklota kase. Kasiera krēsls bija uz paaugstinājuma. Nauda tika likta uz stikla ripuļa – tas bija firmas „Stabilo” zīmuļu reklāma. Kases naudas lāde bija ar koka ligzdām dažādām sīknaudas vienībām.

Vēl kasē bija neliela grāmatiņa, kurā tēvs vai māte atzīmēja no kases ņemto naudu un mērķi naudas lietošanai (pasts, stacija, pārtika). Kasē varēja iegādāties pastmarkas. Kādreiz, izmantojot zāles plānu, pārdeva Ziemeļlatvijas teātra izrāžu biļetes vai skolu labdarības mērķu loterijas biļetes.

Ziemā pie kases atradās čuguna taupības krāsniņa. Tā deva papildu siltumu veikalam. Veikala sienas bija plauktos. Ieejot, kreisā pusē bija veikala lete, uz kuras pie loga atradās glīta papes kaste ar aploksnēm (bija pat ar zīd papīru oderētas) un pastpapīriem.

Otrā letes galā albūmi ar pastkartēm. Kad tuvojās svētki, uz letes parādījās kaste ar svētku apsveikuma kartiņām. Vēlāk interesantās 1. aprīļa kartiņas nevarēja pārdot un to kastīte bija nolikta pieliekamā, 2.stāvā pie Šanas.

Būdams vidusskolnieks, uz 1.aprīli aizsūtīju pikantu kartiņu ģeogrāfijas skolotājam K.Purmalim (iesauka „Krista”).

Plauktos aiz letes un letes lādēs atradās dažādas rakstāmlietas un suvenīri. Letes otrā galā pie sienas plaukts ar dažādām tintnīcām, porcelāna figūriņām. Veikalā, kases pusē atradās stiklots skapis – vitrīna ar dzintara izstrādājumiem. Gabalu aiz tās, uz paaugstinājuma stikla skapis – vitrīna ar vāzēm un suvenīriem. Pie šī skapja pamata bija nolikti apmēram 4 krēsli ar pītiem niedru sēdekļiem. Tos izmantoja pircēji. Bieži tur apsēdās kaimiņš – kino Puriņš un runājās ar tēvu vai pārdevējām, slavēja kāda skaista bilde iet šovakar kino. Kādreiz tur sēdēja arī otrs kaimiņš Augusts Akmentiņš.

Aiz šīs vitrīnas bija neliela atstarpe un aiz tās pie sienas plaukts ar lugām. Kases pusē sienas plauktos bija jaunākās grāmatas un glīti iesietas grāmatas dāvanām (dzeju antoloģijas u.c., arī tēva paša izdevumi).

Veikala 1.telpas dibenā aile bez durvīm uz nākošo telpu. Kreisā siena ar grāmatu plauktiem, pie tās kāpnes uz pagrabu. Otrā pusē plaukts ar dažādiem papīriem: zīmējamiem (loksnēs un ruļļos), glanc jeb spodrūpājiem, dažādās krāsās kreppapīra ruļļi, papes loksnes (baltā, brūnā), kartoni. Pēdējos gados parādījās arī plauktiņš ar VEF fotopapīriem un attīstītāja pudelītēm. Gala sienā plaukti ar mācību grāmatām. Pa kreisi, galā, durvis un ar skārdu klātās nakts durvis uz melno kāpņu koridoru. Pa labi kāpnes uz veikala kantori.

Pie iekšējās sienas no sākuma „Ericson” telefons Nr.50 ar dzeltenu koka skapīti baterijām, slīpu vāku rakstīšanai, 2 zvaniem. Viņam bija atsevišķs sadalītājs, pārbīdot slēdzi savienoja ar kantori vai mūsu dzīvokļa kabinetu. Ja telefons iezvanījās, pārdevēja pacēla klausuli un, ja prasīja kantorī Šanu vai tēvu, sviru pārbīdīja. Vakarā pārslēdza uz dzīvokli. Vēlāk „Ericson” atpūtās pie Šanas plauktā, jo vajadzēja uzstādīt VEF telefonu, kas bija moderns priekš tiem laikiem.

Kādreiz, ja aizmirsa pārslēgt uz dzīvokli, tēvs sūtīja mani to izdarīt. Atslēdzu melnās durvis, iededzu gaismu un veikli pārslēdzu. Kādreiz aukstā laikā, vakarā iekūra veikala krāsni un tad tēvs vēlāk gāja aizvērt „šīberi”. Bija jābaidās, ka sasals tintes pudelītes.

Veikals bija atvērts no 8.00 – 17.00, slēgts svētdienās un svētkos. Kādreiz kādam vajadzēja ko steidzīgi nopirkt, tad tēvs devās veikalā arī vakarā. Tas notika ļoti reti.

Veikalā bija koka grīdas un tās apmēram 3-4 reizes gadā eļļoja ar karstu eļļu. Pārdevējas sistemātiski slaucīja putekļus no precēm, vakaros slaucīja grīdu. Pie letes pircējam izrakstīja čeku, ar to pircējs kasē samaksāja un no pārdevējas pie letes saņēma glīti, baltā papīrā iesaiņotu pirkumu. Vakarā čeki tika salīdzināti. Ja tēvs vai māte nebija pie veikala slēgšanas, pārdevēja uznesa atslēgu dzīvoklī. Retu reizi, ja tēvs no rīta kavējās, pārdevēja uznāca pēc atslēgas un veikals tika atvērts.

Pagrabs.

Pa kāpnēm nokāpa un atradās 1.telpā ar galdu vidū un stendiem grāmatām gar 3 sienām. Te pārdeva grāmatas jaunatnei, uz galda bilžu grāmatas. Stūrī seifs, kurā Šana vakarā ieslēdza veikala grāmatas. Tur glabājās arī svarīgi dokumenti, nauda, kas nebija iemaksāta bankā u.c.

Pa šīs telpas aili nokļuva 3.telpā ar plauktiem bērnu rotaļlietām.

Vēl par veikalu.

Pirmssvētku dienās, kad veikali bija pircēju pilni, es apkalpoju pircējus pagrabā, ieteicu grāmatas bērniem, demonstrēju rotaļlietas. Daudz pircēju bija tirgus dienās, rudenī, skolu sākumā. Šādās reizēs pārdevējas ēda mūsu dzīvoklī vai vasarās kantorī no vasarnīcas atvesto ēdienu. Šādos vakaros, pēc slēgšanas un čeku pārbaudes, ēda sviestmaizes, nēģus. Dzēra mūsu mājas vīnu un pārsprida dienu.

Kasē parasti sēdēja māte, kāda pārdevēja, retāk tēvs. Arī mani mācīja apkalpot kasi, kad biju lielāks. Iemācījos skaitīt ar kauliņiem čekus.

Vasarā, kad pircēju bija maz, pārdevējas pēc rindas izmantoja atvaļinājumus.

Ja tēvs nebija aizņemts, viņš devās uz blakus veikaliņu pie bijušā nama īpašnieka Mārtiņa Kreišmaņa. Tur viņi sprieda, būdami Valmieras latviešu biedrības valdes vīri, par biedrības problēmām un blakus telpā pie galda, klāta ar papes loksnī, lika pasjansu. Ja zvanīja telefons un bija vajadzīgs tēvs, pārdevējas devās viņu saukt. Bieži arī man vajadzēja tēvu pasaukt.

Uz valsts svētkiem skatlogi tika dekorēti ar valstsvīru portretiem, ziediem, patriotiskām grāmatām, zaļumiem.

Veikala dibentelpā tika izsaiņoti atsūtītie saiņi ar grāmatām, kastes ar rakstāmlietām, salīdzināts saņemtais ar rēķiniem. Kastu atvēršanai bija speciāls, kombinēts darba rīks: tam bija pievienotas kniebles metāla stīpu griešanai vai naglu vilkšanai. Pēdējā gadījumā kniebles uzlika uz naglas, ar rokturi sita uz leju, kniebles nedaudz iedziļinājās kokā, lai aptvertu naglas galvu, tad rokturi lieca atpakaļ, kniebles satvēra naglas galvu un, liecot tālāk, naglu izvilka. Nekad un nekur netiku vairs redzējis šādu darba rīku.

Jāatzīst, ka veikals bija bagāts ar preču sortimentu. Rudeņos, lauku papiņš atveda savas atvases uz veikalu, iemaksāja avansu grāmatām u.c. lietām, un tad, kad viņiem ko vajadzēja, to ierakstīja īpašā, šaurā, biežā kantora grāmatā. Tēvi pieteica pārdevējām atvases kontrolēt, lai neņem ko lieku. Kad vajadzēja, atvases brīdināja, ka tēviem avanss jāpapildina.

Trīs pārdevējas strādāja ilgus gadus un reti mainījās. Ilggadīgai pārdevējai Emīlijai Rožkalnei jubilejā vecāki uzdāvināja zelta rokas pulksteni.

Veikala pārdevējas arī lasīja iespaiddarbu korektūras, kuras atnesa no spiestuves un gatavās aiznesa atpakaļ.

Veikala 2. stāvs.

Kāpnēs uz otro stāvu sākas pie mācību grāmatu plaukta. Pagrieziena laukumīnā logs uz sētu. Vakaros no ārpusē aizver ar skārdu apsisto slēgi un izbāž uz veikalu metāla bultu. Tai, veikalā, cauri izbāž ķīļveida sprostu un logs nodrošināts līdz rītam.

Pa kāpnēm tālāk nonākam istabā, kuras sienas klāj līdz griestiem grāmatu plaukti. Te vecāki izdevumi. Ir pat divdesmito gadu pirmie, vienkāršie izdevumi uz raupja papīra, citos plauktos jaunāko gadu glītie izdevumi. Brošēto grāmatu īpatnība, ka salocītās iespaidloksnes lasot jāatspiež. Te plauktos sarindoti dzeltenos vākos „Grāmatu drauga” romāni, vienkāršie un lētākie šīs izdevniecības burtnīcu romāni ar krāsainiem vākiem, kurus rotā aizraujoši, romānus reklamējoši skati. Citos plauktos „Orienta” dāmu jeb ķēkšu romāni – tos lielāko daļu sacerējusi vāciete Hedviga Kurts – Mālere. Trīsdesmito gadu beigās „Orientu”, kā nevērtīgu grāmatu izdevēju, slēdza.

Šī izdevniecība jau laikus bija nodrošinājusies ar citu reģistrācijas nosaukumu „Kaija” un izdeva sudrabainos vākos Dž. Londona rakstus, Marka Tvena rakstus u.c.

Pie loga, uz zemāka plaukta, bija J.Čakstes ģipša krūšu tēls. Šīs telpas vidū arī bija stiklota vitrīna ar dažādām mantām.

No šīs telpas varēja nokļūt dzīvokļa pieliekamā, kur bija sakrautas dažādas naudas un preču sūtījumu kvītis, sasietas pa mēnešiem. Tālāk, sāņus, durvis uz „melnajām kāpnēm”. Tās nelietoja un šaurs priekšnams ar plauktiem, kuri klāja līdz griestiem abas sienas. Te jau varēja atrast šo to izdotu cara laikos. No šejienes tēvs man izsniedza zīmēšanas treniņiem krievu valodā iespiestas, pabiezas kantora grāmatas. Te glabājās arī dažu vācu firmu piesūtītie reklāmas materiāli, piem. „Apollo” zīmuļu reklāma, apm. 0.5 m garš, melns spalvaskāts ar zeltītu spalvu u.c.

Tagad atgriezīsimies kāpņu galā un taisni dosimies iekšā telpā ar 2 logiem. Palodžu augstumā zems plaukts, uz tā telefons. Pie sienas, starp logiem, tipogrāfijas piederumu firmas „Gutenbergs” greznis kalendārs. To rotā Latvijas skati. Gada beigās, tēvs sietuvē liek kalendāra lapas sagriezt 2 daļās. Latvijas skatus tēvs ieliek īpašā mapē, kalendāra datumu daļa tiek man.

Virs kalendāra, greznā rāmī, Augusta Eizentāla zemstikla gleznojums. No krokota lapiņu zelta veidota pūce tura atvērtu grāmatu. Vienā lapā teksts: „Cik spēdams lasi grāmatas, Tās prātu pacilā”. Otrās lapas teksts līdzīga satura, bet to esmu aizmirsis. Šī pūce bija Augusta dāvana firmas jubilejā.

Pie šī plaukta 2 vienkārši rakstāmgaldi, dzelteni krāsoti, ar imitētu koka šķiedrojumu.

Ar kreiso plecu pret logu, uz niedru pinuma krēsla, kuram uzlikta papīra paka (lai būtu augstāk) sēž pats veikala grāmatvedis, grāfs Miķelis Amālijas dēls Vanags – īstā vārdā Kārlis Konrāds. Viņš ved samērā vienkāršo veikala grāmatvedību, pieņem iespieddarbu pasūtījumus, ja vajag, rāda dažu iespieddarbu paraugus. Tiem, kas pasūta bērnu ielūgumus vai sēru lentas, pasniedz kladi. Tajā salīmēti, no avīžu sēru sludinājumiem, izgriezti pantiņi. Šie un tāpat zīmogu, pasūtījumu teksti pāris reizes dienā tiek aiznesti uz spiestuvi. Tiem, kuri vēlas ierāmēt gleznas, tiek piedāvāti līstu paraugi, sarindoti uz, apmēram, 1 metru gariem, vairākiem dēļiņiem. Tad izvēlētā līste tiek sameklēta un kopā ar gleznu aiznesta uz sietuvi. Tur nokļūst arī iesiešanai nodotās grāmatas un žurnāli.

Tagad dažos izdevumos minēts, ka Šana bijis tēva spiestuves – grāmatnīcas tehniskais vadītājs. Uzņēmums nebija tik liels, lai būtu vajadzīgs šāds amats. Visus jautājumus izlēma tēvs pats, dažreiz apspriežoties ar Šanu un to sauca par priekšnieku. Laikam tā jau bija sācies no pirmskara laikiem, kad Šana bija biedrības priekšnieks un tēvs fotogrāfijas salona īpašnieks.

Plauktos, pārdošanai izvietotas biezas, iesietas kantorgrāmatas, ar krāsainām, līnijotām lapām, kastītes ar dažādiem vizītkaršu paraugiem, kastes ar konfetti (sīki, krāsaini papīra gabaliņi), tāpat rulliši ar garām, krāsainām papīru strēmelēm – tās un konfetti svaida pa gaisu karnevālos. Augstākos plauktos, paciņās pa 10 iesaiņotas firmas izdotās grāmatas – galos uzlīmēti grāmatu nosaukumi. Plauktos vēl daudz dažādas mantas. Vienā plauktā kantaina, litra tilpuma „Pelikan” tintes pudele. Pie tās uzpilda savu tintnīcu Šana un arī es savu tintnīcu. Kad šī pudele tukša, to saņem māte paštaisītā likiera iepildīšanai.

Pie rakstāmgalda pretim Šanam dažreiz sēd tēvs, citreiz pasūtītājs vai kāds pilsonis, kas atnācis, lai Šana viņam uzrakstītu kādu lūgumrakstu. Uz Šanas galda vēl dažāda veida firmas zīmogi metāla turētājā un speciāla grāmatiņa, starp kuras biezām lapām glabājās dažādu vērtību ejošākās zīmogmarkas. Vēl uz galda glīti iespiestas firmas rēķinu grāmatas, prāvāka izmēra čeku grāmatiņa ar firmas nosaukumu čeku augšmalā. Ja kāds ko nopērk, vēlas saņemt pasūtījumu vai maksā tēva māju īres – Šana izraksta kvītis vai čekus un maksātājs dodas uz kasi un pēc samaksas saņem savu mantu vai īres kvīti.

Šana sastāda arī algu sarakstu firmas darbiniekiem, izmaksā avansus un algas. Tāpat pa telefonu viņš pieņem pasūtījumus afišām vai citiem iespieddarbiem, pieraksta diktēto tekstu. Uz viņa galda arī garas kantora šķēres.

Abu rakstāmgaldu skapīšos ir arī diezgan daudz dažādi manuskripti – gan izdotām, gan neizdotām grāmatām. Ir pat klades ar cietumu zīmogiem – viens otrs cietumā kavējis laiku ar atmiņu vai piedzīvojumu rakstīšanu. Ir arī kādas pamestas mātes sacerējums, kuram pievienots autores meitiņas foto. Ir arī Viļa Lāča manuskripts, rakstīts ar mašīnu, stāsts „Sievietes” - arī tas nav ticis pieņemts.

Arī tēvs no rīta, pēc veikala atvēršanas, apmeklē spiestuvi, sietuvi. Pieraksta kādi materiāli iet uz beigām un jāpasūta. Otrreiz viņš tur parasti iet pēcpusdienā.

Tēva rakstāmgalda aizmugurē durvis uz dzīvokļa koridorīti un uz „parādes” kāpnēm. Tās nekad nelieto. Te glabājas papīros ietūtas bilžu rāmju līstes – zeltītas un sudrabotas. Tur var atrast kastīti ar grāmatasējēju nažiem, cita kastīte ar jēlgumijas loksnītēm zīmogu izgatavošanai. Tur glabājas arī zīd papīra grāmatiņas ar „Gubinol” zelta imitācijas lapiņām grāmatu iesiešanai un daudz kas cits.

Šanam aizmugurē durvis uz istabu, kuras sienas plaukti līdz griestiem. Pie loga plaukti līdz palodzei. Uz tā tiek sakrautas iesietās grāmatas un tad tās izsniedz atnākušiem pasūtītājiem. Šīs grāmatas mani ļoti interesē un es tās šķirstu, lasu. Ienāk tēvs un jautā, ko es lasot? Ja tās grāmatas ar frivolu saturu, par maģiju un citām nevēlamām lietām, seko norādījums tās nelasīt. Sevišķi mani pievilka kāds žurnāla „Vecpucis” gadagājums ar pikantu saturu un bildēm. Te nu sekoja tēva norādījums: „Lai es vairāk neredzētu, ka tu to lasi!” Šī žurnāla redaktors un autors bija Aleksandrs Grīns.

Vēlākos gados es pie Šanas uzgāju grāmatiņu „Sēnalu un neķītrību literatūras saraksts”. Šo grāmatu aizliegts atklāti izlikt vai piedāvāt. Vadoties pēc šīs vērtīgās grāmatiņas, es bieži vien uzkāpis uz kāpnēm, pa plauktiem meklēju kādu no šīm grāmatām un atradis to, studēju, blakus nolīcis citu, godīgu grāmatu, lai parādītu, ja tēvs jautā, ko es tur lasu.

Šīs telpas vidū vienkāršs galds, uz tā svāri un atsvari, balto sizala auklu kamoli, pudele ar atšķaidītu gumiarābiku un ota. Te iesaiņo iespieddarbus pelēkā, stiprā papīrā, aizlīmē, uzlīmē adreses lapiņu ar firmas nosaukumu, apsien ar auklu. Interesanti vērot, kā tēvs vai Šana uz aci, piemētot pie saiņa, nomēra auklu, vajadzīgo vietu uzliek uz vienas svaru bumbas un ar otru pārsit. Kaktā vēl maiss ar gumiarābika graudiem – dzeltenīgi matētiem, lūzuma vietās spīdīgs. Tie ir kādu Arābijas koku sveķi un ūdenī izšķīdināti līmē ļoti labi.

Pie šī galda vasarās ietura no vasarnīcas atvestās pusdienas. Kādreiz te salasās kādi pazīstami pasūtītāji un dzīvo sarunu laikā tiek tukšota viena otra glāze. Tad durvis uz šo telpu ciet un, ja kantorī uznāk kāds pasūtītājs, iznāk Šana. Mani šādās reizēs šai telpā neielaiž. Kad veikals pārcēlās uz jaunām telpām, zem plauktu apakšas atrada daudz tukšu pudeļu, kas sakrājušās gadu gaitā. Vēl šai telpā glabājās Kārļa Ulmaņa platmale ar melnu lentu. Kādreiz viņš to bija aizmirsis.

Kantora telpā pie rakstāmgaldiem bieži gulēja firmas suns „Kabe” - vārdu guvis no burtnīcu romānā „Old Vaverly” darbojošās personas: zāļu vīrs Kabe. Bieži iegriezās arī mūsu kaķis (atceros tos vairākus, vienu nomainīja cits). Visvairāk veikalā uzturējās pēdējais ļoti resns runcis. Citreiz tas snauda uz veikala letes un pircēji brīnījās par tā lielumu. Ja viņam palika vēsi, tas kāpa 2.stāvā pie Šanas un, ja vēl likās vēsi, viņš pa pieslienamām koka kāpnītēm uzrāpās kādā plauktā pie griestiem. Vācu laikā viņu esot nošāvis kāds vīrs ar šaujamo.

Pareti, bet regulāri, veikalu apmeklēja Rīgas firmu pārstāvji ar preču paraugu čemodāniem. Tādi bija gan Kukura firmas pārstāvis, viens no Kukura dēliem Krišjānis Vīburs ar „Fotobrom” pastkaršu paraugiem un vairāki citi.

Dažas reizes man laimējās satikt Rīgas grāmatizdevēju Ati Freinatu. Viņš ieradās ar grāmatu somām. Jautrās sarunās ar tēvu un Šanu apsprieda grāmatniecības jaunumus. No viņa tika paņemti viņa izdevniecības jaunumi un es tad saņēmu jaunumus, ko tūlīt vakarā sākām lasīt, gan tēvs, gan es.

Citi veikali šajā namā.

Stāvot uz Rīgas ielas pie veikala ieejas, pa labi aiz veikala skatloga bija šauras durvis, aiz tām tikai skatlogs. Tas bija bijušā mājas īpašnieka Mārtiņa Kreišmaņa ādas izstrādājumu un zirglietu veikaliņš. Aiz veikala letes parasti īpašnieku neredzēja. Viņš sēdēja telpā uz sētas pusi pie galda, klāta ar papes loksni. Viņa iemīļotā nodarbošanās bija pasjansa likšana. Pa reizēm, brīvos brīžos, viņam pievienojās tēvs. Tad viņi risināja pasjansa problēmas un pie viena arī Valmieras latviešu biedrības problēmas, jo abi bija šīs biedrības valdes locekļi. Pēc 1934. gada, tēvs vienu laiku nebija valdē, bet tad trīsdesmito gadu pašos pēdējos gados laikam atkal bija valdē.

Atceros, reiz uz Rīgas ielas, pretim Kreišmaņa veikalam, sāka plēsties vairāki suņi. Mārtiņš izdrāzās no sava veikala ar paķerto, (laikam pa 5 savīto) pātagu bunti un sāka mizot suņus – tie tūlīt muka projām.

Pa kreisi no parādes durvīm kādreiz bija atradies Pētersona (noslepkavotā) veikals. Tad šajās telpās veikals bija tādai Ivanoviča kundzei, sauktai par Viči kundzi. Viņa tirgojusies ar dāmām nepieciešamām precēm. Kā stāstīja māte – Viči kundze bijis smalks pārdevējs vai veikalvedis pret kuru Viči kundze izjutusi lielas simpātijas. Cēli posusi viņu uz medībām. Laikam veikals neienesā tik daudz peļņas un šīs telpas aizņēma Ustupa un Bundžas manufaktūras veikals un Viči kundze cēli sēdējusi kasē. Vēlāk, kad tēvs nopirka Velēna namu (Rīgas ielā – 26), šie veiksmīgie tirgotāji pārcēlās uz šo namu un tiku redzējis arī Viči kundzi. Vēlāk šinīs telpās atradās Valmieras pilsētas centra aptieka.

Kā pats Jānis Ustups, tā Alfrēds Bundža savu mūžu beidza 1941. gada 14. jūnijā aizvesti uz Staļina darba nometni. Bundža gan bija pašās trīsdesmito gadu beigās no veikala izstājies un saimniekoja lauku mājās Valmieras tuvumā, bet tas viņu neglāba no Gulaga.

Kā jau agrāk minēju, vēl nama 2.stāvā bija viens dzīvoklis – zobārstes Rebekas Bušas – Skļaras kabinets un dzīvoklis. Nekad netiku tur bijis. Viņas vīrs Bušs bija Rīgā, „Goeggingera” šokolādes un konfekšu fabrikā grāmatvedis. Viņiem bija zēns Saša. Buša vēlākos gados bija nopirkusi māju Ziloņu ielā un to izīrēja. Arī Rebekas mūžs, kā jau žīdiete, beidzās traģiski. Viņa bija ievietota Valmieras cietumā un esot tur kādu laiku personālam labojusi zobus. Laikam jau viņa atdusas Ķelderlejā. Miris ir arī Bušs

un viņu Saša. Dažus gadus atpakaļ, mums iznāca iepazīties ar austrāliešiem Augstkalnu un viņa sievu, Rebekas (vai Buša?) radinieci.

Rīgas ielas – 21. Vienstāvu nams un jaunais nams.

To no lielā nama atdalīja kalti dzelzs vārti. Cik atceros, tur bija mana krusttēva Bekmaņa veikals, pēc tam šajās telpās bija Bušmaņa galantērijas veikals. Vēl bija neliels veikaliņš, kurā darbojās Sarkanbārdis (kādreizējais tēva fotomākslas skolotājs – meistars). Pēc viņa, tad tur pārdeva šujmašīnas.

Tēvs, trīsdesmito gadu beigās, bija ieplānojis šo koka namu noplēst un būvēt jaunu, modernu trīs stāvu namu. Mātei šis plāns nepatika – viņa vēlējās, lai tēvs vairāk atpūstos. Viņa arī teica: „Tevi jau tā apskauž un pēc jauna nama skaudīs vēl vairāk.” Tēvs tomēr, cik nojautu, nemierīgās Eiropas un kara draudu iespaidā, nolēma naudu ieguldīt jaunā mājā.

Viņš uzņēma kontaktus ar arhitektu A.Kalniņu (viņš projektēja arī Valmieras Zemes banku – tagadējo Unibanku). Kalniņš ieradās, apspriedās ar tēvu, uzmērīja nākošo būvlaukumu un izstrādāja plānus. Tēvs no kaimiņa A.Akmentiņa par 100 Ls atpirka šauru zemes strēmeli starp koka namu un Akmentiņa namu, lai iegūtu lielāku laukumu būvei.

Veikalnieki atbrīvoja telpas, tēva parastais namdaris Andrejs Kalējs ar saviem vīriem sāka mājas noplēšanu. Pajūgi saveda akmeņus pamatiem. Kad nu nams bija noplēsts, pie pamatu rakšanas un mūrēšanas ķērās Vecgaiļa vīri. Nama sienas un jumts tika gatavi rudenī. Logus aizklāja dēļiem. Agrāk uzskatīja, ka sienām jānosēžas un jāizsalst.

1940. gada pavasarī sākās iekšējā apdare. Centrālapkuri uzstādīja Rīgas meistars, arī parketu lika Rīgas meistars. Krāsoja Valmieras daiļkrāsotājs J.Ziediņš. Sevišķi glīts bija mūsu dzīvoklis 2.stāvā. Tēva kabinetam bija skaisti, koka finierēti griesti, zāles griestus rotāja ģipša veidojumi. Vienā istabas sienā tika iemūrēts neliels metāla skapītis – seifiņš. To gatavoja Cēsu arodskolā. Arī vannas istaba bija iekārtota moderni.

Vēl tika veikti pēdējie apdares darbi, kad Latvijā ieradās Sarkanā Armija un sākās nacionalizācija. Veikala telpas aizņēma tēva grāmatnīca, Bušmaņa galantērijas veikals un Viļa Brieža apavu veikals.

Mums paredzēto, smalko dzīvokli aizņēma kāds čekas priekšnieks (laikam krievs). Zālē tika savilkta auklas (veļas žāvēšanai) un tur uz bērnu velosipēda braukāja viņa dēlēns. 3.stāva 2 dzīvokļus aizņēma partijas vadītāji un viņiem bija saimniece, kas gatavoja ēdienu un uzkopa telpas.

Pēc „biedrišu” aizmukšanas, mūsu dzīvoklī iekārtojies gebītkomisārs Hanzens – varbūt arī 3.stāva dzīvokļos kādi vācieši.

Šana turpināja dzīvot savā bēniņu istabā, bet uz kara beigū pusi arī viņam bija jāatstāj sava istaba.

Grāmatnīca turpināja darboties J.Eizentāla vadībā. Vēl vienas veikala telpas aizņēma vācu kredīta iestāde vai bankas nodaļa.

1944. gada rudenī Valmiera dega un aizgāja bojā tēva nami Rīgas ielā.

Šo jauno namu pēc kara atjaunoja siera un sviesta trests. Tagad tas atgūts un kalpo Jāņa Dūņa pēcnācējiem. Arī es 2.stāva 3.dzīvoklī vadu savas vecumdienas un vienā istabā ir Nellijas kantoris.

Tomēr tēvs, pirms kara, pareizi bija izplānojis, ka šis nams jāceļ, kaut gan šī būve no viņa prasīja daudz pūļu, jo bija jāorganizē finanses. Vienu reizi man un brālim tika izskaidrota nepieciešamība un no manas pasta krājgrāmatiņas celtniecībā ieguldīja pāri par 1000 Ls, atstājot noguldījumu 1 Ls. Brālim palika 100 Ls. Šī nauda bija gadu gaitā sakrājušies no tēva iemaksām.

Vēl var atzīmēt, ka mājas pamatos iemūrēta (uz tagadējās Diakonāta ielas pusi) burka ar tās dienas vairākām avīzēm, Latvijas nauda (laikam no 1 santīma līdz 2 Ls) un iespiests pamatakmens likšanas akts. To tēvs lūdza sacerēt mūsu ģimenes labajam draugam Aleksandram Pārūpem. Šī akta 2.eksemplārs ir saglabājies dokumentos.

Kopā ar celtniekiem un dažiem tēva paziņām tika svinēti kārtīgi spāru svētki ar bagātīgām uzkodām un „garšīgiem” dzērieniem. Noslēgumā tika celti gaisā un urrāti – pats saimnieks, māte un arī jaunie „saimnieki”, centos izvairīties, bet tas neizdevās. Urrātāju vidū bija arī celtnieks, kurš ar savu krāģi, uz pleciem bija sanesis visus būves ķieģeļus. Tas bija vēlākais pilsētas galva un priekšsēdis Antons. Viņš, vēlāk pēc kara, bija izdevis E.Grīnbergai apliecības, ka pilsētai nav iebildumu pret mūsu ģimenes atgriešanos Valmierā. Tā man tiešām palīdzēja 1947. gadā atgriezties pirmo reizi.

Sēta vai pagalms.

Sētu, kā to parasti sauca, no Rīgas ielas puses ieskāva dzīvojamais nams, dzelzs vārti un vienstāva koka nams (vēlāk tā vietā pacēlās jaunā māja). Vienstāva koka nams un spiestuves – sietuves nams veidoja taisnu leņķi. Spiestuves galā mūra siena – diezgan augstu no tās prāva atkritumu kaste un malkas grēda. Tālāk nāca 2 stāvu mūra papīru noliktava ar nelielu rampu papīru izkraušanai. Zem rampas 2 pagrabi, pie kuriem varēja nokļūt pa mūrētām kāpnēm uz leju. Nekad neesmu redzējis šos pagrabus atvērtus un pat neesmu zinājis vai tie tukši, vai arī kaut kas tur glabājās.

Ceturto sētas pusi ietvēra 2 stāvu saimniecības ēka – apakšā ķieģeļu, augšā koka ar papes (vēlāk cinkota skārda) jumtu. Apakšā atradās brūzis ar plīti iemūrētu katlu. No brūža varēja nokļūt telpā, kurā pa ziemu uzturējās mūsu vistas. Vēl 1.stāvā atradās telpa sienam, mūsu zirga, baltā ērzeļa Miškas stallis un varbūt vēl kāda telpa ratiem un

ragavām. 2.stāvā sētnieka dzīvoklis un vairāki šķūnīši. Šīs ēkas aizmugures sienu veidoja „brandmūris”. Aiz tās atradās kino Puriņa sēta.

Šai saimniecības ēkai taisnā leņķī, apmēram pašā vidū, pievienojās vēl neliels šīs ēkas spārns. Savienojuma vietu apakša bija tukša, lai pa to varētu izvest Mišku ar ratiem vai ragavām.

Šim spārnā apakšā atradās telpa malkas zāģēšanai ar elektrisko zāģi un pagaidu garāža mūsu „Reno”. Otrā stāvā šķūnīši.

Sētas vidū kādreiz atradusies aka ar sūkni. Tirgus dienās sētnieces sētu izmantoja kā iebraucamo vietu. Vēlāk jau šī aka bija, kā nevajadzīga, likvidēta. Sēta bija bruģēta ar akmeņiem.

Spiestuve un sietuve.

Nedaudz no ēkas vidus, uz labo pusi, atradās durvis. Ēkai ārpusē, pa kreisi no durvīm, bija dēļu tualete darbiniekiem. Vēlāk to nomainīja tualete, būvēta no „Siporeksa” (laikam līdzīgs putu betonam) prāvajiem ķieģeļiem ar katrā ķieģelī iespiestu lielo burtu „N”. Sākuma gados tualetes izveda cietuma pajūgi, vēlāk pilsētas asenizācijas auto ar cisternu. Šis auto laikam bija firmas „Federal”.

Spiestuve un saliktuve.

Pretī ieejai, pie otras sienas atradās kāpnis uz 2.stāvu – sietuvi. No durvīm pa kreisi, varēja nonākt saliktuvē. Ieejot pa spiestuves durvīm, uzreiz varēja redzēt vidēja izmēra iespiedmašīnu. Tā gandrīz vienmēr darbojās, jo iespieda apmēram afišu lieluma iespieddarbus. Arī šo mašīnu, tāpat kā visas citas uzņēmumā, darbināja „Siemens” elektromotori. Aiz robota skārda aizsarga griezās „švunkrats” jeb, kulturāli sakot, spara rats. Uz paaugstinājuma pie mašīnas stāvēja pielicēja – parasti Anna Kanneniece. Tā no papīru paliktņa ievadīja mašīnā papīra loksnes. Krāsu velmes darbu gaitā iekrāsoja salikumu, tad cita velme (cilindrs) norullēja papīru uz iekrāsotā salikuma un cits mehānisms pacēla iespiesto lapu un novietoja platformiņā gataviem darbiem.

Vēl bija 3 lielāka izmēra iespiedmašīnas avīžu, grāmatu, kalendāru u.c. darbu iespiešanai uz lielām papīra loksnēm. Ar mašīnu iestādīšanu nodarbojās Jānis Ciguzis un viņa palīgs.

Kara laikos spara ratu ar roku griezis Čulītis – spēcīgs vīrs. Viņam bija mājiņa pie krievu kapiem. Tad sētā A.Brensons (viņa darbnīca bija ceļu rajona 1.vecā telpa – skatot no ielas) uzstādījis motoru, kas ražoja strāvu. Tas darbojies ar lielu troksni, bieži stājies un ātri šis motors aizvākts. Uzņēmums izlietoja pilsētas elektrības stacijas strāvu.

Saliktuve.

Saliktuvē atradās kādas 6 - 7 salicēju darba vietas. Līdz salicēja krūšu augstumam, šo darba vietu veidoja kaut kas līdzīgs skapim ar izvelkamām atvilknēm – burtenēm. Tās sastāvēja no ligzdām visām iespiedzīmēm. Uz slīpā paaugstinājuma virs atvilknēm bija novietota tā burtene ar kuras burtiem strādāja salicējs. Pie sienas atradās skapis klišejām. Pie telpas dibensienas plaukti ar lielajiem koka afixu burtiem. Vēl saliktuvē atradās galds ar tipogrāfijas akmeni ar iespiedkrāsu un novelkamā prese, kurā ievietoja salikumu. To ar gumijas veltni iekrāsoja un ar smagu metāla veltni pārbrauca pāri uz salikuma uzliktam papīram, tā iegūstot kontrolnovilkumu. Ievērotās kļūdas izlaboja burtlicis un nākošo novilkumu nesa uz veikalu. Tur pārdevējas lasīja korektūru, kuru atgriezta saliktuvē.

Telpā starp spiestuvi un sietuvi atradās (laikam) ar motoru darbināma un 2 ar roku darbināmas „Bostonpreses”. Uz tām iespieda neliela izmēra darbus: vizītkartes, ielūgumus, dziesmu lapiņas bērēm un baznīcai. Pie dibensienas atradās masīvs galds. Te izgatavoja gumijas zīmogus. Saliktos zīmogus, apmēram kvadrātsprīža lielumā, sastiprināja, tad iespieda kaolīna masā, kuru izžāvēja uz prīmusa. Šai formai uzlika jēlgumijas loksnīti, iespieda presē un karsēja ar prīmusu. Gumija satecēja kaolīna zīmogu formās un vulkanizējās. Tad gatavo gumijas loksnīti sagrieza un līmēja uz gataviem zīmogu rokturiem. Roktura kātā iesita nagliņu ar spožu galvu, lai lietotājs zinātu, kura zīmoga augšpuse. Gatavos zīmogus sabēra finiera kastītē un nogādāja Šanam. Tas zīmogus nospieda uz papīra lapas un aiznesa uz policiju – ja tai nebija pretenzijas, zīmogus varēja izsniegt pasūtītājiem.

Pēc 1934. gada, Šana kādu zīmogu bija izsniedzis pirms laika un firma tika sodīta. Par to pat publicēja avīzēs – kā par preses likuma pārkāpumu. Vēlāk visus zīmogus vēl nospieda biežā, caursūtā kantora grāmatā un saņēmējs parakstījās.

Vēl uz bostona presēm iespieda sēru lentas melnā krāsā. Ja pasūtītājs vēlējās zeltītus burtus, tad melnā krāsā iespiestās iepūderēja ar bronzas pulveri, tas piekalta krāsai. Vēl šīm lentām galos piešuva melnas vai zeltītas bārkstis.

Ja spiestuvē vajadzēja iespiedpapīru, no turienes pie Šanas atnāca kāds mācekļis. No papīra noliktavas plauktiem iespiedēji ņēma starp diviem dēļu vāciņiem iesaiņotās papīra loksnes – baltas vai krāsainas. Šīs papīra ķīpas bija 2 vietās apvilktas ar metāla lentu. Noliktavā glabājās arī iespiedkrāsu bundžas.

Kādreiz „Liesmā” bija rakstiņš, ka Dūnis pārskaitījis visas papīra loksnes. Tā varētu domāt tikai idiots, jo pa kuru laiku tad Dūnis skaitītu naudu. Burtlicis Rūd.Zirdziņš, mani saticis, teica: „Jautāju vecam Ciguzim, kā var šādus melus rakstīt?” Ciguzis atbildēja: „Es stāstīju kā bija, bet „Liesmas” autore rakstīja, kā viņai vajag”.

Papīra noliktavas 2.stāvā varēja atrast šo to, kas man likās interesants. Piemēram, kino „Splendid” dažu gadu afixas bija iešūtas vāciņos un ar skumjām tās šķirstīju un lasīju, kādas filmas - „bojeviki” aizgājušas man garām. Reiz atradu vecu vācu kriminālromānu un es varēju pielietot Iemetējfreilenes man iemācīto vācu valodu. Vēl

tur bija novietots šis tas nevajadzīgs no firmas inventāra, piem., izjaukta papīra līnijēšanas mašīna (Latvijas sākumā trūcis līnijots papīrs un tas ticis spiestuvē ražots). Vēlāk jau veikalam papīri nāca pakās lielā sortimentā. Vēl tur stāvēja stiklots, grozāms pastkaršu pārdošanas stends.

Spiestuves durvis tika slēgtas ar vienkāršu atslēgu, durvis nebija bruņotas, kā tas būtu pēc padomju stila. Darbu beidzot, atslēgu atnesa uz veikalu, rītos paņēma.

Vēl šis tas par uzņēmumu un spiestuvi.

Kad tēvs gribēja cara laikā atvērt savu fotogrāfiju salonu, viņam neļāva atvērt to uz sava vārda, bet gan uz brāļa Kārļa vārda. Lai nemainītu ierasto uzņēmuma nosaukumu, tas turpinājās vēlāk un grāmatas izdeva K.Dūnis Valmierā un Cēsīs (ja izdeva Valmierā) un K.Dūnis Cēsīs un Valmierā (ja izdeva Cēsīs). Trīsdesmito gadu beigās brāļi Dūņi izdeva grāmatas katrs ar savu vārdu.

Spiestuves – sietuves pamatā ir dažas mašīnas, kuras tēvs nopircis no Valmieras tipogrāfa Treija (vācieša) uzņēmuma pie Sīmaņa baznīcas, Rīgas ielas sākumā. Vēlāk, Latvijas sākuma gados, tikušas pirktas visas nepieciešamās, tolaik modernas mašīnas.

Ziemeļlatvijas marku iespiešana sākta 1919. gada 18. jūlijā plkst.19.00 un beigta nākošā rītā plkst.4.00. Iespiešanu uzraudzījis Valmieras pasta priekšnieks P.Jansons, Ziemeļlatvijas finanšu, pasta, telegrāfa un telefona vadītājs (laikam A.Pētersons), ierēdnis K.Zīmulis un kara resora priekšstāvis – ierēdnis P.Kundziņš (mākslinieks?) (B.Eglīte „Pasta grāmata”, izdevniecība „Nordik”, 1999.gads, 46.lpp.).

J.Bokas jubilejā kafejnīcā „Eglīte”, rakstnieks M.Birze (sēdēja man blakus) stāstīja, ka dzirdējis, ka tēva spiestuvē pa kluso iespiestas „kerenkas”. Teicu, ka tās iespiestas citā tehnikā (lito?). Vēlāk šo jautājumu skaidroju ar tēva māšīcu Zentu Lūsi. Viņa tādu faktu noliedza, jo pati strādājusi spiestuvē. „Kerenkas” toreiz neviens nav gribējis ņemt pretī kā nevērtīgas.

Vēl viņai jautāju par (Fimbera?) grāmatā par Valmieras komjauniešiem aprakstīto: pie spiestuves durvīm pielīmēta proklamācija un tēvs dusmojies. Arī to viņa pilnīgi noliedza kā rakstnieka izdomātu.

Viņa gan stāstīja, ka varām mainoties, dedzināti iepriekšējās varas pasūtītie iespieddarbi.

Sietuve.

No spiestuves pa kāpnēm nokļuva sietuvē. Tā arī bija nodrošināta ar vajadzīgo tehniku. Galvenā telpa bija tikpat liela, cik spiestuves mašīnu zāle. Gar logiem, kas izgāja uz

sētu, bija garš, vienkāršs dēļu galds. Pie tā strādāja grāmatu sējējs, sienot grāmatu loksnes pie koka statīva stingri novilkām aukliņām.

Sietuves meistars kādreiz ir bijis vācietis vai holandietis Lēdebaums. Pēc viņa sietuvi vadīja Voldemārs Daugulis. Viņš amatu laikam bija apguvis pie Lēdebauma. Padomju gadā viņš lūdzis tēvam padomu, kā rīkoties. Viņam piedāvāts darbs milicijā. Viņš paklausīja tēva padomam un palicis savā amatā, līdz vācu laikā iesaukts un no kara nav atgriezies.

Pie šīs telpas gala sienas atradās 2 zeltījamās preses uzrakstu iespiešanai uz iesietās grāmatas vāka vai muguriņas. Pie aizmugures sienas atradās papīru griežamā mašīna „Perfecta”. Apgriežamās, iesietās grāmatas (bez vākiem) iebīdīja mašīnā līdz aizturei, tad ar griežamo ieregulēja zem asmeņa, skrūvējot ar, virs mašīnas atrodošos, stūres veidīgo metāla griežamo. Apgriežamās grāmatas tika fiksētas piespiežot, tad tika nospiesta svira un mašīnas asmens nāca uz leju, apgriezta grāmatas vai papīrus un automātiski pacēlās uz augšu un mašīna izslēdzās.

Blakus šai mašīnai atradās brošējamais agregāts. No metāla spīles, agregātā iegāja spoža stiepule. Uz darba galviņas uzlika, piemēram, kalendāra muguriņu, nospieda pedāli, agregāta augšējā galviņa nāca uz leju, tad uz augšu un kalendāra mugurā bija glīti iedzīta stiepules skava.

Vēl pie šīs sienas bija ar roku darbināms griežamais. Plānāku grāmatiņu ielika, fiksēja, pacēla sviru un tad, spiežot uz leju, apgriezta grāmatu.

Telpas vidū bija arī pagārš galds – tur novietoja jau iesietās grāmatas. Uz tā marmorēja kantora grāmatu lapu malas. Tas bija ļoti vienkārši, bet rezultāts skaists. Kvadrātveida, zemā panniņā ielēja ūdeni, tad no īpašo krāsu paciņām iekaisīja 2 - 3 dažādu krāsu pulveri. Tas nogrima, bet ar plānu krāsu plēvīti pārklāja ūdens virsmu. Tad meistars paņēma ķemmi, ar viļņveida kustībām sajauca krāsu plēvīti, ņēma stingri saspiesto papīra bloku, pēc kārtas viegli iemērca visas 3 malas un nolika žūšanai. Grāmatas papīra lokšņu bloka malas bija izgreznotas ar skaistu viļņveida, daudzkrāsu rakstu.

Iesieto grāmatu vāku vai muguriņu uzrakstus salika ar misiņa burtiem, uzlīmēja uz papes loksniņas. Zeltījamā agregāta spiežamo virsmu sakausēja ar lodlampu, ielika grāmatu, uz tās vāka vajadzīgās vietās uzklāja „Gubinol” bronzas vai īstā zelta plānās strēmelītes. Tad uzlika papes loksniņi ar burtiem uz leju, ar roku nospieda sviru un sildvirsmu, laiciņu piespiesta, atstāja skaistu, zeltainu uzrakstu.

Telpas vidū atradās liela metāla prese, tur ieskrūvēja iesieto grāmatu pakas un atstāja, lai grāmatas iegūtu savu izskatu (nesagrieztos).

Blakus atradā biļešu perforējamā mašīna. Ielika zināmo daudzumu biļetes, piespieda pedāli un stienī iestiprinātas adatas atstāja glītus caurumiņus. Turpat blakus ar pedāli darbināms numerators biļešu numurēšanai.

Vēl tālāk „Plaff” kājminamā šujmašīna. Ar to iesējējs Leimanis remontēja portfeļus, šuva mugursomas un veica citus darbus. Kad dr.Ziediņam bija saplīsis marku albūms ar vērtīgām pastmarkām, Leimanis devās pie viņa uz māju un Ziediņa uzraudzībā salaboja albūmu.

Sietuves otrā galā atradās kantora grāmatu sašūšanas mašīna, prese albūmu lapu iegriezumu štancēšanai, mašīna, kura veidoja iesietā grāmatu bloka ieapaļo muguriņu. Bija arī ar roku darbināmi 2 mazi mehānismi papīra stūru noapaļošanai un ēzīšu (kā kurpēs) iespiešanai. Speciāls rokas zāģis statīvā zāģēja pareizos leņķos bilžu rāmju līstes. Rāmja sagataves tika salīmētas, otrā pusē uz stūriem stiprināja finiera trīsstūrus, ieskrūvēja arī riņķīšus gleznu piekāršanai pie sienas un iestiprināja gleznu.

Nākošā telpā bija ar motoru darbināma tecila. Ar to asināja papīra griezēja garo asmeni. Vēlākos gados, kad „Kokmuižas alus” vienojās, kad alus etiķetes iespiedīs pie mums, tēvs brauca uz Liepāju un Meijera firmā iegādājās gumējamo mašīnu. To atveda, uzstādīja šai telpā un spiestuvē iespiestās etiķešu loksnes tika laistas šai gumētājā. Ar daudz valcēm līmīgo vielu uznesa uz loksnišu aizmugurēm, tās kāra žāvēties uz savilktām auklām. Izžuvušās loksnišes ar skavām sastiprināja blokos un ar štanci izspieda etiķetes albūmu lapu štancētājā.

Nākošā telpā atradās burtu saliekamā mašīna. Latvijas sākuma gados, tēvs izdeva diezgan daudz mācību grāmatu un mašīnburtlicis Bergs (viņa māja pie bijušās Kauguru pārbrauktuves) klaviatūru darbinot, salika rindu. Uz mazas krāsniņas bija kausēts svins un atlieta rinda. Šo procesu netiku redzējis. Bergs, vēlākos gados, strādāja Rīgā „Rotas” spiestuvē. Pašu šo mašīnu pārdeva, apmēram, 1938. gadā un tā tika aizvesta.

Tālāk sekoja nodalījumi ar plauktiem. Tur glabājās iespiesto grāmatu pakas (pa 10 iesaiņotas papīrā un galā uzlīmēta iespiesta etiķete ar nosaukumu). Vienu laiku te glabājās A.Bekmaņa rakstāmgalds (laikam nolikts, lai to neapraktītu pie Bekmaņa veikala likvidācijas, varbūt bankrota?). Vēl varu pieminēt, ka vienā nodalījumā pie sienas bija pieslieta J.Spriņģa abstrakta glezna, kura nebija atradusi pielietojumu.

Cik man zināms, firmā bija iespiests, apmēram, 200 grāmatu un brošūru, neskaitot kalendārus firmām, vienu gadu pat noplēšamo kalendāru (20. gadi). Visas šīs grāmatas un brošūras bija vērtīga satura. Latvijas sākumā, priekš Toņņa Smiltēnē (vai Tones?), firmā bija iespiests burtnīcu romāns „Atriebības ierocis miroņa rokā”. Tā autors esot Diženajo Bernhards.

Pirmo nacionalizēja spiestuvi un pie tās durvīm ārā sēdēja sarkanguards, kuram bija šautuve ar uzliktu durkli.

Rīgas iela – 26.

Namu Rīgas ielā – 26 tēvs nopirka no tirgotāja Jāņa Velēna, kurš tai laikā dzīvoja Rīgā un bija nodarbināts ar kino „Palladium” celšanu Marijas ielā.

Tēvs, pēc vasarnīcas celtniecības, nebija neko vairāk ieguvis, kaut gan viņa uzņēmums bija labi pelnījis, izdodot mācību grāmatas, daiļliteratūru. Arī spiestuve nesa peļņu, jo darbi tika pareizi organizēti un ar reklāmu gūti jauni pasūtījumi.

Regulāri tika iespiesta Valmieras sociāldemokrātu avīze „Brīvais vārds”, vēlāk tai pievienojās avīze „Valmieras avīze”. O.Knolls grāmatā „Latvijas prese un viņas darbinieki” 57.lpp. par to raksta: Pilsonisks laikraksts, iznāk reizi nedēļā, izdevējs Ernests Dubavs. Atbildīgais redaktors Jānis Kalniņš, faktiskais redaktors V.Dūnis.

Ernests Dubavs (Cēsu Dubavs) Cēsīs izdeva arī „Cēsu avīzi”, „Brīvais vārds”, kas arī iznāca reizi nedēļā ar atbildīgo redaktoru Jāni Bīriņu (pseidonīms un iesauka „Ķencis”).

Īsu laiku tēvs izdeva un pats bija redaktors avīzei „Gauja” - iespējams, ka tā tika izdota kādā pirmsvēlēšanu periodā. Iespieda arī izdevumu „Kurlmēmo dzīve”.

Laikam tēvs bija uzzinājis par nama Rīgas ielā – 26 pārdošanu un kā kādreiz vēlāk, kad māte cilāja mazo, no ārzemēm atvesto koferīti, teica: „Kad gāju uz rīta vilcienu un braucu uz Rīgu pirkt Velēna māju, šis koferītis bija pilns ar naudu”.

Jauniegtai mājai Rīgas ielas pusē fasāde bija 3 stāvu augstumā, Ziloņu ielas pusē tā saruka 2 stāvu augstumā. Mājas 2.stāvā bija atradusies pilsētas bibliotēka. Kad tā pārgāja uz jaunām telpām jaunuzceltajā pienotavas namā, šīs telpas aizņēma fotogrāfa Herberta Zemvalda studija. Vēl 2.stāvā dzīvoja un cilvēkus pieņēma privātvokāts Viļums Prīlaps. Viņš nama un pilsētas degšanas laikā, 1944. gadā bija nosmacis dūmos un ir apglabāts mūsu ģimenes kapa vietā, labā pusē, malā.

Šinī namā, viesojoties Valmierā un iestudējot savu lugu „Ugunī”, bija dzīvojis Rūdolfs Blaumanis. Viņa rakstos ir ievietota vēstule, sūtīta no Velēna nama. Nams bija liels un visus iemītniekus neatceros, pieminēšu ievērojamākos: drēbnieki Goldbergs un Zūlis, kara apriņķa priekšnieks H.Zvirbulis. Kādu laiku dzīvojusi arī Ulde Lapiņa vecāku ģimene.

Pirmo stāvu aizņēma Gerkes veikals, vēlāk šīs telpas aizņēma J.Eizentāla labi ejošais veikals ar pārtiku, saldumiem un traukiem. Jūliuss Auniņš tirgojās ar ādas izstrādājumiem, medību piederumiem un arī dažādiem, sīkākiem metāla izstrādājumiem. 1.stāva centrālo daļu, Ziloņu ielas stūrī, aizņēma brāļu Zvirbuļu drēbju veikals, vēlāk šīs telpas aizņēma lielais Jāņa Ustupa un Alfrēda Bundžas drēbju un audumu veikals. Apmēram 1938. gadā A.Bundža savu daļu pārdeva J.Ustupam un tas kļuva vienīgais īpašnieks.

Ziloņu ielas stūrī bija ieeja puspagrabā. Tur kādreiz atradusies Voldemāra, Zentas un Paulīnes Dūņu vecāku tējnīca. Kad es sāku ievērot, tur atradās Mārtiņa Ārglata mehāniskā darbnīca.

Vēl pēc kara labu laiku stāvēja šī nama sienas, tad tās nojauca un šinī vietā tika uzcelts Valmieras kultūras nams.

Viens no arestētiem Valmieras jauniešiem man cietumā stāstīja, ka viņi savu lapiņu paku uznesuši uz drupu sienas un noslogojuši ar auklā piesietu ķieģeli. Kādā vējainā dienā aukla parauta un vējš iznēsājis lapiņas pa Valmieru.

1940. gadā pēc okupācijas sākuma, tēvam lika atbrīvot nama 2.stāva dzīvokļus un tur sāka darboties partijas Vidienas komiteja. Vēlāk, pēc nacionalizācijas, likvidēja J.Eizentāla veikalu, preces aizveda uz bāzi pie stacijas un tukšās telpas neizmantoja.

Ēveles pagasta „Eizentāli”.

Šo māju cēlis mans vectēvs Jānis Eizentāls un viņa sieva Emma (dzimusi Misiņa). Šinī namā dzīvojuši (varbūt arī kāds dzimis) viņu bērni: Emma Otīlija, Jānis Jeremiass un Viktors Bonifācijs. Kāda mātes paziņa bija beigusi strādāt tēva veikalā un aicinājusi manu nākošo māti stāties darbā viņas vietā. Viņa arī bija strādājusi tēva veikalā, līdz 1924. gada 14. jūnijā kļuva par viņa sievu.

Toties vēlāk, vasaras pēcpusdienās, māte piezvanīja savai mātei uz vasrnīcu: „Sataisies un sataisi bērnus, brauksim uz Ēveli”. Citreiz braukšana notika arī svētdienās. Atnāca mātes brālis Jānis, iedarbināja „Reno” un braucām uz pilsētu. Tur iekāpa tēvs, māte, kādreiz arī kāds cits braucējs, ielika dāvanas (arī svaigu gaļu, saldumus papīros, papirosu „Sports” pakas vectēvam (vēlāk gan viņš nesmēķēja) un devāmies ceļā.

Ēvelē varēja nokļūt pa vairākiem ceļiem – gan caur Strenčiem, caur Rencēniem, bet bieži braucām cauri Ķeižiem. Pēdējā ceļā atmiņā iespiedušās „Vagaļu” mājas, pie kurām bija ass pagrieziens. Pie vectēva mājas piebraucām caur tuvākajām „Krejēnu” mājām vai arī no otras puses garām koka mājai „Vītoli”, kura arī bija ļoti tuva.

Krejēnā saimniekoja īpašnieks Brants un tur kādreiz bija atradusies vīna darītava. Tā bija prāva, balta māja.

Kad Nellija bija tikusi pie sava „Volkswagena”, man vajadzēja rādīt vietu, kur kādreiz atradās vectēva māja. Pareizi nogriezāmies gar veikalu. Nebija vairs ne „Vītoli”, ne „Krejēni”, ne starp tām „Eizentāli”. Nākošā reizē, braucot uz Ēveles kapiem, līdz brauca brālis Jānis un tas parādīja aiz krūmiem sastumtu akmeņu kaudzi - „Eizentālu” atliekas. Izrauti un aizvesti bija arī cementa sētas stabi.

Atgriezīsimies tajās dienās, kad pie dēļiem apšūtās, gaiši brūni krāsotās, vienstāvu koka mājas ar skaidu jumtu, ceļa pusē pie sienas bija piestiprināta balta skārda plāksnīte ar Viktora krāsotiem, skaistiem burtiem „Eizentāli”. Uz ceļa pusi bija galvenās ieejas durvis, kuras gan netika lietotas.

„Reno” iebrauca sētā un mūs tur sagaidīja, pa sētas durvīm iznākošie, vectēvs un vecsmātes māsa Kristīne, kuru sauca par Kriķīti.

Paralēli mājai, pagalma pretējā pusē atradās saimniecības ēka: kūts, klēts, pie ēkas gala svarīgā labierīcība – koka būdiņa. Pagalmā bija aka. Mājas galā uz „Vītolu” pusi bija dārzs ar ābelēm. Atceros prāvo, dzelteno plūmi, kas katru rudeni bagātīgi ražoja. Pie mājas sētas ieejas bija arī sols. Zemes platība bija neliela, laikiem 2 pūrvietas, kā amatnieku zeme.

Pa sētas durvīm par akmens pakāpieniem iekļuva virtuvē ar ķieģeļu grīdu, plītim ar prāviem katliem abās pusēs. Ejot tālāk caur durvīm, nonācām telpā pie galvenām ieejas durvīm uz ceļu un kāpnēm uz bēniņiem.

Virtuve māju dalīja uz pusēm. Ienākot no sētas, vectēva dzīvoklis atradās pa labi, otrs dzīvoklis, kuru izīrēja, atradās pa kreisi. Kad biju mazs, šajā dzīvoklī dzīvoja 2 māsas – šuvējas. Pēc viņām atnāca pensionētais skolotājs Gaiķa kungs. No sava agrākā dzīvokļa skolā, viņš ar ķeru esot savedis arī savas daudzās grāmatas un vecās avīzes.

Ieejot vectēva dzīvoklī, pirmā istabā pie sētas loga atradās ēdamais galds, pretējā pusē pie sienas vectēva gulta. Pie tās sienu rotāja Augusta glezna, kurā varēja skatīt sakrustotas bises, medību somu un patronu jostu. Pretim ieejas durvīm bija durvis uz nākošo istabu. Pie durvīm vēl atradās stāvpuķstenis dzeltenīgā koka skapītī, kurā atradās uzvelkamās ķēdītes ar atsvariem.

Otrā istabā pie gala sienas atradās Kriķīša gulta un logs uz dārzu. Pie loga skapis ar stikla durvīm un galdiņš. Nākošā istaba bija liela. Atceros to kā vectēva darbnīcu. Vidū sols ar 2 krāsu maļamām ierīcēm, tur bija neskaitāmas krāsu bundžas, papīra maisiņi ar dažādu krāsu pulveriem. Kad vectēvs, vecuma dēļ, bija beidzis savas krāsotāja gaitas (viņam kādreiz bijuši pat palīgi lielu objektu krāsošanā), šī telpa pārvērtās par zāli un bija glīti iekārtota un uzposta.

Zālē, cik atceros, bija drēbju skapis, ar mātes izšūtu galdautu apklāts apaļais galds. Uz tā firmas „Viesturs” patafons ar prāvu plašu kaudzīti. Vēl uz galda bija daži, laika gaitā sakrājušies suvenīri. Varu pieminēt glītus, apmēram sprīdi garus, plānus, plakanus oļus, kurus ar nelielām ainavām bija apgleznojis Augusts. Bija arī dažas cigāru kastes ar sīkām lietiņām. Zālē, blakus durvīm, bija maizes krāsns „mute”. Pēc vajadzības Kriķītis cepa miežu karašu.

Ēvelē elektrības nebija – tā atnāca ar Ķeguma būvi. Apgaismošana notika ar petrolejas lampām. Šī gaisma likās tumša, salīdzinot ar elektrisko apgaismojumu Valmierā. Ap 1939. gadu vectēva mājā ievilkā arī telefonu.

Lai nokļūtu bēniņos, vajadzēja kāpt pa kāpnēm no galveno durvju priekšnama. Arī bēniņos bija daudz kas interesants. Varu pieminēt mātes brāļa Jāņa jaunībā gatavoto kontrbasu. Bēniņos vectēvs žāvēja arī graudus, kurus bija ieguvis rudenī.

Bēniņu istaba bija liela, garena, izlīmēta ar tapetēm un ar sienas skapi, kurš slēpās aiz tapsētās sienas. Šinī skapī bija arī vecāku gada izdevumu grāmatas, „Jaunības teku” burtnīcas.

Šī istaba agrāk tikusi izīrēta. Atmiņā stāsts par kādu īrnieku, kurš pārsteidzis savu zēnu kūpinām smēķi. Kā par sodu pīpmanim vajadzējis izsmēķēt visu savu kūpināmo. Sekojis nelabums, vemšana un pīpmanis bijis izārstēts no šī niķa.

Kādu laiku šai istabā dzīvojis tirgotājs Sūbris ar ģimeni, vēlāk viņš kļuvis Strenču pilsētas galva un „baigā gadā” nomocīts.

Reiz mēs ar Jāni un Mildu Bergmani apmēram nedēļu pavadījām Ēvelē un gulējām šai istabā. Esmu bijis Ēvelē kopā ar vecomammu, pat mazgājies vectēva pirtī.

Vēlā rudenī vectēvs pirtī žāvēja gaļu. No „Krejēniem” tika telefonēts, lai braucam to garšot. Vakarā ieradāmies, baudījām garšīgo žāvējumu. Vīrieši „iemeta” pa glāzītei „Dzidro” un vēl vakarā braucām mājup, vedot līdzī parastos vectēva mājas ražojumus. Bez žāvētās gaļas, Kriķītis bija salicis krējumu, olas un vēl šo to.

Kūtī turētā govs deva tik daudz piena, ka vectēvs un Kriķītis to nevarēja izlietot, tāpat arī vistas dēja labi un pārpalikumi vienmēr tika sūtīti uz Valmieru.

Vienu vasaru gadījās, ka mūsu „Reno” pāris reizes lūza pusass. Jāņonkulis gāja uz „Krejēniem” zvanīt uz Valmieru „autokaralim” Ziediņam. Tas izsūtīja savu taksometru. Pa laikam Jāņonkulis gāja vērot vai tālumā neparādās auto starmešu gaisma. Kad šis auto tuvojās, Jāņonkulis izgāja ar vējlukturi un signalizēja, lai aptura. Tūliņ braucām uz Valmieru. No rīta tēvs zvanīja uz Rīgu „Reno” pārstāvim un pasūtīja vajadzīgo detaļu. Ar vakara vilcienu tā pienāca Valmierā un Jāņonkulis ar Ziediņa auto nākošā vakarā brauca uz Ēveli, nomainīja bijušo pusasi un „Reno” atgriezās vasarnīcas garāžā.

IV daļa

Mans vectēvs Jānis Eizentāls.

Atceros viņu ar sirmiem, viļņainiem matiem, sirmām ūsām, slaidu. Jāpiemin, ka vīra gados mīlējis ar draugiem spēlēt kārtis. Daiļkrāsotāja amatu viņš apguvis pie kāda Cēsu meistara (iespējams vācieša) un krāsotāja darbu veicis Ēvelē un apkārtnē. Krāsojis arī Ēveles baznīcu un muižas. Darbu veikšanai viņš pieņēmis arī citus krāsotājus un palīgstrādniekus.

Trīsdesmito gadu beigās pie viņa atnācis kādreizējais barons un lūdzis atnākt pie viņa, lai palīdzētu sajaukt krāsas. No krāsu jaukšanas iznākusi krāsošana, jo barons to nav pratis. Nostrādājis līdz vakaram, vectēvs stipri noguris un nākošā reizē „krāsu jaukt” vairs nav gājis.

Viņš rūpējās par savas amatnieku zemes apsēšanu, pats arī nopļāva. Viņa tuvs kaimiņš Gailis, pēc mājas vārda saukts arī par Ūzezi, bija tvaika lokomobiļu („dampju”) un kuļmašīnu īpašnieks. Kad nu kādreiz Ūzezis bija mūsu veikalā, lai tēvs viņam pažirētu

(galvotu) vekseli jauna „dampja” iegādei, māte neaizmirsā atgādināt, lai neaizmirstot savlaicīgi izkult vectēvam labību. Ķezis svinīgi solījās un vienmēr jau kuļšana notika laikus. Tad nu uz kuļšanu talkā nosūtīja kādu vīru (piem. R.Zirdziņu) no spiestuves, A.Tironu un H.Kiršblūmu no J.Eizentāla veikala. Pats J.Eizentāls aizveda talciniekus, vecmammu, produktus un pudeles talciniekiem.

Reiz šādā talkā noticis amizants gadījums. Kaut kur tuvumā bija pasprucis nikns bullis un talcinieki šo gadījumu pārrunājuši. Tikmēr Alfrēds Tīrons klusi paņēmis lejkannu, aizgājis aiz saimniecības ēkas un, spēcīgi pūšot kannas snīpī, lieliski imitējis bulli. Talcinieki sabēguši mājā. Vēlāk pie galda smējušies, dziedājuši tolaik populāro šlageri: „Kādam saimniekam ir bullis traks...”. Vectēvs gan teicis, ka šādi joki nav labi.

Vectēvs labi prata vācu un droši vien arī krievu valodu. Ēvelē bija vairākas biezas klades, kuras vectēvs bija pierakstījis, trenējot roku kaligrāfijā. Iznācis jau bija meistarīgi. Vectēvam bija arī plaukts ar grāmatām. Atceros, kā reiz dzīvodams Ēvelē, lasīju grāmatu par revolucionāri Ellu Rullīt un viņas dēkām Alūksnes pusē.

Vectēvs dzēra Dienvidamerikas tēju no prāvām, zaļām skārda burkā ar uzrakstu „San-Salvador Matē”. Tagad neesmu tādu nekur redzējis.

Biju vēl diezgan mazs, vectēvs toreiz gulēja Valmieras slimnīcā. No slimnīcas zvanīts mātei, ka vectēvs izskatoties pēc mirēja. Tūliņ māte, tēvs un es gājām uz slimnīcu. Vectēvs likās snauzot, bet māte sāka viņu uzrunāt, kustināt plecus un beidzot vectēvs atvēra acis un sāka atbildēt. Atsauktā virsmāsa teica, ka laikam briesmas būšot garām. Tā nu viņš nodzīvoja vēl vismaz 10 gadus.

Uz Līgo svētkiem viņu parasti atveda pie mums un tad nu iznāca, ka Jāņus svinēja četri Jāņi: vectēvs ar savu vecāko dēlu un mans tēvs ar savu jaunāko dēlu. Darvas muca dega līdz rītam, Jāņi ar vaiņagiem galvā un man bija tā kā žēl, ka man nebija iedots vārds Jānis.

Vectēvam sāpēja mugura un man viņš lūdza to pabraucīt, masēju dažādi un vectēvs tik teica, lai to darot stiprāki. Kādreiz tēvs iedeva naudu kino biļetēm un tad gājām ar vectēvu skatīt filmu. Kā pēdējo atceros „Roksijas futbolkomanda”, kuru abi skatījām.

Vectēvs pieminēja krievu kareivjus, kuri pirmā Pasaules kara laikā dzīvojuši viņa mājā, vācu kareivjus un krievu zaldātu uzdzīvi Krejēnu vīndarītavā. Vīns esot pat plūdis pa grāvi un sievietes paslēpušās.

Kad nāca modē uzvārdu latviskošana, kaimiņš Gailis latviskoja savu uzvārdu uz „Graudums”. Kad atpūtos Valmieras cietumā, tad tur viņu sastapu. Viņš bija sodīts par nespēju samaksāt nodokļus un tā izvairījies no 1949. gada izsūtīšanas.

Pēc vectēva mājas nodegšanas kara liesmās, vectēvs bija sācis slimot, miris un guldīts Ēveles kapos.

Kad atbraucām no Sibīrijas, vectēva kapam Ēveles kapos uzlika cementa „futlāri” ar marmora plāksnīti. Pēc atmodas, es ar brāli nolēmām uzlikt vectēva kapam nelielu pieminekli. To izgatavoja Valmierā, aizvedām. Ziedonis to uzstādīja, Nellija iestādīja glītus skujkociņus un bieži vasarā braucām kapu uzskot.

Kristīne Missiņa jeb Kriķītis.

Vecāsmamma māsa jaunībā bija kalpojusi muižā. Grūtajos kara un juku laikos bija varējusi māsas ģimenei dot arī kaut ko no muižas labumiem. Kad sāku viņu atcerēties, viņa jau bija diezgan veca. Viņa cieta no kāju vēnām, tika vesta pie Valmieras ārstiem, gan negūdamā izveseļošanās. Viņa rūpējās par virtuvi, dārzu, govī, un sivēniem, cepa maizi un tīrīja māju.

Pēc mājas nodegšanas kara laikā un vectēva nāves, Kriķītis bija atvests pie vecmamma Valmierā. Kad pirmo reizi atbraucu no Sibīrijas un dzīvojam Sporta ielā, ar lielu interesi klausījos Kriķīša stāstos par veco Ēveli, vietām, kur spokojies, raganu ķēmekļiem un citām mistiskām lietām. Atmiņā viņas stāstījums par baroneses naktspodu ar mūziku, vestu no Vācijas.

Vēlāk, kad vecmammai kļuvis grūti Kriķīti apkopt un arī naudas bijis maz, jo vecaimammai maksāja tikai 10 rubļu pabalstu, Kriķīti iekārtoja (ar Austrālijas neilona dāmu zeķu palīdzību) pensionātā. Kad galīgi atgriezāmies, bieži Kriķīti apmeklējām. Viņa mira 92 gadu vecumā un atdusas Valmieras kapos.

Vēl dažas rindas, pieminot vectēva māju.

Droši vien vectēvam nācās krāt un taupīt, lai uzceltu šo jauno māju. Bija jāuztur arī ģimene. Vecāmma bija palīdzējusi ar šūšanu, pletkreklu stērķelēšanu un gludināšanu.

Vecākais dēls bija, pirms pārnākšanas uz Valmieru, strādājis Ēveles veikalā kā pārdevējs. Laikam ar mana tēva palīdzību, kara dienestu viņš nostrādāja Valmieras kara pārvaldē.

Dzīvojot kara laikā ziemeļos, domājām, ka vectēva māja varētu kļūt mums par atbalsta bāzi, ja būs lemts kādreiz atgriezties Latvijā. Tomēr šīs cerības bija veltas, jo kara liesmas aprija šo māju un droši vien šis pārdzīvojums atstāja lielu iespaidu uz vectēva veselību, jo ļoti drīz viņš mira.

Vēl var piezīmēt, ka Ēveles mācītājs G.Bose ir zīmējis savas draudzes ļaudis. Biju ļoti pārsteigts ieraugot, reiz izstādē Vēstures muzeja pilī, arī viena Eizentāla – kāda tāla rada portreju. Šo portreju paraugi skatāmi R.Bēma grāmatā „Apceres par Latvijas mākslu 100 gados” (attēli pie 97 lpp.).

Kazarmju iela 4.

Šo zemes gabalu no Valmieras Veides draudzes, pirms pirmā Pasaules kara bija nomājuši mana tēva vecāki. Pēc kara draudze pārdeva lieko zemi un tā mans tēvs bija šo zemes gabalu nopircis, sastādījis daudz ābeļu. Gar Kazarmju ielas malu, starp ozoliem un liepām stādītas egles, lai dārzu sargātu no vējiem. Gar Upes ielas malu bija iestādītas papeles (tās nedeva pūkas) un tās izauga par vareniem kokiem. Atmiņas par šīm papelēm vēl vērojamas fotogrāfijās. Gar upīti auga alkšņi, gar Riekstiņa mājas pusi (paralēli Rīgas ielai) bija sastādīti kastaņi.

Kad norima kara vētras, tēvs izvērsa savu uzņēmumu darbību un guva līdzekļus vasarnīcas celšanai, lai ģimenei vasarā būtu jauka atpūta.

Kas šo māju projektējis un būvējis, nezinu. Varbūt stāvu cēla meistars Vecgailis un iekšējos koka darbus meistars Andrejs Kalējs?

Augusts Eizentāls jeb Augustonkulis.

Viņš bija mana vectēva brālis – arī daiļkrāsotājs, bet augstas kvalifikācijas ar mākslinieka dotībām, darbojās un dzīvoja Rīgā. Prata gan krievu, gan arī ļoti labi vācu valodu.

Pēc viņa stāstījumiem atceros, ka viņš ir arī spēlējis kādā ansamblī vai orķestrī. Viņa instruments bija pūšama, neliela taure ar dažiem ventiļiem. Viņš ir arī pārbraucis okeānu, spēlēdams kuģa orķestrī. Kādu laiciņu strādājis Amerikā. Vai nu valodas nezināšana vai darba apstākļi viņam nebija patikuši un viņš atgriezies Latvijā. Iespējams, ka šis brauciens noticis ar kādu emigrantu kuģi no Liepājas pirms pirmā Pasaules kara vai tūlīt pēc tā.

Viņš ir piedalījies cīņās ar Bermontu Rīgā, Daugavmalā.

Mūža lielāko daļu nodzīvojis kā vecpūsis, viņš bija ap trīsdesmito gadu vidū iepazinies ar Annu Caunīti – Dreiliņu pagasta „Caunīšu” māju saimnieka meitu. Tā bija braša, strādīga, tikai viens trūkums – stostīšanās. Esmu pāris reizes pirms kara bijis „Caunīšos” un Annas brālis Kārlis un māsa Zelma ar saviem tuvākiem draugiem vairākas reizes Jāņos ir viesojušies vasarnīcā.

„Caunīši” bija specializējušies uz kāpostu audzēšanu un skābēšanu Rīgas tirgiem. Tiku redzējis lielās, skābējamās mucas, elektrisko kāpostu ēveli un urbi kacenu smalcināšanai.

Augusts bija krāsojis vasarnīcas 2.stāva iekštelpas un domāju, ka nekur Valmierā nebija tik skaisti krāsotas telpas. Katrā istabā grīdas bija savā krāsā. Ēdamistabas griestus rotāja 4 plafoni ar klusām dabām: augļi, vīna karafe, dārza sakņu sakārtojumi, redīsu buntītes, rutki, gurķi, āboli, bumbieri, plūmes, ogas.

Istabā, kura skaitījās vasrnīcas zāle (ar kāpnēm no apakšas), sienas bija vertikāli svītrotas, griestus rotāja 4 sieviešu galvas. Vienkāršās mēbeles – koka dīvāns, krēsli un apaļais galdiņš bija viņa lakoti, koši sarkani ar īpatnēju spīdumu. Biezā stikla, 4 stūru pelnu trauka iekšpuse bija krāsota ar šo krāsu. Sarkanās mēbeles skaisti izcēlās uz pelēkās grīdas. Šīs mēbeles pēc kara bija aizvestas uz sociālās nodrošināšanas nodaļu un reiz redzēju vienu no sarkaniem krēsliem, notašķītu ar balsināmo krāsu, izliktu uz ielas.

Veranda bija izkrāsota koši dzeltenā krāsā un arī tās mēbeles, gatavotas pēc Augusta zīmējumiem, bija dzelteni krāsotas ar zilām malām (galds, krēsli, skapis, puķu plaukti un galdiņš – stāvlampa). Mājas siena, verandā uz dārza pusi, bija nokrāsota balti pelēcīga un uz tās uzgleznota kamieļu karavāna tuksnesī (ar gaiši brūnu krāsu). Tas bija darīts, lai uzsvērtu vasaras karstumu verandā. Visus logus sedza nebalināta kokvilnas auduma aizkari, stiprināti pie misiņa stangām ar misiņa riņķīšiem.

Ap trīsdesmito gadu beigām, ēkas sēšanās rezultātā, sienas bija vietām plaisājušas un vajadzēja remontēt. Mārtiņš Ārglats, dzēsdams savus īres parādus, ierīkoja zemapmetuma vadus rulo caurulēs. Augusts atkal vienu ziemu krāsoja, šoreiz pielietodams modernu krāsošanas tehniku ar krāsu pistoli un saspiestu gaisu.

Viņš parasti ziemās viesojās pie mums ilgāku laiku, jo Rīgā darbi ziemā krāsotājiem nebija jeb bija maz. Tad nu viņš piestrādāja vasarnīcā, gatavodams zeltīto veikala izkārti. Pēc vakariņām Augusts, tēvs un Jānis spēlēja kārtis (500, 1000 solīšanu) vai arī ģimenes lokā pārrunāja par darbiem Rīgā, ievērojamu uzņēmēju dzīvokļiem vai arī par seniem un jaunākiem notikumiem.

1941. gada 14. jūnijā bija aizvesta Kārļa Caunīša ģimene, ieskaitot vecākus. Zelmai bija sava ģimene un mājas un tā nu Augustam ar Annu bija jāsaimnieko „Caunīšos”. Kad pēc kara to apmeklēju, Augusts bija kļuvis vecs un vairs neatgādināja smalku Rīgas kungu, bet gan darbos nogurušu laucinieku. Laikam jau arī visu mūžu smēķētie papirosi arī bija atstājuši savu iespaidu un mana otrā Sibīrijas ceļojuma laikā Augusts bija miris.

Kad pēc atgriešanās apmeklēju „Caunīšus”, Augusta dēls Aivars strādāja par radistu uz kāda kuģa, viņa jaunā sieva auklēja mazuli un Anna bija kļuvusi veca.

Vasarnīcā „saimniekojušie” pārkrāsojuši Augusta veikto, pāris atstātās verandas mēbeles pārkrāsotas zaļi – sarkanas, tuksneša ainava arī aizkrāsota.

Zudusi J.Eizentāla dzīvoklī Augusta glezna „Peldētājas”, tāpat arī visi darbi Ēvelē. Augusts palicis tikai vairs manā piemiņā un viņu var skatīt dažās saglabātās fotogrāfijās. Pats Augusts laikam atdusas Dreiliņu kapos.

Viktors.

Viktors, mātes jaunākais brālis, pārnācis no Ēveles, mācījies Valmieras 1.pamatskolā. Tālākas mācības viņu nav saistījušas un kādu laiku mācījies par burtlici tēva spiestuvē. Tas licies garlaicīgi, pārcēlies uz Rīgu pie Augusta. Beidzis Rīgas daiļkrāsotāju skolu, izmēģinājis braukt uz piekrastes kuģīšiem, iepazīties ar šo darbu un redzējis, ka tās romantikas pamaz.

Kara dienesta gaitas vadīja Alūksnē. Viņam bijusi aizraušanās ar Valmieras dāmu frizieri „Mīcīti”, un tās pierunāts, beidzis frizieru kursus Rīgā, bet „amizieris” laikam izjucis un līdz ar to arī domas par friziera darbu.

Sācis strādāt Rīgas piensaimnieku sabiedrībā par ekspeditoru un kādu laiku pat piegādājis speciālu, zaļu kastīti ar piena produktiem K.Ulmaņa dzīvoklī Ārlietu ministrijā. Reiz pat vadonis iztaujājis par darbiem. To redzējis kāds cits ekspeditors un ziņojis piensaimnieku priekšniekam Jūlijam Ērglim. Pēc atgriešanās no darba, izsaukts pie Ērgļa un iztaujāts par sarunu. Par veiksmīgu darba apstākļu raksturošanu saņēmis naudas prēmiju.

Iepazīnies ar savu nākošo sievu Martu. Tad man vasarnīcā iznāca iepazīties ar radu Vili Eizentālu. Tas bija ieradies pie vecmammās. Sarunu gan nedzirdēju, bet Vilis gaidāmo precēšanos bija novērtējis negatīvi. Tas nelīdzēja un drīzi māte, vecāmāte un Jāņonkulis posās uz kāzām Rīgā. Vēlāk jaunlaulātie viesojās arī Valmierā.

Viktors, dzīvojot Valmierā, bija mitis pie Šanas virsaiša viņa lielajā istabā. Viņš, dzīvodams Rīgā, bieži viesojās pie mums gan pilsētā, gan vasarnīcā. Vienu ziemu viņš gatavoja koka automašīnas priekš tēva veikala. Tās viņš gatavoja sietuvē. Viņš novirpoja detaļas un izgatavoja tītaviņas, tās dāvinādams savai mātei (tās vēl tagad saglabājušās). Viņš man un brālim bija sācis gatavot prāvu rotaļu auto, koka konstrukciju apvilkdams ar skārdu. Novirpoti bija pat koka riteņi, bet kaut kas traucējis šo auto nobeigt.

Viņš vienā vasarā glīti izkrāsoja un izlīmēja tapetes vecāku guļamistabā un mūsu dzīvojamā istabā pilsētas dzīvoklī.

Vasarnīcā viesodamies, viņš gulēja saimniecības ēkas 2.stāvā, tā sauktā „kaķu mājiņā” - istabā ar dēļu grīdu un kārtīgām sienām (blakus telpa nebija izbūvēta).

Ēvelē viņš laikam krāsoja tautas namu un māju uzrakstus.

Reiz, viesodamies pie mums, viņš bija atvedis daudzas kastītes ar Rīgas piensaimnieka krējuma konfektēm „Laimīte”.

Pēdējo reizi viņš vasarnīcā viesojās jau tad, kad viss bija nacionalizēts. Viņš bija atkal mums atvedis piensaimnieku labumus.

Vecmamma, bēgot no Valmieras, bija apmetusies pie viņa Kurzemē, jo nebija gribējusi doties tālāk ar Jāni, projām no Latvijas (vēlāk gan atgriezusies Valmierā).

Ar Viktora ģimeni tikāties pēc atgriešanās no Sibīrijas. Apmeklējām viņu Tukumā, viņš atbrauca arī uz Valmieru. Viktors bija liels smēķētājs. Varbūt tas veicināja plaušu vēzi un Viktoru guldījām Raudas kapos, kur vēlāk viņam līdzās dus arī viņa Marta.

Viņa raksturā bija zināmi avantūristiski elementi, kas ir bijuši arī manā raksturā un daudzreiz palīdzējuši Sibīrijas gaitās.

Viktors bija cilvēks ar „zelta rokām”. Viņš prata gan krāsošanas darbus, koka darbus un arī metālapstrādi. Viņš prata izkalt slazdus ūdru ķeršanai, gan citu vajadzīgo. Pat tik smalkus kalšanas darbus, kā izgatavot kabatas nažus ar briežraga spalvu un pulētiem akmeņiem. Arī man tāds ir – Viktora dāvana dzimšanas dienā.

Arī medības bija viņa sirdslieta, tāpat kā saimniekošana „Ģiežu” mājās, kuras viņa dēls Juris bija nopircis par saņemto prēmiju. Bez tam, Viktors ļoti labi zīmēja un no viņa, ja būtu mācījies tālāk akadēmijā, būtu iznācis īsts mākslinieks.

Domāju, ka manas dotības zīmēšanā ir nākušas no Eizentālu puses.

Voldis.

Voldemārs (vai Valdemārs Dūnis) bija mana tēva brālēns. Viņa vecākiem piederēja māja vasarnīcas kaimiņos. Voldis zēna gados bija saslimis ar kādu slimību, kas deformēja viņa kaulu sistēmu, līdz ar to viņš bija neliela auguma, valkāja ortopēdiskos apavus, lietoja spieķi. Pēc vidusskolas beigšanas, viņš sāka studēt Latvijas universitātē teoloģiju. Vasarās viņš darbojās veikala kasē, bija „Valmieras Avīzes” faktiskais redaktors. Šajā avīzē, vairākos turpinājumos, ir nodrukāti raksti par Valmieras un tās baznīcas senatni.

Ar naudu studijām viņam palīdzēja gan mans tēvs, gan tēva brālis. Studiju laikā Voldis bija Rīgā, dzīvoklī pie operdziedātāja Rūdolfā Bērziņa šķirtās sievas Ullas. Iespēju robežās Voldim palīdzēja arī, protams, vecāki un māsa Zenta, kurai kopā ar viņas vīru Jāni Lūsi bija neliels veikaliņš Pārgaujā.

Neskatoties uz savu slimības bojāto augumu, Voldis bija dzīvespriecīgs un kādreiz arī laikam nedaudz izklaidējās kopā ar Šanu.

Studijām ejot uz beigām, Voldis bija vienu vasaru praksē pie Smiltenes prāvesta Kārļa Kundziņa. Tur mēs viņu vienu reizi apmeklējām, aizbraucot ar „Reno”. Laikam viņš reizi arī praktizēja pie Valmieras mācītāja Ed.Pavasara (seniora). Pēc studiju beigšanas notika Volda ordinācija par mācītāju. Viņš sprediķoja Valmieras baznīcā un pēc tam mūsu pilsētās dzīvoklī bija pusdienas ar vairākiem mācītājiem (tie laikam vērtēja viņa sprediķi). Pusdienās piedalījās arī mūsu Cēsu radi.

Voldis laikam Rīgā darbojās par palīgmācītāju un ierosināja Latvijas evaņģēliski luterāņu baznīcas vadībai dibināt baznīcas grāmatnīcu. Atceros, ka mans tēvs un Cēsnieks brauca uz Rīgu, lai pārliecinātu baznīcas vadību par to, ka šis veikals darbosies sekmīgi un Voldis pratīs to labi vadīt. Veikals tika atvērts Rīgā, Vaļņu ielā. Tur pārdeva reliģisko literatūru, izdeva baznīcas kalendārus, dziesmu lapiņas, u.t.t. un darbojās sekmīgi. Arī tēva spiestuve no šī veikala saņēma dažus pasūtījumus.

Voldis bija iepazinies ar homeopātiskās aptiekas kasieri Doroteju un tā kļuva par viņa sievu. Par nožēlu, vecāki neņēma mani līdz uz kāzām un mēs ar vecomammu nosūtījām apsveikuma telegrammu.

Atceros, vasarā pēc kāzām, Voldis ar Doru apciemoja mūs vasarnīcā un Dora mums veikli nospēlēja pāris mūzikas gabalus ar, apmēram, 2 sprīžu garām vācu mutes ermoņikām. Rīgā viņi dzīvoja Cēsniekiem piederošā namā Mārstaļu ielā un arī pārvaldīja šo namu. Atceros stāstu par jautri – nemierīgo īrnieku Niklāvu Strunki, kura mākslas studija un dzīvoklis atradās šī nama augšstāvā. Reiz pat Niklāvs bija izvedis no ierindas nama kanalizāciju, iemetis podā lielu sviesta kluci un tas nosprostojis cauruli.

Viss, protams, gāja labi līdz 1940. gada 17. jūnijam. Vācu laikā Voldis bija pārņēmis šo veikalu no baznīcas virsvaldes savā īpašumā. Viņš, arī kā pilvarotais, bija pārzinājis aizvesto Cēsu Dūņa uzņēmumu.

Kad pirmo reizi atgriezos Latvijā, Voldis iedeva naudu apģērbam. No Mārstaļu ielas dzīvokļa viņš bija izlikts un dzīvoja dzīvoklī pie Reformatoru baznīcas, kur reizi mēnesī noturēja dievvārdus. Voldi apmeklēja citi mācītāji, pirka reliģiskos izdevumus, laucinieki palika pat nakšņot. Viņi bija apspieduši boļševiku iecelto arhibīskapu Tūru. Čekai tas nāca zināms un Voldis, profesors Treijs, un laikam vēl kāds no mācītājiem, tika arestēti.

Apmeklēju Doru, kura bija palikusi ar dēlu Jānīti un saviem vecākiem. Kratīšanas laikā bija atņemtas vairākas grāmatas, kas nepatika padomju varai (tai skaitā Rindāna karikatūru krājums par Staļinu un citiem padomju „varoņiem”). Voldim bija prāvs grāmatu skapis ar Latvijas laika labākiem izdevumiem, vairākas greznas, ilustrētas bībeles u.t.t.).

Kratītāji bija atbrīvojuši drēbju skapi, visas šīs grāmatas sakrāvuši skapī, to aizslēguši, izvēruši auklu caur skapja durvju veramiem, ovāliem aplīšiem un ar lakas zīmogu uz papes gabala, aizzīmogojuši.

Vaicāju Dorai, vai šīm grāmatām sastādīts saraksts? Viņa to noliedza un es ierosināju skapja saturu apmainīt. Skapi atslēdzu ar citu mēbeļu atslēgu, noskrūvēju vienu no veramiem rokturiem (aplīšiem). Visas labās un greznās grāmatas izvācām uz pagrabu un to vietā skapi pildījām ar dažādu literatūru (arī „Svētdienas Rītiem”) no likvidētā veikala. Skapi aizslēdzu, rokturi pieskrūvēju un zīmogs karājās kā agrāk.

1949. gada 25. martā Doru ar dēlu aizveda uz Amūras apgabalu. Voldis savu sodu izcieta slavenā Irkutskas centrālcietumā. Drīz arī mani arestēja un es pēc cietuma nonācu Tumkanskā. Kaut gan pelnīju maz, tomēr pa reizei aizsūtīju pa pārdesmit rubļiem Voldim. Kādreiz arī Dorai un viņas Jānim pāris reizes aizsūtīju krievu bērnu grāmatas.

Kad 1958. gadā atgriezos pavisam Latvijā, Voldis kādu laiku jau bija brīvībā un izpildīja Rubenes mācītāja amatu. Pēc Irkutskas, viņš bija aizvests uz, ne mazāk slaveno, Vladimiras cietumu, kurā savus termiņus vadījušas ievērojamas personas (vēlāk arī Staļina dēls – lielais lidotājs).

Volda traušlā veselība bija sabeigta, viņš vairākkārt ārstējās slimnīcā. Viņa ķermenī uzkrājās ūdens (tūska). Dažas reizes palīdzēju viņam ar naudu, bet drīzi viņa dzīves gaitas beidzās un viņš atdusas Valmieras kapos, blakus saviem vecākiem.

Mirušas arī Volda māsas – Zenta un Paulīne. Rīgā kapos pie saviem vecākiem atdusas Dora.

Man izdevās jaunajā enciklopēdijā ievietot rakstiņus un foto ne tikai par manu tēvu, bet arī par Cēsnieku un Voldi.

Istabas vasarnīcas 2.stāvā pirms kara.

Tā kā veranda jau pieminēta iepriekš, pievērsamies nākošajai istabai – vecāku guļamistabai. Mēbeles bija samērā vienkāršas, bet atbilstošas trīsdesmito gadu otrās puses mēbeļu modei. Tās bija gaiši lakotas, ar brūngana koka nelieliem ielaidumiem. Pie ārējās sienas, kuru klāja sienas sega, atradās tēva gulta, pie tās naktsskapītis ar lielo VEF, 7 lampiņu uztvērēju (to pavasarī atveda un rudenī aizveda uz pilsētas dzīvokli), uz tā naktslampiņa un uz galdiņa moderns modinātājs. Nakstgaldiņam otrā pusē mātes gulta.

Pie verandas sienas spogulis ar skapīšiem, laikam 2 krēsli un zems sēdekļis pie spoguļa. Grīda bija krāsota sarkanīga.

No vecāku guļamistabas bija durvis uz istabu, kur pie loga gulēja Jānis, viņam līdzās vecāsmātes gulta. Tā bija priekšā durvīm uz zāli. Mans dīvāns atradās pie verandas sienas. Vēl istabā bija neliels rakstāmgaldiņš. Grīda bija zila un sienas zilganos toņos.

Ēdamistabā bija četrstūrainis galds. Galda galā, pret zāles sienu, sēdēja māte. Pie galda malas virtuves pusē sēdēja tēvs, otrā galda galā sēdēja Šanas virsaitis. Pie otras garenās malas, ar muguru pret logu, blakus Šanam bija mana vieta, tad vecmamma un Jānis. Ja bija kādi viesi, tad krēslu skaitu papildināja. Krēsli bija no brūna koka, ar apvilktiņiem ādas sēdekļiem un atzveltnēm.

Mātei aiz muguras, pie sienas „Gustaw Becker” sienas pulkstenis, tēvam aiz muguras neliela bufete.

Jānos parasto galdu nomainīja garš dēļu galds uz steķiem. Grīda bija zaļganā krāsā.

Virtuvē bija vienkāršs galds ar atvilknēm un plaukts. Pie sienas, kas pie otrām kāpnēm, stāvēja guļus nolikta, ar vaska drānu apsegta kaste. Uz tās 2 emaljēti spaiņi ar ūdeni. Kāpņu telpā apmēram 10 spaiņu cinkota skārda muca ar vāku akas ūdenim.

Pieliekamā pie paceļamā loga, uz īpaša dēliša, ar marli apsegti, žāvējās biežpiena - ķimeņu knapsieriņi.

Uz rudens pusi virtuvē tika vārīti ievārījumi, māte konservēja ķiršus un dažus augļus „Weck” stikla burkā ar gumijas blīvēm zem stikla vākiem. Pildītās burkas salika „Weck” katlā, vāciņus piespieda ar atsperēm, katlā iepildīja ūdeni un karsēja.

Tā kā dārzā izauga daudzi tomāti, tad ziemai tika gatavots arī tomātu biezenis. Tomātus gatavināja saulē, saliekot uz verandas palodzēm.

Tā kā dārzs deva bagātu dažādu ābolu ražu, tad kritušie āboli tika mizoti, vesti uz Trēziņa ceptuvi un tur uz maizes krāsnīm žāvēti ķīseļu vārīšanai ziemā.

Pie virtuves bija nelielā kalpones istabiņa ar inventāra gultu, skapīti, krēslu un vēl šo to.

Pa virtuves kāpnēm nesa malku plītij un krāsnīm, kuras pēc vajadzības iekūra rudenos un pēdējā ziemā katru dienu.

Vēl jāpiemin tik svarīga telpa kā vannas istaba (ieeja no zāles) ar nodalītu telpu atejai. Vannas istabā stāvēja balta, emaljēta čuguna vanna, vannas krāsns, bet mazgāšanās bija notikusi tikai nedaudz reizes. Divas reizes uzņēmējs Ansis Brensons, pie vidus celiņa, bija dzinis zemē caurules, bet tās aizsērējušas un ūdeni nevarēja iegūt. Tādēļ dzeršanai ūdeni ņēma no akas. Apmēram 1938. gadā, vannu un krāsni aizveda uz Velēna māju. Pie loga šai istabā atradās balts, viendurvju drēbju skapis.

Pirmais stāvs.

Pirmais stāvs no paša sākuma bija paredzēts izīrēšanai. Ja man vai Jānim pieaugot, palielinātos ģimenes locekļu skaits, tad droši vien 1.stāvs tiktu savienots ar 2.stāvu ar stiklotām durvīm, kas bija jau paredzēts. Tās savienoja 2.stāva kāpņu telpu ar 1.stāva dzīvokli, bet līdz karam tās bija slēgtas.

Atceros, ka 1.stāvu apdzīvoja Alfrēds un Matilde Siliņi, kuri strādāja kara pārvaldē. Viņiem bija meita Melita un dēls Edvīns. Vēlāk, kad Siliņi ieguva Bestes krogu, to pārdēvēdami par „Ābelītēm”, viņi pārcēlās uz dzīvi tur.

Tad 1.stāva daļu apdzīvoja burtlicis Mangulis ar ģimeni, bet telpu pie verandas, un varbūt vēl kādu istabu, apdzīvoja Slimo kases darbinieks Jānis Bīriņš. Viņam bija rakstniecības dotības un viņš rakstīja sociāldemokrātu avīzei „Brīvais vārds”. Viņš bija izdevis arī interesanto Ķenča kalendāru ar daudzām karikatūrām. Par nožēlu, kalendāru neizpirka un tā pārpalikumi no veikala tika aizsūtīti Bīriņam, kuram bija pielipusi iesauka „Ķencis”. Pēc 1934. gada Bīriņš pārgāja uz Rīgu. 1941. gadā viņš bija devies līdz krieviem, karojis un atgriezās Valmierā. Strādāja avīzē „Liesma” un rakstus parakstīja ar pseidonīmu „B.Zilaiskalns”.

Mangulis jaunā tirgus rajonā uzcēla pats savu māju un pārgāja dzīvot tur. Tad 1.stāvu apdzīvoja manufaktūras tirgotāji brāļi Alkšņi, pārnākuši no Rīgas, un veikalu atvēra Kokmuižas viesnīcas namā. Vēlāk tie pārcēlās uz citu dzīvokli un 1.stāvā atgriezās Siliņi. 1940. gadā pie viņiem, istabā zem mūsu ēdamistabas, apmetās mācītājs Anševics ar sievu ērgelnieci.

Pirmā Siliņu dzīvošanas reizē kādu nakti notika ielaušanās viņu verandā. Viņiem bija mazgāta veļa, to izžāva dārzā un sausu sanesa verandā. Vecmamma, agri no rīta pamodusies, bija ieraudzījusi dārzā, zemē nomestus kādus drēbju gabalus. Domādama, ka kaut kas nav kārtībā, izgājusi dārzā un ieraudzījusi, ka 1.stāva verandai izsista stikla rūts durvīs un tās no iekšpuses atslēgtas. Iegājusi verandā, vecāmamma bija klavējusi pie durvīm un saukusi: „Siliņa kungs, vai Jūs vēl dzīvs?” Siliņš lēcis no gultas un saucis sievieti: „Es jau Tev teicu!” Izrādās, ka viņi naktī dzirdējuši troksni, bet Siliņa kundze mierinājusi vīru, ka tie laikam ābeles zari vējā berzējas gar logu. Aplūkodams zaudējumus, nozagtas bija izmazgātās un izžāvētās drēbes, viņš teicis: „Ja es būtu ķēris savu zobenu, viņiem labi neklātos!”

Nozagtais tika atrasts tikai 1940. gadā, laikam Kauguru pusē, ierakts zemē un līdz ar to arī drēbes sadzeltējušas un bojātas.

Siliņš vācu laikā bija darbojies pilsētas valdē „Tautas palīdzībā” un pirms bēgšanas uz Kurzemi, tam bijis maiss ar okupācijas naudu (varbūt „Tautas palīdzības”) un viņš piedāvājis iedot drusku vecmammai, bet tā teikusi, ka viņai ir, un pati ar dēlu arī bēgs.

Pēc krievu atkalienākšanas Valmierā, izpildkomitejas priekšsēdis Gredzens bija daļā 2.stāva ievietojis savus sievas vecākus. Vēl tur dzīvojušas nopelniem bagātās, vecās komunistes, bet 1.stāvā aktieri, to skaitā arī režisors Žanis Veinbergs – Vīnkalns.

Saimniecības ēka.

Pie saimniecības ēkas gala, uz vārtu pusi bija neliels šķūnītis ar laktu vistām. Viss šis gals līdz vārtiem un upītes mala otrā pusē bija iežogoti ar stieplu pinumu, apmēram 3 metru augstumā. Tur dienās pastaigājās vistas un barojās no silītes. Vistas vadīja gailis un pēdējā vasarā pie viņām mita arī tirgotāja Mārtiņa Dubava dāvinātais tītars. Vakarā vistas salīda šķūnītī un no rīta vecmamma savāca olas. Kādreiz kāda vista nonāca

sētnieka Ringolda rokās, aiz saimniecības ēkas vista šķīrās no dzīvības un tika nodota kalponei pārstrādei.

Saimniecības ēkas apakšā bija garāža, kurā izbraucienus gaidīja mūsu „Reno”. Garāžā bija remonta bedre, pie labās sienas masīvs plaukts ar skrūvspīlēm, instrumentiem, „Gargoyle” eļļas kannu. Pie sienas „Reno” shēma un iepriekšējo gadu auto numuru plāksnītes – tās izdeva katru gadu no jauna. 1941. gada sākumā no šejienes „Reno” aizveda kā nacionalizētu. Vēlāk dzirdēju, ka viņam nomontētas riepas, lai uzliktu citām, modernākām mašīnām.

Garāžas logs bija restots, tāpat arī brūža logs. Brūzī bija plīts, savienota ar siltuma mūri garāžā. Plītī iemūrēts liels katls ūdens sildīšanai, kad tika mazgāta veļa. Brūzī bija 2 koka trijkāji – vannas veļas mazgāšanai. Kādreiz tur mazgājāmie paši, parasti gan gājām uz vannu pilsētas dzīvoklī. 1940. gada beigās un 1941. gadā tur mazgājāmie regulāri. Trijkājos bija spundes netīrā ūdens izlaišanai un tas pa atveri dibena sienā tecēja upītē.

Gar saimniecības ēkas otru galu no upītes puses pa kāpnēm varēja uzkāpt 2.stāva „balkonā” un, ejot pa to, nokļūt 1.istabā, tā sauktā „kaķu mājiņā”. Tā mēs bērni bijām to iesaukuši, jo reiz tur bija iekārtojusies kaķene ar kaķēniem. Šajā telpā pie gala loga bija vienkāršs, stabils galds. Pie tā rudenos piestiprināja ogu maļamo sulas iegūšanai. Tad nu vakaros tēvs un J.Eizentāls mala ogas, sulu salēja koka vannīšos ar monogrammām R.D. un J.D. Šīs vanniņas izmantotas, lai mazgātu mani un Jāni. Vēlāk tās izmantoja saimniecībā. Izspiesto sulu lika plānā drēbes maisā, lai atdalītu sulu no biežumiem. Tad sula nonāca stikla balonos, pievienoja cukuru, aizkorķēja un korķī ielika speciālu rūgšanas kontroles stikla veidojumu. Tā rūgšanas gāzes plūda no balona trubiņas ūdens aizsprostos, kuri no balona izlaida gāzi, bet neļāva gaisam ieplūst balonā. Vēl šai telpā glabājās sulu spiede – prese. Tā gan bija atzīta par mazefektīvu. Vēl te glabājās bišu dūmeklis un citi piederumi 4 bišu stropu apkalpei.

Nākošā telpa nebija izbūvēta un no sākums to lietoja Siliņi malkas glabāšanai. Kad tēvs lika uzbūvēt zaļo malkas šķūni, Siliņi un sekojošie īrnieki malku glabāja šķūņa nodalījumā uz upītes pusi. Atbrīvoto telpu okupēju es. Tur bija ievietota kāda lieka veikala vitrīna ar skapīti apakšdaļā. Tur es glabāju vecus kalendārus, grāmatu rādītājus (laikam 3 grāmatām), kurus cītīgi studēju un no galvas zināju daudzu grāmatu nosaukumus un autorus. Pa klusam elektrificēju savu „laboratoriju” - uzmetu elektriskās auklas kailos galus ar izveidotiem āķīšiem uz vadiem un otrā auklas galā spīdēja spuldze. Tad atkal atvienoju no vadiem.

Pa pieliktām, vienkāršām kāpnēm varēju nokļūt uz blakus istabas griestiem, pacelt skārda jumta apaļo lūku un, pieliekot tukšu kastī, uzlīst uz jumta. Bieži nokāpšanai no 2.stāva balkona izmantoju vistu aploka stieplu pinuma vārtiņus. Tāpat trenējos līšanā caur garāžas loga restēm. Tas jau laikam bija dēku romānu iespaidā.

Pagrabs.

Pagrabā bija nodalījumi mums un 1.stāva īrniekiem. Pagrabā bija uzstādīts firmas „Siemens” centrālās sūkņa, lai nodrošinātu vasarnīcu ar ūdeni. Anša Brensona dzītās caurules ūdens sūkšanai no gruntsūdeņa (pie vidusceļņa uz mājas pusi) 2 reizes bija aizsērējušas. Meistars to pamatojis ar plūstošo smilti. Tad nu šis sūknis deva ūdeni no upītes fontānam un dārza laistīšanas caurulēm.

Žogi.

Iespējams, ka kādreiz viss zemes gabals bijis iežogots ar dzeloņstieplēm. Kā tādās atmiņās saglabājusies sētas būve gar Kazarmju un Upes ielām. To galvenokārt veica tēvs pats un J.Eizentāls, sagarinot dēļišus, piesitot pie horizontāliem balstiem un gatavos posmus stiprinot pie dzelzsbetona stabiem. Gar upītes malu un gar Riekstiņa zemi (paralēli Rīgas ielai) saglabājās dzeloņdrāšu žogs, ieaudzis zaļumos.

Dēļu šķūnis.

Tēvs bija izdomājis, ka, lai vienmēr būtu pie rokas remontiem vajadzīgie sausie dēļi, jāceļ šķūnis to glabāšanai. Uz paaugstinājuma, pāri mazai upītei pie Kazarmju ielas vārtiem, sētā Andreja kalēja vīri šo šķūni uzcēla. Tad tika atvesti cementa dakstiņi un tēvs, ar manu palīdzību, pats noklāja šķūņa jumtu ar dakstiņiem. Ringolds no Lūciņa kokzāģētavas atveda dēļus un blankas. Tie tika sakrauti, liekot starplikas un tad žuva. Pēc vajadzības tos lietoja un arī papildināja.

Kādreiz, apmēram, šķūņa vietā bija audzis liels, vecs koks ar stārķa ligzdu. Vēlāk, baidoties, ka stārķis var, nesot uz ligzdu, izmest kādu čūsku, ligzda nojaukta, kad lielais koks likvidēts vecuma un bojājumu dēļ.

Rotaļu laukums.

Tāds bija ierīkots no dzelzs vārtiem, platāks par tiem platumā un apmēram 12 metrus uz verandas pusi. To iežogoja glīta sēta, apmēram, 1.3 metrus augstumā no pernīcā krāsotām, ēvelētām kvadrātveida koka līstēm, gali nozāģēti, veidoja, apmēram, 60 grādu leņķi. Uz verandas pusi bija vārtiņi, otri vārtiņi bija pa kreisi no dzelzs vārtiem, lai varētu izmantot celiņu gar Kazarmas ielas žoga iekšpusi. Vārtiņi bija no ārpuses aizbultējami, bet drīzi vien mums tā nebija problēma.

Vēlāk šinī laukumā ieraka stabus ar šķērsli no kura nokarājās 2 resnas virves. Tās sasējām mezglā un šūpojāmies. Vēl bija zems sols sēdēšanai, uz kura varēja arī šūpoties.

Tanī pašā reizē, kad uzcēla stabus rotaļlaukumā, pie laubītes tika ierīkotas riņķa šūpoles – stabs, kura galā piestiprināja striķu turētāju ar lodīšu gultni. Četrus striķus galā platas lences, kurās varēja sēdēt un, ar kājām atsperoties, riņķot ap stabu. Visinteresantākais bija, ja šūpojās trīs pieaugušie un es. Tad es lidoju aplī, kājas pāris metru virs zemes.

Pēc dažiem gadiem uzskatīja, ka stabi kļuvuši nedroši un šīs ierīces likvidēja.

Rotaļu laukumā mani un Jāni ielaida, kad vecmamma bija aizņemta. Apmēram, 1937. gadā laukuma sētas stabi bija kļuvuši nedroši un atkrita arī vajadzība pēc mūsus turēšanas šajā laukumā. Sēta tika novākta.

Starp verandu un rotaļu laukumu atradās apaļa puķu dobe, norobežota ar māla ozollapām. Pavasaros māte tur sastādīja puķes – tās ziedēja līdz rudenim.

Mājas priekša.

Pretīm apakšējās verandas durvīm atradās dobe ar 2 veidu lillijām (ja nemaldos, liliūm regale un liliūm candidum). Pie dobes bija ūdens krāns, apmēram 1.5 metru augstuma caurule un balti krāsots sols. Pretīm galvenajai ieejai laukumiņš – apstādīts ar alpu jāņogu dzīvzogu. Uz kāpnēm 2 cementa vāzes, kurās pavasarī iestādīja kreses.

No sākuma laukumiņu greznoja rožu dobes, bet tad, kad māte sadūra pirkstu ar rožu asumu un pirkstā izveidojās augonis, kuru vajadzēja operēt, rozes nomainīja mauriņš un citas puķes. Trīsdesmito gadu vidū, tēvs Rīgā, Mākslas akadēmijas izstādē bija iegādājies mākslinieka Jēkaba Amoliņa saules pulksteni.

Mūrnieks Zirdziņš pēc mākslinieka zīmējuma izveidoja pamatu un paša mākslinieka vadībā tika uzstādīts šis saules pulkstenis. Attēls ar Amoliņa foto un skulptūru bija ievietots vienā no žurnāla „Atpūta” numuriem.

No virtuves ieejas sākās celiņš, kurš veda pāri mazās upītes ieapaļajam tiltiņam, pie kura bija sarkano kārklu (?) grupa. Tālāk celiņš veda pie tiltiņa (garāka, ar margām) pāri lielākai upītei. Pirms šī tiltiņa bija zaļi krāsoti vārtiņi. No tiltiņa sākās taka uz kara pārvaldi, garām lielajam kastaņkokam pārvaldes priekšā. Te bija izeja uz Rīgas ielu. Šo taisno celiņu izmantoja ikdienā.

„Saliņa”.

To, kā šī vieta ieguvusi nosaukumu, varēja saprast pavasara vai rudens pusē, kad pārplūda lielā upīte. Vasarā, uz mājas pusi no lieliem vītoliem, bija padziļa iedobe. Saliņas mala te bija nostiprināta ar dažiem dēļiem un padziļinājuma zemākā vietā pie upītes bija ierakta tukša muca. Zem šīs mucas darbojies avotiņš, kas strauji pildīja

muca. Kad sūknis bija izpumpējis aizsprostojumu pie malkas šķūņa, sūknis izslēdza un dārza laistīšanu turpināja, nesot ūdeni ar spaiņiem un kannām no šī avotiņa.

Tagad pazudis avotiņš, muca un arī pats padziļinājums. Varbūt tur „padomju saimnieki” bēra atkritumus un tad nolīdzināja. Gar saliņas sāniem bija sastādītas ievas (bija jau diezgan resni koki), kas ziedēšanas laikā jauki smaržoja. Saliņas centrā bija vienkāršs dēļu galds ar tādiem pat soliēm abās pusēs. Arī upītes puse saliņai bija nostiprināta ar dēļiem. Pats biju klāt, kad tēvs upītes malā iedzina vītola mietus un teica, ka izaugs lieli koki. Starp ievām vasarā nostiepa atpūtas tīklu.

Kādreiz, kad uz īsāku brīdi ieradās kāds ciemiņš, galdu apklāja un atnesa vīnu un cepumus. Tos māte gatavoja ar gaļas mašīnai galā pieskrūvētu veidni. Izceptos cepumus sauca par „mašīnkūkām” un tās bija garšīgas.

Droši vien galds, soliņi un ievas pārvērtušies pelnos un dūmos vasarnīcas krāsniņā, tāpat kā lielie alkšņi gar visu upītes malu, kā arī kļava pie laubītes. Pēdējā gan atstājusi prāvu atvasi, kas kļuvusi par koku.

Fontāns.

Kad nojauca brūno dārza mājiņu, Zirdziņš izmūrēja fontānu, M.Ārglats pievilka tam ūdeni un ierīkoja noteku uz upīti. Fontāna vidū darbojās viena strūkļa. Tad tēvs bija iegādājies mākslinieka Jāņa Brieža fontāna daiļavu ar 3 delfīniem. Ārglats pierīkoja caurules delfīnu mutēm un tā gaisā skrēja 3 strūkļas.

Lauvas.

Arī lauvas atceļoja no tālienes – Mārcienas muižas. Tā kā muižas izdaiļošanā darbojies Rīgas skulptors Folcs (viņa darbnīca atradusies tur, kur mūsu trests Rīgā). Arī daiļavas, kas rotā tresta ieeju, veidojis Folcs. Pēc lauvām, tēvam vidusceliņš likās necils un Zirdziņš uzmūrēja celiņa galā dekoratīvas kāpnes. Tās rotāja 2 šūnakmens bumbas.

Mazā upīte.

Pirms kara, cauru vasaru ūdens tecēja lielajā upītē un arī mazā upītē nekad neizsīka. Pavasaros tā pārplūda un, kad ieradāmies vasarnīcā uz vasaru, es mazajā upītē uzstādīju „dzirnaviņas” - 4 spārnus, kurus grieza straume.

Mazo upīti šķērsoja ieapaļš tiltiņš. Kādu pavasari vasarnīcā ieradāmies agrāk un tiltiņa abas puses bija pārplūdušas. Vienu rītu, abi ar Jāni gājām skatīt vai ūdens nokrities un, tiešām, tiltiņu varēja pāriet. Otrā pusē, celiņa malā ieraudzījām čūsku. Tā laikam gan

bija tikai glodene, atnesta ar ūdeņiem. Mēs ar Jāni, abi vēl mazi, skrējām pie vecmamma un viņa paņēmusi žagaru, gāja mums pa priekšu. Ar žagaru glodeni iesviedusi upītē, vecmamma gāja atpakaļ, pāri par slapju un, droši vien, no ūdens gludu kļuvušu tiltiņu. Viņa slīdēja, krita un iesaucās: „Salauzu kāju! Skrej un zvani mammai!”

Piezvanīju, mamma ar Jāņonkuli atbrauca „fūrmanī”. Vecomammu balstīdami un celdami aizveda līdz ormaņa ratiem un vecāmamma nonāca slimnīcā.

Aiz tiltiņa, uz zaļo vārtiņu pusi bija soliņš. Pie žoga, uz Rīgas ielas pusi auga avenes un starp celiņu un avenēm bija pļaviņa. Kad kara pārvaldē iesauca jauniesaucamos, tad pārvaldes apstādījumos tie grupās brīvi iekārtojās zālītē, uz soliņiem un ieturēja maltītes, pat arī „stiprinājās”. Kādreiz kāda grupa noietās arī mūsu dārzā šai pļaviņā.

Interesanti bija vērot, kā vakarā tos pārvaldes virsnieki savāca, nodeva Kaugurmuižas garnizona pārstāvjiem un tad viņi soļoja uz Kaugurmuižu. Koferus, lādītes sakrāva pāris smagos ormaņos, tur iekrāva arī „kritušos”. Kādu nevaldāmo, pārvaldes vīri vieglā ormanī aizveda uz Kaugurmuižu vai arī uz policiju.

Kādreiz, kāda „trūkumcietēja” bija atnākusi un lūdza vecmammai naudu maizei un zālēm, jo viņai esot cinga. Maizi un šo to ēdamu viņa dabūja, bet, kad vēlāk aizgāju uz šo pļaviņu, tur mētājās pāris vecas avīzes, vecmamma dotā maize un tukšs denaturāta kortelītis”.

Viesi.

Reizi vasarā pie saviem vecākiem Ēveles pusē viesojās tēva draugs un skolas biedrs, rakstnieks, „Jaunāko ziņu” un „Atpūtas” redaktors Jānis Kārkliņš. Ja viņam bija mazāk laika, viņš iegriezās tikai pie tēva veikalā, citas vasaras pabija arī vasarnīcā. Viņš bija stingrs veģetārietis, un tad nu māte viņu cienāja ar salātiem, redīsiem, olām, u.t.t.

Vairākas reizes vasarā viesojās arī cēsnieki, noteikti Jāņos. Tad arī ieradās Augusts ar Rīgas viesiem. Kādreiz svētdienās vai novakarēs atnāca vietējie paziņas.

Arī mātes vārda diena – Emmas tika atzīmēta ar Valmieras dāmu pulciņa apmeklējumu vasarnīcā. Arī mātes uzticīgā daraudzene Emma Grīnberga bieži vien piestaigāja pie mums. Atceros, ka reiz uz manu vārda dienu (to nedaudz atzīmēja) viņa ieradās ar groziņu skaistu aveņu un Latvijas tūrisma karti.

Reiz J.Eizentāls sarīkoja nelielas viesības ar dažu Rīgas firmu un savu Valmieras draugu piedalīšanos.

Dārza raža.

Tā kā dārzā bija daudz ābeles, vienmēr bija dažādi āboli ēšanai līdz pat pavasarim. Bija gan antonovkas, sīpoliņi, cukuriņi, pepiņi, rudens strīpainie (vairākas šķirnes), grāvenšteini, serinkas, trebū sēklaudži un pat viena ābele ar mazajiem Ādama āboliem vīnam. Bija arī leišu ķirši, zilās un sārtās plūmes, 2 lieli saldo ķiršu koki (sarkanais un dzeltenais). Arī zemenes bija vairākas dobes, prāva rinda ar tomātu stādiem, kas bagātīgi ražoja. Reiz mēģināja audzēt sparģeļus, bet tur nekas prātīgs neiznāca.

Kad bijām mazi, lecektīs audzēja salātus un redīsus, bet vēlāk tos jau varēja dabūt lēti pirkt un tad tēvs lecektīs audzēja melones. Ar cukuru kaisītām meloņu šķēlēm uzcienāja viesus un ēdām arī paši. Augšā, pāri upītei, audzēja īpašu dzelteno kartupeļu šķirni galdam. Protams tika audzēti arī visi parastie dārzeņi.

Izbraukumi.

Kamēr mēs bijām pavisam mazi, vecāki ar „Reno” bija izbraukumos pa Igauniju ar Tallinas apmeklējumu, bija braukuši uz Konigsbergu Austrumprūsijas zemē.

Bez parastiem izbraukumiem uz Ēveli, Cēsīm, Lodes Ellīti, Sietiņiezi, reizi vasarā rīkoja 3 dienu izbraukumus pa Latviju. Man palaimējās piedalīties 2 tādos: pa Latgali un pa Kurzemi. Kādreiz brauca arī makšķerēt. Arī es reiz piedalījos braucienā ar laivu uz zvejas vietu, kur rīkojās Ed.Trēziņš (Traperis) ar zivju zupas vārīšanu un mājās brauca ar „Reno”.

Reizi braucām velcēt uz Burtnieku ezeru, citu reizi ar mākslinieku Drauli un virsmežzini Bērtulsonu uz Trikātas Dutkas ezeru.

1934. gada vasarā braucām Rīgā, Esplenādē skatīt grandiozo uzvedumu „Atdzimšanas dziesma”. Par uzveduma vērienīgumu var liecināt tas, ka iestājoties tumsai, skatuvi, dalītu vairākās daļās, apgaismoja lielie armijas prožektoru, kara ainās šāva īsti lielgabali un izrādi nobeidza daudzkārtīga, jaukās dziesmas „Lai līgo lepna dziesma” dziedāšana.

Vienreiz man iznāca piedalīties arī ārzemju braucienā uz Munameģi un Pečoru klosteri. Braucām arī uz Dikļu dziesmu svētkiem. Nolikām „Reno”, gājām kājām un mums garām pabrauca K.Ulmanis vaļējā, lielā auto un tika sveikts no gājējiem.

Divas reizes ar Ziediņa autobusu, kopā ar mūsu un J.Eizentāla darbiniekiem, braucām uz „piknikiem” uz Liepas Ellīti un otrā reizē uz Sietiņiezi. Tie bija jauki vakari ar ugunsgrābi, desu cepšanu, dziesmām un arī mērenu glāziņu cilāšanu.

Vienreiz braucām peldēt jūrā uz Neibādi. Peldēties uz Gauju, gājām lejpus dzelzs tilta un kādreiz arī Gaujā makšķerēt.

Atvadas no vasarnīcas.

Naktī no 1941. gada 13. uz 14. jūniju, mūsu ģimene izsūtīšanas komandas pavadībā un formā tērpta čekista rīkota: „Davai, davai!”, izgājām pa dzelzs vārtiem un kāpām smagā auto kravas kastē. Vienu vārtu stabu apkampusi, raudāja vecmamma, tai blakus bēdīgais J. Eizentāls. Auto sāka braukt, mājām ar rokām un ar skatiem atvadījāmies no vasarnīcas.

Tā kā, kopā ar tēvu, vakarā bijām klausījušies BBC vācu raidījumu (mana vācu valoda bija svaigāka), tad dzirdējam, ka pēc nedēļas sāksies karš. To, ka tas sācies, dzirdējam jau braucot restotā lopu vagonā Krievijā un redzējam pretī traucoties kara ešelonus.

„Salānieši”.

Reiz, tēvs pārbraucis no Rīgas, stāstīja, ka saticis K. Ulmani (iespējams, pirms 1934. gada), savu paziņu no laikiem, kad K. Ulmanis dzīvoja Valmierā. Ir pat saglabājusies fotogrāfija ar viņu, tēvu, tēva brāli un Voldi, kā arī ar citiem brīvā dabā. Starp citu, Ulmanis ieteicis tēvam iegādāties lauku mājas, jo zemei vienmēr esot vērtība.

Kādu laiku pēc tam, tēvs šad tad paaugstinājās par kādām lauku mājām, bet bez kāda lēmuma pieņemšanas.

Vienā vakarā pie tēva ciemojās Strenču fotogrāfs Dāvis Spunde – Šanas biedrības Strenču filiāles vadonis. Viņš bija padzīvojis vecpuišis un pie viņa savā jaunībā bija amatu apguvis Jānis Krauklis – vēlākais dzejnieks Ziemeļnieks.

Bijām aizgājuši, tēvs, Spunde un es, uz kungu peldētavu pie Stāviem krastiem. Uzzinājis, ka es neprotu peldēt, Spunde man ap krūtīm apsēja auklu un pats turēja tās brīvo galu. Es ar rokām un kājām īros un nemaz nejutu, ka Spunde bija auklas galu palaidis un teica, ka man peldēšanas māka rokā.

Spunde tēvam sāka stāstīt par kādu Trikātas pagasta „Salāniešu” māju, kuras saimnieks miris, mantinieki, ap 13 skaitā, vēlas to pārdot un māju apsaimnieko rentnieki. Tēvu šis stāsts ieinteresēja, sekoja sīkaka iztauja par šīm mājām un vakarā ar „Reno” jau brauca skatīt šīs mājas. Tās atradās netālu no Gaujas, līdzās bija Taures purvs. Ēkas bija diezgan nolaistas, bet tēvs pieņēma lēmumu un teica, ka tās pirks – šoreiz uz mātes vārda. Māte mājās tēvu atrunāja, teica, ka viņai nevajagot, lai mājas būtu uz viņas vārda. Viņa arī teica, ka daudziem skaudīs, ka tēvs atkal pērk māju un ieteica tēvam labāk atpūsties vai paceļot pa ārzemēm.

Tomēr vienā dienā Valmierā bija ieradušies visi mantinieki, pie notāra Ozoliņa noformēja pirkšanu – pārdošanu. Tēvs samaksāja, laikam kaut kur mantinieki tika uzcienāti un māte bija „Salāniešu” īpašniece.

Sekoja vēl pāris iepazīšanās braucieni uz „Salāniešiem”. Tēvam kļuva skaidri darāmie darbi. Uz „Salāniešiem” devās Andreja Kalēja vadītie būvvaldnieki. Tika remontēta

dzīvojamā māja. Viena liela istaba bija nolemta mūsu vajadzībām. Tai piebūvēja skaistu verandu, aizveda dažas mēbeles.

Inženieris – meliorators vai kultūrtehniķis sastādīja 1.kārtas meliorācijas plānu. Viņš arī ieteica 2 Latgales grāvračus. Tie ieradās un uzsāka darbus pēc nospraustajiem piketiem.

Ratnīcai tika uzlikts šīfera jumts, gar ceļu uz mājām iestādīja aleju un rudenī tika rīkota dārza stādīšanas talka, kurā piedalījās arī spiestuves – sietuves jaunākie vīri, kurus līdz ar dēstiem atveda ar smago auto. Protams notika arī talcinieku uzcienāšana.

Ciešākas atmiņas par „Salāniešiem” man saistās ar vairāku dienu izbraukumu uz turieni. Ar „Reno” aizveda tēvu, mani, Jāni un vecomammu. Tēvs bez citām ēdamlietām bija sagādājis arī vairākas prāvas „Bekona Eksporta” gaļas konservu bundžas.

Vecāmāte mūs baroja, mēs vīri, gājām uz Gauju makšķerēt ar bambusa saliekamām makšķerēm plecos. Mēs ar Jāni noķērām grunduļus, tēvs tos lika uz āķa un dabūja paprāvus asarus vakariņām. Reizi, ejot uz Gauju, tēvs ieraudzīja odzi un to nosita. Vienu rītu rakām mazas priedītes ar īpašu apļveida lāpstu un tās stādījām tēva norādītās vietās.

Sestdienā, pēc veikala slēgšanas, ieradās J. Eizentāls un māte ar „Reno” un svētdienas vakarā visi braucām mājās.

Tēvs vēl piepirka klāt mežu un, ja nebūtu 1940. - 1941. gada notikumi, vēl tiktu veikti daudzi citi darbi „Salāniešos”. Nedaudz šos darbus nobremzēja arī jaunās mājas celšana. Jaunais dārzs 1940. - 1941. gada aukstajā ziemā izsala.

Kad notika nacionalizācija, tēvs apsvēra iespēju pārcelties uz „Salāniešiem”, kur mātei bija atstāts nenacionalizēts zemes gabals.

Pie J. Eizentāla tika nopirkti vienkārši trauki un virtuves piederumi un pāris kastēs J.Eizentāls tās aiveda uz „Salāniešiem”. Kādai „modrai acij” droši vien bija šķitis, ka šai kastē tiek slēpti dārgumi un pēc kastēm ieradās miliči. Tika pat ierosināta lieta par Eizentāla mantas slēpšanu. Viss tas radīja lielas nepatīkšanas vecākiem. Tiesa tomēr nekādu noziegumu neatrada, vienīgi milicija vasarnīcā inventarizēja vasarnīcas traukus. Tā šī lieta izbeidzās pirms izsūtīšanās.

„Salāniešos” kā rentnieki darbojās Dzirkaļa, Pekas, Sērmūkšļa un „?” ģimenes. 1948. gadā arī Dzirkaļa ģimene tika izsūtīta un vēlāk strādāja PMK. Tikos ar Dzirkaļa Robertu, kurš strādāja pie līniju būvēm Cēsu iecirknī. Savās atmiņās viņš minējis, ka „Salānieši” piederējuši man. Viņš arī atceras, ka Sibīrijā ēdis bērzu gremzdus, tātad viņam bija gājis grūtāk kā mums.

Kad nāca atmoda un atguvām īpašumus, ar A. Puķīti aizbraucām skatīt „Salāniešus”. Dzīvojamā māja bija daļēji izdemolēta, jaunā veranda pazudusi. Bija uzcelta lopu ferma, bet tā arī bija tukša un pamesta.

Par „Salāniešiem” pieprasījām kompensācijas sertifikātus, par kuriem vēlāk, abi ar Jāni saņēmām naudu. Par 5000 Ls no savas daļas atpirku no Jāņa viņa pusi no pilsētas mājas. Viņš piekrita, ka nevar atstāt dēliem alkoholiķiem tēva māju nodzeršanai. Tēvs ar savu dzīvību dabūja samaksāt par mūža darbā iegūtiem īpašumiem.

Nobeigums.

Kā visiem stāstiem, arī šim stāstījumam pienākušas beigas. Lasītāji var vērot, ka mana atmiņa saglabājusi vēl diezgan daudz no aizgājušām dienām, kaut gan pēc nedaudz mēnešiem kļūšu 80 gadus vecs.

Tomēr, pirms galīgi nobeidzu šo ekskursiju, senās atmiņās ir jāpiemin galvenā persona, kuras plānošanas un rīcības sekas iet cauri visam šim stāstījumam.

Jānis Dūnis bija šī vadošā un darbīgā persona. Apmēram, 20 gadu gaitā bija izveidots uzņēmums, iegādāti īpašumi, gādāts darbs uzņēmuma darbiniekiem. Ja 1940. gadā visām viņa pūlēm nebūtu pārvilkts krusts (pareizāk būtu teikt sagriezts ar sirpi, sacirsts ar āmuru un apzīmogots ar sarkano zvaigzni) un sācies karš ar savu bezmērķīgo Valmieras centra izpostīšanu, varētu domāt, ka viņam vēl būtu 20 otri mūža gadi ar sekmēm, panākumiem un vēl vairāku īpašumu iegūšanu. Arī man tad būtu jāpiedalās uzņēmuma darbā. Kaut gan tēvs bija nācis no laukiem, tomēr viņā bija izveidojusies liela zinātkāre, skaistuma izjūta, izdaiļojot mūsu dzīvokli vērtīgām gleznām, izdaiļojot vasarnīcas dārzu ar skulptūrām. Jau agri viņš bija zaudējis savus vecākus, tāpēc savā ģimenē viņš baudīja mieru un atpūtu pēc ražīga darba. Viņš bija veselīgs, kādreiz ziemās tikai saaukstējās. Ziemā, gandrīz katru vakaru vai svētdienās, devās pastaigās. Vasarās, pārnācis no darba pilsētā, laistīja stādījumus dārzā, pavasarī pats mīgloja augļu kokus.

Līdz 1934. gadam, diezgan daudz brīvā laika viņam atņēma darbs Latviešu biedrības valdē. Pilsētas domē viņš bija domnieks, kādu laiciņu pat bijis domes priekšsēdētājs.

Apguvis fotogrāfa specialitāti, veiksmīgi vadījis savu foto ateljē, kuram bijusi liela piekrišana. Tā guvis naudu grāmatu veikaliņa atvēršanai, ieguvis pirmo namu, kurā atvēris savu spiestuvi, sietuvi un grāmatu – rakstāmlietu veikalu, izdevis gan mācību grāmatas, gan vērtīgus daiļdarbus.

Viņa asais prāts palīdzēja viņam gūt panākumus šaha spēlē. Viņš ar Valmieras šahistu komandu sacenties ar citu pilsētu šahistiem. Viņš prasmīgi spēlēja kārtis un pie Mārtiņa Kreišmaņa veikalā lika pasjansu, jaunībā braucis ar velosipēdu un makšķerējis. Māte vēl stāstīja par braukšanu ar kamaniņām (tās vēl kādu laiku bija vasarnīcā) no stāva Gaujas krasta. Viņš arī zināja, kā audzēt augļu kokus, krāšņuma krūmus u.t.t.

Nekad neesmu dzirdējis viņu paceļam balsi vai lamājosies. Tāpat nekad neesmu redzējis viņu iereibušu. Viņš bija arī dažu Šanas akciju līdzautors.

Par visu savu darbīgo mūžu, viņš tika atzīts par sociāli bīstamu. Gada laikā nometnē smagā darbā dzīts un pusbadā turēts, viņš jau 1942. gadā tika atzīts par fiziskam darbam nederīgu. Notiesāts uz 5 gadiem izsūtījumā, viņš mira 1943. gada 29. janvārī un tika guldīts Sibīrijas zemē. Vēl pirms savas nāves, nosūtīja mums savu vienīgo vēstulīti.

Mana māte bija viņam uzticīgs palīgs un rūpējās par mani un Jāni līdz savai nāvei. Viņai bija sveša pārmērīga greznošanās. Es tagad viens pats lietoju 2 drēbju skapjus, toties pirms kara drēbju skapī ar spoguļa durvīm ietilpa gan manas mātes kleitas, gan tēva uzvalki.

Mātei, sakarā ar saimnieciskām rūpēm, bija mazāk laika lasīt, un viņa parasti izvēlējās tādus romānus par sievišķīgām tēmām ar laimīgām beigām. Viņa sakārtoja ģimenes albūmos uzņēmumus, kurus izdarīja tēvs. Labprāt, viņa kopā ar tēvu apmeklēja teātri, kino, tikai dažreiz iebilda: „Vai labāk vakaru nepavadīsim tepat mājās un atpūtīsimies?” Tēva atbilde bija īsa: „Gan jau kapos atpūtīsimies.”

Pieredzējusi kara un juku laikus, viņa bieži vien man teica: „Nedomā, ka vienmēr ies tik labi. Vienā dienā mēs varam zaudēt visu!” Tā arī iznāca, kaut gan toreiz negribējās tam ticēt.

Sibīrijā, kādreiz pēc tēva nāves, kādas no latvietēm, kuras arī bija zaudējušas vīrus, runāja par jaunu ģimeņu veidošanas iespējām. Māte atbildēja: „Tādu vīru, kā man bija, vairs neatrast. Citu man nevajag.” Bieži viņa skuma un raudāja, pieminot ne zudušo, labo dzīvi, bet gan domājot par tēva verga dzīvi nometnē un nelaikā pārtrūkušo viņa dzīves pavedienu.

Viņa arī ziemeļos rūpējās par iespējamo kārtību un tīrību. No pieejamiem materiāliem pat gatavoja dažus rokdarbus. Latvijā bija palikuši daudzi viņas izšuvumi.

Vai gan viņai bija viegli iejusties dzīvē Ketočumā, zivju zvejā, odu mākoņos vai rudens aukstā ūdenī, kad tuvojās sals, vai arī ziemas zvejā pie salas. Viņas pirkstus savilka reimatisms.

Priecīga bija tikšanās Latvijā ar māti, dzīve šaurā istabiņā. Visus grūtumus viņa pārvarēja, priecājās par mazbērniem.

Viņa rūpējās, lai Valmieras kapos būtu piemiņas akmens manam tēvam un vēlāk šinī pieminekli tika iegravēti vecmamma, Kriķītis un, kā beidzamā, arī viņa pati.

Ar šīm rindām gribu beigt savu stāstījumu ar cerībām, ka kādreiz Nellija un Pēteris arī uzrakstīs savas atmiņas, kurās, varbūt, pieminēs arī mani.

Nobeigts 06.01.2005